

**T.C.
ERCIYES ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**ORTAÖĞRETİM KURUMLARI ONİKİNCİ SINIF
REHBERLİK PROGRAMININ SINIF REHBER
ÖĞRETMENLERİ GÖRÜŞLERİ DOĞRULTUSUNDA
DEĞERLENDİRİLMESİ**

**Tezi Hazırlayan
Ali DEREBAŞI**

**Tezi Yöneten
Yrd. Doç. Dr. Hüdayar CİHAN GÜNGÖR**

**Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı
Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi**

**Haziran 2011
KAYSERİ**

**T.C.
ERCIYES ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**ORTAÖĞRETİM KURUMLARI ONİKİNCİ SINIF
REHBERLİK PROGRAMININ SINIF REHBER
ÖĞRETMENLERİ GÖRÜŞLERİ DOĞRULTUSUNDA
DEĞERLENDİRİLMESİ**

**Tezi Hazırlayan
Ali DEREBAŞI**

**Tezi Yöneten
Yrd. Doç. Dr. Hüdayar CİHAN GÜNGÖR**

**Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı
Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi**

**Haziran 2011
KAYSERİ**

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim. Aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi belirtirim.

Ali DEREBAŞI

“Ortaöğretim Kurumları Onikinci Sınıf Rehberlik Programının Sınıf Rehber Öğretmenleri Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi” adlı Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Lisansüstü Tez Önerisi ve Tez Yazma Yönergesi’ne uygun olarak hazırlanmıştır.

Tezi Hazırlayan

Ali DEREBAŞI

Danışman

Yrd. Doç. Dr. Hüdayar CİHAN GÜNGÖR

Eğitim Bilimleri Anabilimdalı Başkanı

Prof. Dr. Mustafa ÇELİKTEN

Yrd. Doç. Dr. Hüdayar CİHAN GÜNGÖR danışmanlığında Ali DEREBAŞI tarafından hazırlanan “Ortaöğretim Kurumları Onikinci Sınıf Rehberlik Programının Sınıf Rehber Öğretmenleri Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi” adlı bu çalışma jürimiz tarafından Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalında **yüksek lisans** tezi olarak kabul edilmiştir.

...15...10.7. / 2011...

JÜRİ:

Danışman : Yrd. Doç. Dr. Hüdayar CİHAN GÜNGÖR

Üye : Yrd. Doç. Dr. Hasan BOZGEYİKLİ

Üye : Yrd. Doç. Dr. Semra DEMİR

ONAY :

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulunun 29.07.2011 tarih ve/16..... sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Prof. Dr. Niyazi CAN
Enstitü Müdürü

29.07.2011

ÖNSÖZ

Gelişimsel rehberlik ve psikolojik danışma programı anlayışı temel alınarak hazırlanan ilköğretim ve ortaöğretim kurumları sınıf rehberlik programı 2006–2007 eğitim öğretim yılından itibaren ülkemiz ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında uygulanmaya konulmuştur. Bu araştırmada, uygulanmakta olan bir programın etkililiğini ortaya koyma ve geliştirilmesine katkı sağlayabilme adına, ortaöğretim onikinci sınıf rehberlik programı, sınıf rehber öğretmenleri görüşleri doğrultusunda değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Bu çalışmamın başından sonuna kadar bilgi birikimi ve tecrübeleri ile yardımlarını esirgemeyen ve sürekli beni destekleyen değerli danışman hocam, Sayın Hüdayar CİHAN GÜNGÖR'e teşekkürlerimi sunarım.

Program değerlendirme sürecinde görüşleri ile çalışmaya yardımcı olan sınıf rehber öğretmenlerine, çalıştıkları kurumlara, sürekli benim yanımda olan zamanlarını aldığım sevgili eşim Fatma ile biricik oğullarım Onur Alp ve Mustafa Yusuf'a teşekkürlerimi sunuyorum.

**ORTAÖĞRETİM KURUMLARI ONİKİNCİ SINIF REHBERLİK
PROGRAMININ SINIF REHBER ÖĞRETMENLERİ GÖRÜŞLERİ
DOĞRULTUSUNDA DEĞERLENDİRİLMESİ**

Ali DEREBAŞI

Erciyes Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Yüksek Lisans Tezi, Haziran 2011

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Hüdayar CİHAN GÜNGÖR

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, ortaöğretim onikinci sınıf rehberlik programının sınıf rehber öğretmenleri görüşleri doğrultusunda değerlendirilmesidir. Mevcut durum tespitine dayanan bu araştırmada, nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi uygulanmıştır. Kayseri ili merkez ilçelerine bağlı ortaöğretim kurumlarında görev yapan sınıf rehber öğretmenleriyle görüşmeler yapılmıştır. Araştırmaya katılan sınıf rehber öğretmenlerinden onikinci sınıf rehberlik programının, genel amaçları, yeterlilik alanları, kazanımları, etkinlikleri, ölçme değerlendirme süreci, güçlü ve zayıf yönleri, işlevselliği, uygulanabilirlik boyutlarına ilişkin görüşleri alınmıştır. Görüşmeler sırasında araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşmeler sonucunda elde edilen veriler, içerik analizi kullanılarak analiz edilmiştir.

Araştırma sonucunda, onikinci sınıf rehberlik programının amaçlar ve kazanım boyutları açısından öğrenci gelişim düzeyine uygun, açık ve anlaşılır bir dille yazıldığı, programın kuramsal açıdan işlevsel ve uygulanabilir olduğu fakat programın uygulama aşamasında sınıf rehber öğretmenlerinin bazı güçlükler yaşadıkları belirlenmiştir.

Onikinci sınıf rehberlik programı amaçları içerisinde öğrencinin kendini tanıma, özgüven duygusunu geliştirme ve yöneleceği alanları tanıtma amaçlarına daha çok ağırlık verilmesi gerektiği, aileler ile işbirliği yapmanın, öğretmenlerin rehberlik

uygulamaları ve program konularında hizmetiçi eğitim almalarının programın başarısı açısından önemli olduğu bulgularına ulaşılmıştır.

Onikinci sınıf rehberlik programında kazanım ve etkinliklere ayrılan sürenin yetersiz olduğu, bazı etkinliklerin öğrencilerin ilgisini çekmediği ve öğrenci tarafından bu etkinliklerin önemsenmediği, etkinlikler sonunda yapılan değerlendirme işlemlerinin yetersiz ve yüzeysel kaldığı araştırma sonucunda ortaya çıkan diğer önemli bulgulardır.

Anahtar Kelimeler: Onikinci Sınıf Rehberlik Programı, Program Değerlendirme, Sınıf Rehber Öğretmeni, Kapsamlı Gelişimsel Rehberlik Programı

**THE EVALUATION OF THE GUIDENCE PROGRAM OF THE TWELFTH
GRADE
CLASSES AT SECONDARY SCHOOLS BY THE HELP OF THE VIEWS OF
CLASS MENTOR TEACHERS**

Ali DEREBAŞI

Erciyes University, The Institute of Sciences of Education

The Master Thesis, June of 2011

Advisor: Ass. Prof. Dr. Hüdayar CİHAN GÜNGÖR

ABSTRACT

The aim of this research is to evaluate the guidance program of the twelfth grade classes at secondary schools by the help of the views of class mentor teachers. In this research which depends on the detection of the current circumstances, qualitative research method was used and the method of “sample survey at maximum range” was used. The population of the research was composed of class mentor teachers who have been working in the official secondary schools of the districts of Kayseri. During the negotiations, in addition to the views of the class mentor teachers on the main aims, the areas of sufficiency, the acquisitions, the activities, the process of measurement and evaluation, the strong and weak points, the functionality and the extent of applicability of the guidance program of the twelfth grade classes; the advices of the class mentor teachers on the program were also taken into consideration. In the research, The semi-structured interview form was used as a means for data-gathering. The data which attained as a result of the interviews was analyzed with the technique of content analysis.

As a result of the research; even though, the aim, the areas of sufficiency and the acquisitions of the guidance program of the twelfth grade classes has been prepared explicitly and clearly so as to respond to the needs of the development period of students, some difficulties were encountered by the class mentor teachers when it comes to apply the program.

It has been arrived that within the areas of sufficiency, interpersonal relations of the students should be improved and more importance should be given on the subject of

socialization; the areas of sufficiency could be implemented by cooperating with families and it is a need that the teachers should be educated on the subject of the areas of sufficiency.

The insufficiency of the time allocated for activities, the insufficiency of information and experience of class mentor teachers, the fact that the activities don't draw the attention of the students and they don't take the activities seriously, the fact that the procedures of measurement and evaluation made at the end of the activities are superficial and inadequate are among the important findings that are discovered as a result of the research.

Key Words: The Guidance Program for Twelfth Grade Classes, Evaluation of Program, Class Mentor Teacher, Comprehensive Developmental Guidance Program.

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK	i
ONAY	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
ÖNSÖZ	iii
ÖZET	v
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER	ix
1.GİRİŞ	1
1.1.Tezin Konusu	1
1.2.Problem cümlesi: Kayseri il merkezinde görev yapan sınıf rehber öğretmenlerinin onikinci sınıf rehberlik programı ile ilgili görüşleri nelerdir?	4
1.3. Alt Problemler	4
1.4. Tezin Önemi	5
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları	6
1.6. Araştırmanın Sayıtları	7
1.7. Tanımlar	7
2. GENEL BİLGİLER	8
2.1.Eğitimde Rehberliğin Yeri Ve Önemi	8
2.2. Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri	10
2.2.1. Rehberlik Kavramı	10
2.2.2. Rehberliğin Amacı	11
2.2.3. Rehberliğin Temel İlkeleri	13
2.2.4. Rehberliğin Kapsamı	14

2.3. Ortaöğretimde Rehberlik Ve Psikolojik Danışma Hizmetleri.....	15
2.3.1. Ortaöğretimin Amacı Ve İşlevi	15
2.3.2. Ortaöğretimde Rehberlik Hizmetlerinin Gerekçesi Ve Önemi	16
2.3.3. Ortaöğretim Öğrencisinin Gelişimsel Özellikleri	17
2.3.3.1. Ergenlik Döneminde Fizyolojik Ve Cinsel Gelişim	18
2.3.3.2. Ergenlik Döneminde Duygusal Gelişim	18
2.3.3.3. Ergenlik Döneminde Ahlâkî Gelişim	19
2.3.3.4. Ergenlik Döneminde Sosyal Gelişim	19
2.4. Eğitim Programları Ve Okul Rehberlik Ve Psikolojik Danışma Programları	20
2.4.1 Eğitim Programı Ve Öğeleri	20
2.4.2. Öğretim Programı	21
2.4.3. Ders Programı	21
2.4.4. Örtük Program	22
2.4.5. Program Geliştirme	22
2.4.6. Program Değerlendirme	23
2.4.6.1. Kıyaslamaya Göre Değerlendirme	24
2.4.6.1.1. Hedefe Dayalı (Mutlak) Değerlendirme (Erişiyeye Göre Değerlendirme)	24
2.4.6.1.2. Norma Dayalı (Bağıl) Değerlendirme	24
2.4.6.2. Ürüne/Sürece Göre (Toplam) Değerlendirme	24
2.4.6. 3. Amacına Göre Değerlendirme	24
2.4.6.3.1. Tanımaya ve Yerleştirmeye Yönelik (Diagnostic) Değerlendirme:	25
2.4.6.3.2. Biçimlendirme ve Yetiştirmeye Yönelik (Formative) Değerlendirme:	25
2.4.6.3.3. Düzey Belirlemeye Yönelik (Summative) Değerlendirme:	25

2.4.7. Program Değerlendirme Modelleri	25
2.4.7.1. Tyler’ın Hedefe Dayalı Değerlendirme Modeli	25
2.4.7.2. Stufflebeam’ın Çevre, Girdi, Süreç Ve Ürün Modeli	25
2.4.7.3. Eğitsel Eleştiri Modeli	26
2.4.8. Okul Rehberlik ve Psikolojik Danışma Programları	26
2.4.8.1. Gelişimsel Rehberlik	28
2.4.8.2.Kapsamlı Psikolojik Danışma ve Rehberlik Programı	28
2.4.9. İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumları Sınıf Rehberlik Programı	30
2.4.9.1. İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumları Sınıf Rehberlik Programının Gerekçeleri	30
2.4.9.2. İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumları Sınıf Rehberlik Programının Amaçları	31
2.4.9.3. İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumları Sınıf Rehberlik Programının Vizyonu	32
2.4.9.4. İlköğretim Ve Ortaöğretim Kurumları Sınıf Rehberlik Programının Yapısı	32
2.4.9.5. İlköğretim Ve Ortaöğretim Kurumları Sınıf Rehberlik Programı Uygulamalarında Sınıf Rehber Öğretmeninden Beklentiler	35
2.4.9.6. İlköğretim Ve Ortaöğretim Kurumları Sınıf Rehberlik Programının Ölçme Değerlendirme Yaklaşımı	36
2.4.10. Ortaöğretim Onikinci Sınıf Rehberlik Programı	37
2.4.10.1. Ortaöğretim Onikinci Sınıf Rehberlik Programı Yeterlilik Alanları	37
2.4.10.2. Ortaöğretim Onikinci Sınıf Rehberlik Programı Kazanımları	37
2.4.10.3. Ortaöğretim Onikinci Sınıf Rehberlik Programı Etkinlikleri	39

2.4.11. Rehberlik Programlarının Değerlendirilmesi	41
2.5. Alanda Yapılan Çalışmalar	43
3.YÖNTEM.....	48
3.1. Araştırma Modeli	48
3.2. Veri Toplama Aracı	48
3.3. Çalışma Grubu	51
3.3.1. Araştırmanın Yapıldığı Okullar	51
3.3.2. Araştırmaya Katılacak Öğretmenlerin Belirlenmesi	52
3.3.3. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Demografik Özellikleri	53
3.4. Veri Toplama Süreci	55
3.4.1 Görüşmeler	56
3.5. Verilerin Dökümü	57
3.6. Verilerin Analizi	58
3.6.1.Verilerin Kodlanması	59
3.6.2.Temaların Bulunması	59
3.6.3. Kodların ve Temaların Düzenlenmesi	60
3.6.4. Geçerlik ve Güvenirlik	60
4. BULGULAR	63
4.1. Onikinci Sınıf Rehberlik Programının Genel Amaçlarına İlişkin Sınıf Rehber Öğretmenlerinin Görüşleri	64
4.2. Onikinci Sınıf Rehberlik Programı Yeterlilik Alanlarına İlişkin Sınıf Rehber Öğretmenlerinin Görüşleri	67
4.3. Onikinci Sınıf Rehberlik Programı Kazanımlarına İlişkin Sınıf Rehber Öğretmenlerinin Görüşleri	70

4.4. Onikinci Sınıf Rehberlik Programı Etkinliklerine İlişkin Sınıf Rehber Öğretmenlerinin Görüşleri	72
4.5. Onikinci Sınıf Rehberlik Programı Değerlendirme Sürecine Yönelik Sınıf Rehber Öğretmenlerinin Görüşleri	75
4.6. Onikinci Sınıf Rehberlik Programının Güçlü Ve Zayıf Yönlerine İlişkin Sınıf Rehber Öğretmenlerinin Görüşleri	77
4.7. Onikinci Sınıf Rehberlik Programının İşlevselliğine İlişkin Sınıf Rehber Öğretmenlerinin Görüşleri	79
4.8. Onikinci Sınıf Rehberlik Programının Uygulanabilirliğine İlişkin Sınıf Rehber Öğretmenlerinin Görüşleri	80
4.9. Onikinci Sınıf Rehberlik Programına Yönelik Sınıf Rehber Öğretmenlerinin Önerileri	82
5. TARTIŞMA-SONUÇ VE ÖNERİLER	86
5.1. Tartışma	86
5.2. Sonuç	96
5.3. Öneriler	98
KAYNAKÇA	100
EKLER	105
ÖZGEÇMİŞ	113

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri	54
Tablo 2. Görüşme Takvimi	56
Tablo 3. Araştırmacı ve Uzmanın Bulduğu Kategorileştirilmiş Kodlar ve Temalar	62
Tablo 4. Rehberlik Programı Genel Amaçları.....	64
Tablo 5. Rehberlik Programının Yeterlilik Alanları	67
Tablo 6. Rehberlik Programının Kazanımları	70
Tablo 7. Rehberlik Programı Etkinlikleri	72
Tablo 8. Rehberlik Programı Değerlendirme Süreci	75
Tablo 9. Programın Güçlü Ve Zayıf Yönleri	77
Tablo 10. Rehberlik Programının İşlevselliği	79
Tablo 11. Rehberlik Programının Uygulanabilirliği.....	81
Tablo 12. Rehberlik Programına İlişkin Öneriler	83

1.GİRİŞ

1.1.Tezin Konusu

Öğretim ve yönetim boyutlarını ile yirminci yüzyıl başına kadar taşınan geleneksel eğitim anlayışı yirminci yüzyılda yerini çağdaş eğitim anlayışına bırakmıştır. Geleneksel eğitim anlayışı eğitimin öğretim ve yönetim boyutları üzerinde durmuş öğrencinin bireyselliğini ihmal etmiştir.

Öğrencinin bireysel yönünün ön plana çıkması çağdaş eğitim anlayışında yer bulmuştur. Çağdaş eğitim anlayışının gelişmesinde hızlı sosyo-kültürel değişimler, ekonomik ve teknolojik değişimler, bilim alanındaki yeni gelişmeler, demokratik düşünceler, insan haklarındaki gelişmeler etkili olmuştur. Çağdaş eğitimin amacı, bireyler arasındaki farklılıkları göz önüne alarak, öğretimi bireylerin gereksinimlerine uydurmaktır (Engin, 1997, s. 162). Bunu gerçekleştirebilmek içinde çağdaş anlayış eğitimin öğretim ve yönetim boyutuna öğrenci kişilik hizmetleri adı altında yeni bir boyut eklemiştir.

Öğrenci kişilik hizmetleri öğrencilerin barınma, beslenme, sağlık durumları, serbest zamanlarını değerlendirme, gizil güçlerini geliştirme, yetenek ve ilgilerine uygun okul ve meslek seçme, insanlarla daha iyi ilişkiler kurabilme vb. kişilik gelişimleri ve uyum sorunlarının çözümü için öğrencilere yapılacak yardımları kapsar. Amacı, öğrencinin eğitim sürecinden en üst düzeyde yarar sağlayabilmesi için gerekli olanakları hazırlamak ve var olan engelleri kaldırmaktır (Kuzgun, 2000, s. 3). Öğrenci kişilik hizmetlerinin kapsamı oldukça geniştir. Bu kapsam içerisinde önemli bir hizmet alanı da rehberlik hizmetleridir.

Rehberlik hizmetleri öğrencinin gelişmesini ve uyumunu sağlamaya yöneliktir, bu yardım sistemli olarak ve profesyonel düzeyde sunulur. Çeşitli aşamalar içeren ve süreklilik gösteren bir hizmettir (Yeşilyaprak, 2003, s. 7) .

Rehberlik hizmetlerinin sunuluş biçimi onu bazı başlıklar altında kategorize etmeyi gerekli kılmaktadır. Rehberlik hizmetlerini Kaya (2004, s. 36) şu şekilde kategorize etmiştir:

- Birey sayısına göre rehberlik.
- Problem alanlarına göre rehberlik.
- Hizmet alanlarına göre rehberlik.
- Eğitim kademelerine göre rehberlik.

Eğitim kademelerine göre rehberlik hizmetleri, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretimde rehberlik hizmetleri olmak üzere üç kategoride ele alınmaktadır. Öğretim kademesi farklılaştıkça uygulanan rehberlik hizmetleri de birçok bakımdan farklılaşmaktadır (Murat, 1993, s. 54). Birey en fazla farklılaşmayı ergenlik döneminde yaşar. Bu dönem ise ortaöğretim yıllarına denk gelir.

Ortaöğretim dönemi, öğrencilerin özel yeteneklerinin iyice ortaya çıktığı ve mesleğe yönelme gereksiniminin doğduğu bir dönemdir. Bu dönemde, eğitsel ve kişisel rehberliğin yanı sıra özellikle mesleki rehberlik hizmetlerine yer verilmektedir. Bu durum okul rehberlik hizmetleri alanında “Hizmetler Modeli”, “Süreç Modeli”, “Görevler Modeli”, “Kapsamlı Psikolojik Danışma ve Rehberlik Programları Modeli” yaklaşımlarını ortaya çıkarmıştır. “Hizmetler Modeli”, “Süreç Modeli” ve “Görevler Modeli”, programdan ziyade psikolojik danışmanın pozisyonu üzerinde odaklanmıştır. Bunun sonucu olarak rehberlik hizmetleri eğitim sürecinin ana parçası olmaktan çok, eğitim faaliyetlerini destekleyen bir hizmet alanı olarak görülmüştür. Yapısı açıkça tanımlanmış bir program olmadığı için psikolojik danışmanlara rehberlikle ilgisi olmayan bazı yönetsel görevler yüklenmiştir (MEB, 2006, s. 3). Tüm bu gelişmeler mevcut rehberlik modellerine alternatif olarak kapsamlı psikolojik danışma ve rehberlik programları modelinin geliştirilmesine zemin hazırlamıştır.

Kapsamlı psikolojik danışma ve rehberlik programları modeli kuramsal temellerini 1960’lı yıllarda gündeme gelen gelişimsel psikolojik danışma yaklaşımından almıştır. Gelişimsel rehberlik ve psikolojik danışma yaklaşımı, bireyin sürekli

kendini geliştirme ve ilerleme çabası içinde olan bir varlık olduğu anlayışına dayanmakta ve insan gelişiminin aşamalı olarak birbirini izleyen dönemlerini temel almaktadır. Bu model rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin işlevini, sadece üst okul ve meslek seçimi ya da kriz durumlarında müdahale etme şeklinde formüle eden geleneksel rehberlik ve psikolojik danışma yaklaşımlarına tepki olarak doğmuştur (Tokalı, 2007:7).

Gelişimsel rehberliğin uygulamalı yönünü, kapsamlı psikolojik danışma ve rehberlik programları modeli programlarının oluşturduğu söylenebilir. Kapsamlı psikolojik danışma ve rehberlik programının unsurları içerik, yapısal çerçeve, faaliyetler, zaman ve kaynaklardan oluşur. İçerik unsuru öğrencilerin programa katılımları sonucunda ulaşacakları yeterlikleri kapsar. İkinci unsur üç yapısal (tanım, gerekçe, sayılılar) ve dört süreçsel öğeyi (rehberlik müfredatı, bireysel planlama, müdahale hizmetleri, sistem desteği) ve bunlara ayrılan süreleri içerir. Kaynak unsuru ise programın tam olarak uygulanabilmesi için gerekli insani, mali ve politik kaynakları içerir.

Kapsamlı gelişimsel rehberlik programlarında, gelişimsel bir perspektif göz önünde bulundurulmaya özen gösterilir. Okulda verilecek gelişimsel rehberlik hizmetleri, öğrencinin gelişim durumunu dikkate almak ve ilerleme için gerekli yeterlikleri belirleyerek programda buna yer vermek durumundadır. Kapsamlı rehberlik programı modeli, rehberlik ve psikolojik danışma etkinliklerinin anaokulundan lisenin sonuna kadar kapsamlı ve sistematik bir şekilde planlanması ve değerlendirilmesinden ibarettir (Erkan, 1995, s.14–18). Öğrenci böylece okul hayatına başladığı andan itibaren kapsamlı gelişimsel rehberlik programı ile desteklenmektedir. Öğrencinin öğrenim hayatı ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim kademesi şeklinde devam eder. Özellikle ortaöğretim öğrencilerin değişik konularda kritik kararlar aldığı ve rehberlik uygulamalarının yoğunlaştığı bir eğitim kademesidir.

Türkiye’de ortaöğretim kurumlarında rehberlik uygulamaları 1974–1975 öğretim yılında zorunlu hale getirilmiştir. Bu tarihten itibaren okullarımız da geleneksel eğitim anlayışının ürünü olan rehberlik programları uygulanmıştır. 2005 yılından itibaren ülkemizdeki tüm eğitim programları yapılandırmacı eğitim anlayışı içerisinde yeniden tasarlanmıştır. 2006–2007 eğitim öğretim yılında uygulamaya

konulan ilköğretim ve ortaöğretim kurumları sınıf rehberlik programı bu anlayış içerisinde geliştirilmiş bir eğitim programıdır. Bu programın temel amacı, öğrencilerin eğitsel başarı, kendini kabul, kişiler arası ilişkiler, aile ve toplum, eğitsel ve mesleki gelişim alanlarında bir bütün olarak geliştirmektir. Ortaöğretim öğrencilerinin gelecek ile ilgili kaygılarının arttığı (meslek, yükseköğretim, vb.), rehberliğe en çok ihtiyaç duyduğu dönem ise onikinci sınıf düzeyidir. Öğrencilerin ihtiyaç duyduğu bu gereksinimleri karşılamak amacıyla uygulanmakta olan onikinci sınıf rehberlik programının uygulayıcıları tarafından değerlendirilmesi mevcut programda verilen hizmetlerin ne derece etkili olduğu, programda eksiklikler var ise bunların nedenlerini tespit etmede önemli bulgular olacaktır. Program değerlendirme çalışması ile elde edilen veriler, rehberlik programının geliştirilmesine katkı sağlayacaktır (Kuzgun, 1992, s. 202).

1.2.Problem cümlesi: Kayseri il merkezinde görev yapan sınıf rehber öğretmenlerinin onikinci sınıf rehberlik programı ile ilgili görüşleri nelerdir?

1.3. Alt Problemler

1. Sınıf rehber öğretmenlerinin onikinci sınıf rehberlik programının genel amaçlarına ilişkin görüşleri nelerdir?
2. Sınıf rehber öğretmenlerinin onikinci sınıf rehberlik programını yeterlilik alanlarına ilişkin görüşleri nelerdir?
3. Sınıf rehber öğretmenlerin onikinci sınıf rehberlik programının kazanımlarına ilişkin görüşleri nelerdir?
4. Sınıf rehber öğretmenlerin onikinci sınıf rehberlik programının işlevselliğine ilişkin görüşleri nelerdir?
5. Sınıf rehber öğretmenlerin onikinci sınıf rehberlik programının uygulanabilirliğine ilişkin görüşleri nelerdir?
6. Sınıf rehber öğretmenlerin onikinci sınıf rehberlik programının etkinliklerine ilişkin görüşleri nelerdir?

7. Sınıf rehber öğretmenlerin onikinci sınıf rehberlik programının değerlendirilmesine ilişkin görüşleri nelerdir?

8. Sınıf rehber öğretmenlerin onikinci sınıf rehberlik programının güçlü ve zayıf yönlerine ilişkin görüşleri nelerdir?

9. Sınıf rehber öğretmenlerin onikinci sınıf rehberlik programına ilişkin önerileri nelerdir?

1.4. Tezin Önemi

Örgün ve yaygın eğitim kurumlarının temel işlevi, hedef kitlelerine eğitim programlarında öngörülen davranış özelliklerini, uygun eğitim durumları yoluyla kazandırmaktır. Eğitim kurumlarının bu işlevlerini yerine getirebilme durumları, ancak uyguladıkları eğitim programlarının tüm boyutlarıyla değerlendirilmesi sonucunda belirlenebilir. Çağdaş psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin taşınması gereken niteliklerden birisi de net ve açık bir biçimde değerlendirilebilir olmasıdır (Erkan, 1999, s. 271). Eğitim kurumları için geliştirilen rehberlik programlarının değerlendirilmesi eğitim kurumlarının işlevselliğinin artmasına katkı getirecektir.

Eğitim kurumlarındaki rehberlik hizmetleri öğretim kademelerine göre ilköğretimde rehberlik, ortaöğretimde rehberlik ve yükseköğretimde rehberlik olmak üzere üç kategoriye ayrılır. Eğitim kademesi farklılaştıkça rehberlik hizmetleri de program ve etkinlikler açısından farklılaşmaktadır (Yeşilyaprak, 2003, s. 39). Ergenlik dönemine denk gelen ortaöğretim kademesinde bu farklılaşma daha da yoğun yaşanmaktadır.

Ortaöğretim döneminde rehberlik hizmetlerinin önemi ve gerekçesi bu yaşlardaki öğrencilerin gelişim ihtiyaçlarına ve bu ihtiyaçları karşılamada okuldan beklenen işlevlere dayanır. Bilindiği gibi gençlik dönemi oldukça değişken, kontrolü zor, önkestirimi zor olan bir dönemdir. Gençlik dönemi kendi içinde erinlik-ergenlik- gençlik gibi aşamaları kapsamak üzere 12 yaşından 24 yaşına kadar geçen uzun bir dönem kapsar. Lise yılları daha çok ergenlik dönemi kapsamında düşünülebilir. Bu dönem ergenin kendini aradığı, değerler oluşturarak kimliğini belirmeye çalıştığı bir dönemdir. Bu yüzden oldukça bunalımlı geçen bir dönemin sağlıklı aşılabilmesi

eğitimde gence yönelik rehberlik hizmetlerini zorunlu kılmaktadır (Yeşilyaprak, 2003, s. 58). Gencin bu dönemi sağlıklı bir şekilde geçirebilmesi kendisine sunulacak rehberlik hizmetlerinin etkililiğine bağlıdır. Rehberlik hizmetlerinin etkililiği ise bu alanda yapılacak program değerlendirme çalışmaları ile arttıracaktır.

Ülkemizde rehberlik çalışmalarının değerlendirilmesi ihmal edilmiştir. Yapılacak değerlendirme çalışmaları ile rehberlik çalışmalarının en azından işleyen, etkili yanlarının ortaya konulması bile rehberliğin bugün okullarımızdaki konumunu güçlendirmeye hizmet edecektir. Değerlendirme sonucunda özellikle olumlu sonuçların sayısal olarak ortaya konulması eğitimle ilgili kişilerin rehberlik hizmetlerine karşı daha olumlu tutumlar geliştirmesine katkıda bulunurken etkili olmadığı sayısal olarak ortaya konulan çalışmaların da gözden geçirilmesine ve yeni programda daha fonksiyonel çalışmalara yer verilmesine hizmet edebilecektir (Can, 2002, s. 221).

Bu araştırmadan elde edilecek bulgular, ortaöğretim onikinci sınıf rehberlik programının sonuçları hakkında bilgi vereceğinden ve bu bilgilere dayanarak çözüm önerileri sunacağından bir program değerlendirme niteliği taşıyacaktır. Bu niteliğinden dolayı araştırmanın önemli olacağı düşünülmektedir.

Araştırma bulguları, ortaöğretim onikinci sınıf rehberlik programı ile ilgili yürütülecek program geliştirme çalışmalarına ve bu konuda yapılacak başka araştırmalara kaynaklık etmesinin yanında, ortaöğretim onikinci sınıf rehberlik programını uygulayan öğretmenlere, okul yöneticilerine içinde buldukları durum hakkında bilgi sağlayacaktır.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

- Araştırma 2010–2011 eğitim-öğretim yılı ile sınırlıdır.
- Araştırma Kayseri ili Melikgazi, Kocasinan, Talas, Hacılar ve İncesu ilçeleri ile sınırlıdır.
- Araştırma resmi ortaöğretim kurumlarında görev yapan, onikinci sınıf rehberlik programını daha önceki yıllarda uygulamış ya da uygulamakta olan on sınıf rehber öğretmeni ile sınırlıdır.

1.6. Araştırmanın Sayıtları

1. Araştırmaya katılan öğretmenler, görüşmeler sırasında soruları, gerçek düşüncelerini yansıtacak biçimde içten ve yansız olarak cevaplamışlardır.

1.7. Tanımlar

Eğitim Programı: Okulda ya da okul dışında planlanmış etkinlikler yoluyla sağlanan öğrenme yaşantıları düzeneğidir (Demirel, 2002, s. 7).

Program Değerlendirme: Gözlem ve çeşitli ölçme araçları ile eğitim programlarının etkililiği hakkında veri toplama, elde edilen verileri programın etkililiğinin işaretçileri olan ölçütlerle karşılaştırıp yorumlama ve programın etkililiği hakkında karar verme sürecidir (Erden, 1998, s. 10).

Sınıf Rehber Öğretmeni: Eğitim-öğretim kurumlarında bir sınıfın rehberlik hizmetlerini yürüten ve rehberlik saatlerine giren ilköğretim kurumlarında şube rehber öğretmenini, ortaöğretim kurumlarında ise sınıf öğretmenini ifade eder (MEB, 2001).

Kapsamlı ve Gelişimsel Rehberlik: Bireyi bir bütün olarak ele alan, normal gelişim sürecinde bireyin zihinsel, duygusal, sosyal, psikolojik, fiziksel olan bütün yönlerini ile kapasitesine en uygun bir gelişim gösterebilmesi üzerinde odaklaşan rehberlik anlayışıdır (Nazlı, 2005).

2. GENEL BİLGİLER

2.1.Eğitimde Rehberliğin Yeri Ve Önemi

Bireyler ihtiyaç duyduğu bilgi ve becerileri eğitim kazanırlar. Eğitim, yetişkin neslin yetişmekte olanları hayata hazırlamak için onların üzerinde tatbik ettiği eylemlerin tümüdür. Amacı siyasal çevrenin ve özellikle yönetilmesi istenen ortamın kendisinden beklediği ahlakın, bedensel ve entelektüel tarafların çocuklukta yetiştirilmesidir. Eğitim genç neslin toplumsallaştırılmasıdır (Bilhan, 1998, s.13).

Eğitim ile genç kuşakların topluma uyum sağlaması, toplumun varlığını, devamlılığının korunması amaçlanmaktadır. Milletler, toplumla barışık, dürüst, çalışkan, üretken nesiller yetiştirmek isterler. Çocuklar ve gençler yaşları gereği henüz yasadıkları toplumu tanıyamazlar, deneyimleri sınırlı olduğu için de toplumsal hayatını öğrenme çabası içine girerler. Yetişkinler ise hayat boyu edindikleri bilgi, görgü ve tecrübelerini, yeni kuşaklara aktarırlar böylece yetişen neslin hayata uyumunu kolaylaştırırlar (Doğan, 2001, s. 74). Toplumlar dünyadaki gelişmelere bağlı olarak benimsedikleri eğitim anlayışını zaman içerisinde sürekli değiştirmişlerdir.

Öğretim ve yönetim boyutları ile yirminci yüzyıl başına kadar taşınan geleneksel eğitim anlayışı yirminci yüzyılda hızlı sosyo-kültürel, ekonomik ve teknolojik değişimler, bilim alanındaki yeni gelişmeler ve buluşlar, demokratik düşünceler, insan haklarındaki gelişmeler, eğitimden beklentilerin artması ile yerini çağdaş eğitim anlayışına bırakmıştır. Çağdaş eğitimin amacı, bireyler arasındaki farklılıkları göz önüne alarak, öğretimi bireylerin gereksinimlerine uydurmaktır. Çağdaş eğitim anlayışı ile öğrencinin, bedensel, zihinsel ve sosyal yönlerden bütün kapasitesini en uygun düzeyde geliştirmesi amaçlanır (Engin, 1997, s. 162). Çağdaş eğitim anlayışı

geleneksel eğitim anlayışının benimsediği öğretim ve yönetim boyutlarına öğrenci kişilik hizmetleri adı altında yeni bir boyut eklemiştir.

Öğrenci kişilik hizmetlerinin amacı, öğrencinin eğitim sürecinden en üst düzeyde yarar sağlayabilmesi için gerekli olanakları hazırlamak ve var olan engelleri kaldırmaktır (Kuzgun, 2000, s. 3).

Okullarda öğrenci kişilik hizmetleri kapsamında şu hizmetler verilir:

- Sağlık Hizmetleri: Sağlıkla ilgili önlemler alma, sağlık eğitimi verme, sağlık korumaları ve taramaları yapma, tedavi hizmetleri.
- Sosyal Yardım Hizmetleri: Parasal yardım (burs, kredi), ek görev-iş bulma, barınma hizmetleri (yurt, pansiyon vb.), beslenme hizmetleri (yemekhane, kantin), ulaşım hizmetleri.
- Rehberlik Hizmetleri: Psikolojik danışma hizmetleri, oryantasyon hizmetleri, bireyi tanıma hizmetleri, bilgi toplama ve yayma hizmetleri, yöneltme ve yerleştirme hizmetleri, izleme ve değerlendirme hizmetleri.
- Özel Yetiştirme Hizmetleri: Başarısızlığı giderici yetiştirme çalışmaları, özel yetenekleri geliştirme çalışmaları, ihtiyaca göre gerekli hazırlık kursları.
- Sosyal ve Kültürel Hizmetleri: Boş zaman eğitimi verme, Boş zamanları değerlendirme etkinlikleri planlama ve yürütme. (spor, sanat vb.) (Yeşilyaprak, 2003, s. 5).

Eğitim sistemlerine bakıldığı zaman öğrenci kişilik hizmetlerinin, eğitimin ayrılmaz bir parçası olmakla beraber, yönetim ve öğretim faaliyetlerinden de ayrı, kendine has bir hizmetler grubunu oluşturduğu görülmektedir. Bu hizmetler grubu içerisinde yer alan rehberlik öğrencinin seçme, karar verme, uyum sağlama ve problemlerinin çözümüne kişisel olarak yardım eden bir hizmetler grubudur (Tan, 1992, s. 7).

Rehberlik hizmetleri okulda, öğrenci kişilik hizmetlerinin merkezinde yer alır. Bu haliyle öğrencinin bir bütün olarak gelişmesine yardım eden diğer hizmetlerle de yakında ilgilidir (Yılmaz ve Üre, 1997, s. 139).

2.2. Rehberlik Ve Psikolojik Danışma Hizmetleri

2.2.1. Rehberlik Kavramı

Bir kavram veya yaklaşım olarak rehberliği psikolojik, sosyolojik, felsefi yaklaşımlar kendi bakış açılarına göre tanımlamaktadır.

Psikolojik yaklaşıma göre rehberlik, bireyin bir psikolojik varlık olarak gereksinimlerinin karşılanması ve en üst düzeyde gelişmesi için gerekli olan sistematik yardımların sağlanmasıdır. Psikolojik yaklaşım benlik kavramının gelişmesine yönelik yardım hizmetlerini ön plana çıkarır.

Sosyolojik yaklaşıma göre rehberlik, bazı toplumsal amaçlara hizmet sağlamakla yükümlü alt yapı kurumlarıdır. Bireyin toplumsal bir varlık olarak büyüüp gelişmesi konusuna ağırlık verir.

Felsefi yaklaşıma göre rehberlik, öğrenciye kendisinin ve başkalarının yeteneklerini, sorumluluklarını anlamasına yardım eden bir süreçtir. Bu yaklaşımda okuldaki eğitimsel sürecin öğrenciler için bireyselleştirilmesi ve insancıl kılınması öne çıkarılır (Külahoğlu, 2001, s. 2).

Rehberlik kavramına ilişkin alanda yapılan diğer tanımlar ise şu şekildedir:

“Rehberlik, bireyin en verimli şekilde gelişmesi ve tatminkâr uyumlar sağlanmasında gerekli olan seçmeleri, yorumlamaları, planları yapmasına ve kararlar vermesine yarayacak bilgi ve beceriler kazanması ve ulaştığı bu seçme ve kararları uygulaması için kişiye yapılan sistemli ve profesyonel yardımdır” (Tan, 1992, s. 18).

“Rehberlik, bireyin kendini anlaması problemlerini çözmesi, gerçekçi kararlar alması, kapasitelerini kendine en uygun düzeyde geliştirmesi, çevresine dengeli ve sağlıklı bir uyum yapması ve böylece kendini gerçekleştirme için uzman kişilerce bireye verilen psikolojik yardımdır” (Kepçeoğlu, 1994, s. 13).

“Rehberlik, bireye kendini anlaması, çevredeki olanakları tanınması ve doğru kararlar vererek özünü gerçekleştirebilmesi için yapılan sistematik ve profesyonel bir yardım sürecidir” (Kuzgun, 1992, s. 3).

“Rehberlik, kişinin kendini, çevresindeki olanakları tanıması, gizil güçlerini geliştirmesi, sorunlarını çözebilmesi ve kendini gerçekleştirme için kişiye bu işi kendine meslek edinmiş uzmanlarca yapılan düzenli bir yardım sürecidir” (Bakırcıoğlu, 1994, s. 21).

“Okulda başarı ve akademik gelişme, bireysel ve toplumsal ilişkiler, kişisel, eğitsel ve mesleki gelişim alanlarında gruba veya bireysel olarak öğrencilere ihtiyaçlarını karşılamaları, sorunlarını gidermeleri açısından yapılan sistemli ve profesyonel bir yardım sürecidir” (MEB, 2000).

Yukarıda sıralanan rehberlik tanımları ve bu alanda yapılmış diğer tanımlar incelendiğinde bazı ortak noktaların dikkat çektiği görülmektedir. Tanımlarda ki ortak öğeler şu noktalarda toplanmaktadır (Yeşilyaprak, 2003, s. 7).

- Rehberlik Hizmetleri öğrencinin gelişmesini ve uyumunu sağlamaya yöneliktir.
- Bu yardım sistemli olarak ve profesyonel düzeyde sunulmaktadır.
- Rehberlik bir süreçtir.
- Çeşitli aşamalar içeren ve süreklilik gösteren bir hizmettir.

2.2.2. Rehberliğin Amacı

Rehberlik hizmetlerinin temel amaçları şunlardır:

- Bireyin kendini tanımasına yardımcı olmak.
- Bireyin olumlu ve olumsuz tüm özelliklerinin farkına varmasına yardımcı olmak.
- Bireyin olumlu özelliklerini, beceri ve yeteneklerini geliştirebilmesine yardımcı olmak.
- Bireyin olumsuz özelliklerini değiştirebilmesine yardımcı olmak.
- Bireyin olumsuz özelliklerinden değiştiremeyeceklerini kabul etmesine yardımcı olmak.
- Bireyin bulunduğu ortamı ve çevresini tanımasına yardımcı olmak.

- Bireyin olanaklarının ve sınırlarının farkına varmasına yardımcı olmak.
- Bireyin problem çözme ve uyum becerilerini edinerek kendi ilgi ve yetenekleri doğrultusunda kararlar verebilmesine yardımcı olmak.
- Geleceğe mutlu ve üretken bir birey olarak yönelmesini sağlamak. (Bozdoğan, 2003, s. 8).

Eğitim süreci içinde rehberlik hizmetleri öğrencinin gelişmesine ve uyumuna yardım etmeye yöneliktir. Rehberliğin temel ya da sonal (nihai) amacı bireyin kendini gerçekleştirmesidir. Kendini gerçekleştiren birey, yeterli bir kişiliğe, verimli ve gerçekçi bir ben kavramına sahip bireydir. Kim olacağı konusunda tutarlı; kendisi ve başkaları hakkında iyi düşünceleri olan, insan değerlerine saygılı, onları benimseyici ve geliştirici, zamanı iyi kullanan, geçmişten çok geleceğe yönelik, yaratıcı, kendine saygılı, kendini kabul eden, duygularını açıklayan, değişmeye ve yeni yaşantılara açık insandır (Koçer, 2005, s. 12).

Milli Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği'nde ise rehberliğin amacı şu şekilde ifade edilmektedir (MEB, 2001, s. 4):

“Madde 6- Türk Eğitim Sisteminin genel amaçları çerçevesinde eğitimde rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri temelde; öğrencilerin kendilerini gerçekleştirmelerine, eğitim sürecinden yetenek ve özelliklerine göre en üst düzeyde yararlanmalarına ve gizilgüçlerini en uygun şekilde kullanmalarına ve geliştirmelerine yöneliktir. Öğrencilere yönelik olarak düzenlenen her türlü rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri bu amaçlar doğrultusunda bütünleştirilerek verilir.”

Rehberlik hizmetlerinin amaçlarına ulaşabilesi için okul rehberlik programları önemli bir yere sahiptir. Okul rehberlik programı, şunları yapmak zorundadır (Tan, 2000, s.16):

- a) Öğrencileri sistemli ve etraflı bir incelemeye tâbi tutmak,
- b) Onlara, kendileri ve içinde buldukları eğitsel, mesleksel ve toplumsal fırsatlar hakkında zengin bir bilgi vermek,
- c) Psikolojik danışma yoluyla öğrencilerin bireysel yardım ve ilgili görmelerini sağlamak,

d) Öğrencilerin çeşitli ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri için okul personeline, velilere ve çevredeki ilgili kuruluşlara bilgi yetiştirme ve araştırmalar gibi hususlarda hizmetlerde bulunmak.

2.2.3. Rehberliğin Temel İlkeleri

Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin verilebilmesi için bireye, onun kişisel kararlarına ve bireysel ayrılıklarına duyarlılık gösteren, demokratik yaşamın egemen olduğu bir eğitim ortamına gereksinim vardır. Demokratik okul ortamları oluşturulmasına katkı sağlamak, rehberlik hizmetlerinden istenen etkililik ve verimlilik alınmak isteniyorsa şu ilkelere uyulma zorunluluğu vardır:

- Rehberlik ve psikolojik danışma, demokratik toplu değerlerine ve bireysel gereksinimlere dayanmalıdır.
- Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri, yararlanmak isteyen her bireye sunulmalıdır.
- Rehberlik ve psikolojik danışmada bireye, saygın bir varlık olarak bakılmalıdır.
- Rehberlik ve psikolojik danışmada bireye, kendisi için seçimler yapma ve kararlar verme özgürlüğü tanınmalıdır.
- Rehberlik ve psikolojik danışma, sürekli yaralanılabilecek bir hizmet olarak uygulanmalıdır.
- Rehberlik ve psikolojik danışma gizlilik temeline dayanmalıdır.
- Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri, beklenen yararı, ancak öğrenci odaklı eğitim sisteminde sağlayabilmektedir.
- Rehberlik ve psikolojik danışma, öğrencilerle ilgili olanların işbirliği ile yürütülür.
- Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinde, bireysel ayrılıklar göz önünde tutulmalıdır.

- Rehberlik ve psikolojik danışma ile birey; bedensel, bilişsel, toplumsal ve duyuşsal yönden, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda, bütünüyle geliştirilmeye çalışılmalıdır.
- Rehberlik ve psikolojik danışma, eğitimin ayrılmaz bir parçası olarak uygulanmalıdır.
- Rehberlik ve psikolojik danışma, kendi amaç, gereksinim ve olanaklarına uygun biçimde uygulanmalıdır.
- Rehberlik ve psikolojik danışma, örgütlü, planlı bir biçimde ve profesyonel bir hizmet olarak verilmelidir (Bakırcıoğlu, 2000, s. 9–10).

2.2.4. Rehberliğin Kapsamı

Eğitim sürecinin ayrılmaz bir parçası olan rehberlik kapsamına giren hizmet alanları ise şunlardır (Yeşilyaprak, 2003, s. 9):

- Psikolojik Danışma Hizmetleri: Bireyin karar verme ve problem çözme ihtiyaçlarını karşılayarak gelişim ve uyumunu sürdürmesine yardımcı olmak amacıyla bireyle yüzyüze kurulan psikolojik yardım ilişkisidir. Psikolojik danışma hizmetleri, rehberlik hizmetlerinin merkezini oluşturur.
- Oryantasyon Hizmetleri (Yeni Ortama Alıştırma): Bu hizmet okula yeni başlayan öğrencilere, eğitim yılı başında, okulu, kurallarını, işleyişini tanıtmak, okul ve o çevrede ihtiyaçlarını nasıl karşılayacakları hakkında bilgi vermek ve böylece yeni girdikleri ortama kısa sürede alışmalarına yardımcı olmak üzere yapılan çalışmadır.
- Bireyi Tanıma Hizmeti: Bireyin yetenekleri, özellikleri, güçlü ve sınırlı yönleri, beklenti ve idealleri, ailevi koşulları, başarı durumu, ilgileri vb. yönleri hakkında çeşitli bilgiler ve onun gelişimi izlemek ve yardımcı olmak için kullanılır. Bireyi tanıma amaç, bireyin kendini tanıması, kendi özellikleri hakkında bilinçlenmesi, kendini zayıf ve kuvvetli yönleriyle görüp kabul etmesini sağlamaktır. Tanıma hizmetlerinde en büyük görev sınıf rehber öğretmenine düşer.

- **Bilgi Toplama ve Yayma Hizmeti:** Öğrencinin gerek duyabileceği her türlü bilgiyi onun yararlanmasına sunmak için yapılan çalışmadır.
- **Yöneltme ve Yerleştirme Hizmeti:** Öğrencinin kendisine uygun bir eğitim kurumuna, bransa, işe ya da mesleğe yönelmesi ve o konuma yerleşmesi için yapılabilecek yardım hizmetleri bu gruba girer.
- **İzleme ve Değerlendirme Hizmetleri:** Yöneltme ve Yerleşme Hizmetlerinin sonucu ne olmuştur? Oryantasyon Hizmetleri öğrencilere ne ölçüde yararlı olmuştur? Okulu bitirenler ne yapıyor? Gibi soruların cevabını bulduğu süreci ve sonucu değerlendirme hizmetidir.
- **Müşavirlik (Konsültasyon) Hizmeti:** Rehberlik uzmanlarının okuldaki ilgililere sunduğu mesleki danışma hizmetidir. Okulda ortak bir rehberlik anlayışının oluşmasını sağlayan ve doğrudan öğrenciye dönük olmayan ancak yapılacak hizmetlerin niteliğini etkileyen bir hizmet alanıdır (Yeşilyaprak, 2003, s. 11–14).

2.3. Ortaöğretimde Rehberlik Ve Psikolojik Danışma Hizmetleri

2.3.1. Ortaöğretimin Amacı Ve İşlevi

Ortaöğretim 15-18 yaş grubunu kapsayan, öğrencilere bir meslek kazandırmayı ve onları yükseköğretim kurumlarına hazırlamayı amaçlayan eğitim devresidir.

Milli Eğitimin Temel Kanunu'nun 28. Maddesinde ortaöğretimin amaçları şu şekilde belirlenmiştir.

1. Bütün öğrencilere ortaöğretim seviyesinde asgari ortak bir genel kültür vermek suretiyle onlara kişi ve toplum sorunlarını tanımak, çözüm yolları aramak ve yurdun iktisadi sosyal ve kültürel kalkınmasına katkıda bulunmak bilincini ve gücünü kazandırmak,
2. Öğrencileri, çeşitli program ve okullarla ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde ve doğrultusunda yüksek öğretime veya hem mesleğe hem de yüksek öğretime veya hayata ve iş alanlarına hazırlamaktır.

Bu görevler yerine getirilirken öğrencilerin istekleri ve kabiliyetleri ile toplum ihtiyaçları arasında denge sağlanır. Ülkemizdeki orta öğretim kurumlarının işlevleri şu şekilde belirlenmiştir:

- Öğrencilerin ulusal ve milli çerçevede bütünleşmelerini sağlamak.
- Öğrencilerin bireysel özelliklerini ve yeteneklerini azami düzeye kadar geliştirmek.
- Ülkenin iş ve çalışma yaşamına orta nitelikli insan güzü yetiştirmek.
- Toplumda yapıcı, yaratıcı, uyumlu ve girişimci yurttaşlar yetiştirmek.
- Öğrencilerin bilim ve teknolojiye derinleşmelerini sağlamak ve yüksek öğretime hazırlamak.
- Öğrencilerin iş yaşamı ile ilgili olarak sanayi ve yaygın eğitim ile ilişkiler kurmalarını sağlamak.
- Uluslar arası ilişkiler, girişimcilik bilgi ve becerilerini artırmak ve yabancı dillerini geliştirmek.

2.3.2. Ortaöğretimde Rehberlik Hizmetlerinin Gerekçesi Ve Önemi

Ortaöğretim döneminde rehberlik hizmetlerinin önemi ve gerekçesi bu yaşlardaki öğrencilerin gelişim ihtiyaçlarına ve bu ihtiyaçları karşılamada okuldan beklenen işlevlere dayanır. Bilindiği gibi gençlik dönemi oldukça değişken, kontrolü zor, ön kestirimi güç bir dönemdir. Gençlik dönemi kendi içinde erinlik-ergenlik-gençlik gibi aşamaları kapsar. Lise yılları daha çok ergenlik dönemi kapsamında düşünülebilir. Bu dönem ergenin kendini aradığı, değerler oluşturarak kimliğini belirlemeye çalıştığı bir dönemdir. Bu yüzden oldukça bunalımlı geçen bir dönemin sağlıklı aşılabilmesi eğitimde gence yönelik psikolojik hizmetleri zorunlu hale getirir (Yeşilyaprak, 2003, s.58).

Ergenlik dönemi, gençlerin çeşitli sorunlar yaşadığı ve yardıma ihtiyaç olduğunu bir geçiş dönemidir. Gerek bu sorunlar, gerekse gençte merak ve değişim arzusu onu içki, sigara, uyuşturucu gibi madde bağımlılığı yaratabilecek alışkanlıklara itebilir.

Macera tutkusu ve kötü alışkanlıklar onu suça teşvik edebilir. Ya da genç kimlik arayışı ve bir gruba ait olma gereksinimiyle çeşitli ideolojik grupların etkisinde kalabilir. Bütün bu durumlar, eğitimde gencin kendini rahat ifade edebileceği, güvendiği ve yakın hissettiği yetişkinlerle sağlıklı ilişkilere girebileceği, demokratik bir ortam gerektirir. Ancak rehberlik anlayışının var olduğu ve gence çeşitli yardım hizmetlerinin sunulduğu bir ortam bu süreci sağlıklı bir şekilde yaşamasına yardımcı olabilir. Lise yılları eğitsel açıdan bazı çalışma alışkanlıklarının yerleştiği yıllardır. Genç, bu dönemde eğitsel hedefler belirleyerek, bu hedeflere ulaşmak için sistemli çalışmak zorundadır. Eğer gerçekçi planlar yapıp bunları uygulamada öz denetim geliştiremezse yaşam boyu doyumсузлук yaşaması olasıdır (Yeşilyaprak, 2003, s. 58–59).

Genç eğitsel planlara bağlı olarak, ortaöğretim yıllarında mesleki planlarını da oluşturmak durumundadır. İlgi ve yetenekler bu yıllarda daha belirgin ve kararlı hale gelir. Bu dönemde bireyi tanıma çalışmaları ile öğrencinin kendi ilgi ve yetenekleri, özellikleri konusunda bilinçlenmesi ve çeşitli meslek / iş alternatiflerini inceleyerek bir seçim yapması beklenir. Bu konuda genç, mesleki rehberlik hizmetlerine ihtiyaç duyar (Yeşilyaprak, 2003, s. 59)

Ortaöğretimde, ergenin kişilik bütünlüğünü kazanması, yetişkinlerin iş dünyasına hazırlanması, özel yeteneklerinin geliştirilmesi, kendini dil ve sanatla ifade edebilmesi, yüksek öğrenime hazırlanması ağırlık kazanmış olan amaçlardır (Tan, 2000, s. 140).

2.3.3. Ortaöğretim Öğrencisinin Gelişimsel Özellikleri

Çocukluk ile yetişkinlik (13-14 yaşları ile 18-20) arasını kapsayan geçiş dönemine ergenlik denmektedir. Ergenlik, bireyin gelişim süreci içerisinde çocukluk döneminin bitişiyle beraber sözü edilen dönemin başlangıcından fizyolojik olarak erişkinliğe ulaşmaya kadar geçen bir gelişim dönemidir. Büyük bir kısmının ortaöğretim yıllarına denk bu dönemde ergenlerde meydana gelen değişim ve gelişimler şunlardır:

2.3.3.1.Ergenlik Döneminde Fizyolojik Ve Cinsel Gelişim

Biyolojik anlamda fiziksel ve cinsel gelişim açısından ergenlik, çocukluk döneminin olgunlaşmamış durumundan yetişkinlik döneminin cinsel olgunluğuna bir geçiş dönemidir. Üreme sistemindeki bu olgunlaşmaya, ergenlerin ikincil cinsiyet karakterlerindeki değişimler de eşlik eder. Ergenlik dönemde, cinsler arasındaki cinsiyet değişiminden dolayı meydana gelen farklar, başka hiçbir gelişim döneminde bu kadar belirgin değildir. Bu bağlamda cinsel içerikli biyolojik gelişmelerin yanı sıra; kızlarda adet görme, göğüslerin büyümesi ve kalçaların genişlemesi, erkeklerde ise sesin kalınlaşması, bıyık ve sakalların çıkmaya başlaması gibi cinsel içerikli fizyolojik gelişmelerde görülür. Öte yandan dönemi belirlemede yaş faktörü de önemlidir. Kızlar, erkeklere göre genel olarak yaklaşık iki yıl daha önce buluş çağına girebilir ve erkeklere göre daha kısa sürede cinsel olgunluğa erişebilirler. Öte yandan fiziksel anlamda boy artış hızının en yüksek olduğu yaşlar ise, kızlar için 11-12, erkekler için 13-15 yaşları arasındadır. Ergenlikte bedensel büyümenin en hızlı olduğu bu duruma ‘Büyüme Hızı Doruğu (BHD)’ denilir. Söz konusu dönemde ergen, yetişkinlik döneminde alacağı boyun %80’ine ulaşır (Koç, 2004, s. 234).

2.3.3.2. Ergenlik Döneminde Duygusal Gelişim

Ergenlerdeki duygusal gelişim ve değişim konusunda dikkati çeken ilk noktanın, duyguların yoğunluğundaki artış ve istikrarsızlık olduğunu söylemek mümkündür. Bu bağlamda söz konusu duygusal dalgalanmalar; karşı cinse âşık olma, mahcubiyet ve çekingenlik, aşırı hayâl kurma, tedirginlik ve huzursuzluk, yalnız kalma isteği, çalışmaya karşı isteksizlik ve çabuk heyecanlanma gibi duygulanım durumlarıdır. Bu anlamda ergenlik çağındaki gençlerle ilgili yapılan alan araştırmalarında, ergenlerin duygusal problemlerinin; buldukları yaş gruplarına, okula devam edip etmemelerine, ailenin geliştirdiği tutumlarına, ergenlerin sahip oldukları bireysel zekalarına ve çevreleri tarafından kabul edilme derecelerine göre değişiklik gösterdiği tespit edilmiştir. Öte yandan yine konuyla ilgili yapılan araştırmalarda ergenlerin, en çok gelecekle ilgili kaygılar taşıdıkları; eğitim gören ergenlerdeki bu kaygıların muhtevasının istedikleri okula gidip gidemeyecekleri ve istedikleri mesleği yapıp-yapamayacakları gibi içeriğe sahip olduğu saptanmıştır (Koç, 2004, 235).

2.3.3.3. Ergenlik Döneminde Ahlâkî Gelişim

Gelişim dönemleri içerisinde, bireylerin ahlâkî gelişimlerini açıklamaya çalışan birçok ahlâkî gelişim kuramı geliştirilmiştir. Bu kuramlardan en çok bilinenleri, psikanalitik kuram, toplumsal öğrenme kuramı, Piaget ve Kohlberg'in ahlâkî gelişim kuramlarıdır. Söz konusu kuramlar, bireylerin ahlâkî gelişimlerinin seyri ve sebepleri üzerinde birtakım görüşler içerirler. Ergenlik dönemine ilişkin geliştirilen ahlâk anlayışları çerçevesinde, söz konusu dönemdeki ahlâkî değerler, olduğu gibi aktarılıp ergenin benliğinin birer parçası haline gelerek gelişirler. Yani bireyin, kişisel bir değer sisteminin varlığının farkına vardığı dönem ergenlik dönemidir. Çünkü ergen tarafından bu dönemdeki birçok değişken, ahlâkın seviyeli bir şekilde benimsenip benimsenmeyeceğini veya değer yargılarının, toplumda mevcut olan otoriteye bağlı kalınarak, geleneksel tarzda şekillenip şekillenmeyeceğini belirler. Bu bağlamda döneme ilişkin özel ahlâk kurallarının yerini daha ziyade genel ve dinsel ahlâk kuralları alır (Koç, 2004, s. 236).

2.3.3.4. Ergenlik Döneminde Sosyal Gelişim

Ergenlikte önemli bir diğer gelişim boyutu ise sosyal gelişmedir. Bilindiği gibi bireyin sosyalleşmesi ilk olarak ailede başlar. Bu bağlamda ergenin sosyalleşme süreci aslında çocukluk döneminde başlamış ve ergenlik döneminde ise bu süreç ailesinin dışına taşarak okul çevresi ve dolayısıyla arkadaş grupları ekseninde hızla devam etmektedir. Bu sosyalleşme sürecinde ergen için önemli gördüğü konularda ailesi, hâlâ bir başvuru kaynağı olmaya devam etmektedir (Koç, 2004, s. 238).

Ergenlik, psiko-sosyal, mesleki vb. alanlarında hızlı değişme ve gelişmelerle başa çıkmak için, kendisinden beklenen bir takım görevleri başarmak zorundadır. 15-18 yaşlarının kapsadığı lise çağında gencin gelişim görevleri şunlardır (Bacanlı, 2000; Erden, 1999: akt: Ercan, s. 48-49):

- Hızla gelişen ve oranları değişen bedene uyum sağlama
- Yaşlılar çevresinde bir yer edinebilme
- Bir meslek seçme ve buna hazırlanma

- Ekonomik bağımsızlık kazanma
- Aileden bağımsız olabilme
- Yetişkin toplumsal statüsüne erişme
- Evlenmeye ve aile kurmaya hazırlanma
- Uygun bir yaşam felsefesi ile birlikte kişisel değer duygusu oluşturma

2.4. Eğitim Programları Ve Okul Rehberlik Ve Psikolojik Danışma Programları

2.4.1 Eğitim Programı Ve Öğeleri

Program, bir eğitim kurumunun veya sosyal çevrenin bireylerin yaşantılarını düzenlemek veya zenginleştirmek için yürüttüğü tüm etkinliklerdir. Program insanların bireysel veya gruplar halinde mümkün olduğu kadar çabuk, ekonomik ve yeterli bir şekilde eğitime yollarını belirlemek amacıyla planların seçilmesi, düzenlenmesi ve kanıtlanması ile ilgili bir çalışma alanıdır.

Eğitim programı, öğretim programı ve ders programı şeklinde sıralanan programlar, genelden özele doğru sistematik bir sıra izlemektedir (Yurdakul, 2009, s. 23).

Eğitim programı, “Öğrenene, okulda ya da okul dışında planlanmış etkinlikler yoluyla sağlanan öğrenme yaşantıları düzeneğidir.” (Özcan, 2002, s.7). Eğitim programı: ‘Ne?’ sorusuna yanıt arar. Tasarıdır, plandır, programlama sürecidir (Demirel, 2006, s.4).

Bir eğitim programında amaçlar, içerik, eğitim durumları ve değerlendirme olmak üzere dört temel öge vardır. Bu öğeler sistematik olarak birbiri ilişkilidir (Erden, 1998, s.7).

Hedef, yetiştirilecek insanda bulunması, uygun görülen, eğitim yoluyla kazandırılabilir nitelikte istendik özelliklerdir. Bir öğrencinin planlanmış ve tertiplenmiş yaşantılar sayesinde kazanması kararlaştırılan ve davranış değişikliği ya da davranış olarak ifade edilmeye elverişli olan özelliklerdir (Demirel, 2006, s. 38).

İçerik, eğitim programında hedeflere uygun düşecek konular bütünü veya kapsam anlaşılmaktadır. Varış'a (1996) göre içerik olguların ve olayların, ezberlenmek üzere ansiklopedik bir şekilde bir araya getirilmesi değil, yaşama alanlarının anlam taşıyan bölümlerinin aktif çabayla düzenlenmesidir.

Eğitim Durumları, hedef davranışları öğrenciye kazandırmak için gerekli uyarıcıların düzenlenip işe koşulması eğitim durumu olarak tanımlamaktadır. Eğitim Durumlarında, hedeflere ulaşmak için hangi öğrenme-öğretme modelleri, stratejileri, yöntemleri ve tekniklerin seçileceği belirlenir (Sönmez, 2001, s.125).

Değerlendirme, Hedef davranışların ayrı ayrı test edilip, istendik davranışların ne kadarının kazandırıldığı ve yapılan eğitin kalite kontrolü yapılır (Demirel, 2002, s. 6).

2.4.2. Öğretim Programı

Öğretim programı, eğitim programı içinde ağırlık taşıyan, genellikle belli bilgi kategorisinden oluşan ve bir kısım okullarda beceriye ve uygulamaya ağırlık tanıyan, bilgi ve becerinin eğitim programının amaçları doğrultusunda ve planlı bir biçimde kazandırılmasına dönük programdır (Varış, 1996, s.14). Öğretim programı: 'Nasıl?' sorusuna odaklanır. Bir uygulamadır. Stratejilere, yöntemlere, öğretmen niteliklerine vb. odaklanır.

2.4.3. Ders Programı

Ders programı, öğretim programı içinde yer alan ve dersle ilgili öğretim faaliyetlerini sistematik biçimde düzenleyen programdır. Bir ders süresi içinde planlanan hedeflerin bireye nasıl kazandırılacağını gösteren tüm etkinliklerin yer aldığı bir plandır (Demirel, 2006, s. 6). Şeklinde tanımlarını bulan ders programı, bir dersin hedef içerik, öğretme öğrenme süreçleri ve değerlendirme bölümlerini ve dersle ilgili olan eğitim faaliyetlerini sistematik bir şekilde gösteren programdır.

Programların kolayca uygulanabilmesi ve etkililiği için belli özelliklerin bulunması gerekir. İyi bir program işlevsel olmalıdır, esnek olmalıdır, uygulayıcılara kılavuz niteliğinde olmalıdır, uygulanabilir olmalıdır, amaçlara yönelik olmalıdır, ekonomik

olmalıdır, günün şartlarına uygun olmalıdır, toplumun ve bireyin ihtiyaçlarına cevap verecek nitelikte olmalıdır.

2.4.4. Örtük Program

Örtük Programlar, ders dışı etkinlikleri de içine alan çok geniş bir kavramdır. Örtük Programlar;

- Resmi olmayan veya açıkça belirtilmemiş, mesajları,
- Beklenmeyen (amaçlanmayan) öğrenme sonuçlarını (ürünlerini),
- Eğitim sisteminin yapısı nedeniyle ortaya çıkan ve açık olamayan mesajları,
- Öğrenciler tarafından ortaya konulan faaliyetleri içerdiği, söylenebilir.

Öğrencilerin toplumsal hayata uyumunu sağlamada örtük programlar bazı durumlarda eğitim programları kadar etkili olmaktadır. Hangi düzeyde olursa olsun bütün okul veya eğitim kurumlarının bir örtük programı oluşur ve eğitim kalitesinde önemli rol oynar (Demirel, 2002).

2.4.5. Program Geliştirme

Selvi'ye (2006, s.4) göre, program geliştirme öğrenen bireyin eğitsel çevresi toplumdaki dinamizmden etkilenmekte ve sürekli olarak değişmektedir ve bu nedenden dolayı alanda uygulamaya konulan eğitim programları sürekli geliştirilmelidir. Program geliştirme, gerek okul içinde gerek okul dışında, milli eğitim ve okulun amaçlarını etkinlikle gerçekleştirmek üzere düzenlenen içerik ve etkinliklerin uygu yöntem ve tekniklerle geliştirilmesine yönelik koordine çabaların tümüdür (Varış, 1996, s. 17).

Toplum, birey ve konu alanının ihtiyaçlarını karşılayacak ve çağın özelliklerine göre kendini yenileyebilecek program modelleri anacak; sürekli geliştirilen programlara bağlıdır. Program geliştirmenin yolu ise yapılacak olan program değerlendirmelerine bağlıdır.

2.4.6. Program Değerlendirme

Program değerlendirme, programın etkiliği hakkında karar verme sürecidir. Değerlendirme, yetişek geliştirmenin son ve tamamlayıcı halkası olarak eğitim hedeflerinin gerçekleşme derecesini tayin etme sürecidir (Ertürk 1975, 107 akt; Demirel, 2002).

Program değerlendirme gözlem ve çeşitli ölçme araçları ile eğitim programlarının etkililiği hakkında veri toplama, elde edilen verileri programın etkililiğinin işaretçileri olan ölçütlerle karşılaştırıp yorumlama ve programın etkililiği hakkında karar verme sürecidir. Program değerlendirme, eğitim programlarının etkiliği hakkında yargıda bulunmak ve programdaki aksaklıkların, programın hangi öge ya da öğelerinden kaynaklandığını belirleyerek gerekli düzeltmelerin yapılmasına olanak sağlar (Erden, 1998, s. 9–10).

Bir eğitim programının başarılı olabilmesi için tüm öğrencilerin programda amaçlanan hedeflere ulaşmış olması gerekir, ancak bu her zaman gerçekleşmeyebilir. Bu nedenle, programın uygulanması sonucunda, yetersiz kalan ya da ters işleyen öğelerin olup olmadığı; varsa aksaklıkların programın hangi öğelerinden kaynaklandığı belirlemek ve gerekli düzeltmeleri yapmak amacıyla programın değerlendirilmesi gerekir. Bu bağlamda değerlendirmenin, eğitim programının etkililiği hakkında veri toplama, verileri ölçütle karşılaştırıp yorumlama, etkililik hakkında karar verme basamaklarından oluştuğu söylenebilir. Eğitim programı değerlendirirken programın tüm öğelerine tek tek bakmak gereği de ortaya çıkmaktadır (Demirel, 2002, s. 174).

Program değerlendirme;

- Kıyaslamaya göre
- Ürüne/sürece göre
- Amacına göre, olmak üzere üç başlık altında incelenir.

2.4.6.1.Kıyaslamaya Göre Değerlendirme

2.4.6.1.1. Hedefe Dayalı (Mutlak) Değerlendirme (Erişiyeye Göre Değerlendirme)

Öğrencilerin, gerçekleşmesi hedeflenen istendik özellikleri kazanıp kazanmadıklarını ortaya çıkarmaya yöneliktir. Program sonunda; öğrencilerin kazanımları gereken davranışlara bakılır ve istendik davranışları kazanıp kazanmadıkları ortaya konur. Eğer fark istenilen nitelikte ve nicelikte ise programın etkili ve başarılı olduğuna karar verilir.(Erişiyeye= Girdi-Çıktı arasındaki farktır.)

2.4.6.1.2. Norma Dayalı (Bağıl) Değerlendirme

Bir grup içerisinde bireyleri birbiriyle karşılaştırmak, sıralamak ve seçmek bir kuruma (okula) alınacak bireyleri seçme amacıyla kullanılır. Bireyler birbiriyle kıyaslanır ki bu tercih edilen bir yöntem değildir; çünkü öğrencilerin birbiriyle kıyaslanması bize program hakkında yeterli sonuç vermez. Derslerde öğrenci başarısı değerlendirme amacıyla kullanılmakla beraber bir eğitim programının değerlendirilmesinde yeterli değildir.

2.4.6.2. Ürüne/Sürece Göre (Toplam) Değerlendirme

Eğitim programı öğelerinin ayrı ayrı, birbiriyle ilişkisi ve eğitim programının etkisinin bütün olarak (toplam değerlendirme) değerlendirilmesi en temel amaçtır. Eğitim programı ile ilgili tüm değişkenlerin süreç içerisinde sürekli olarak değerlendirilmesi gerekir. Ürünün niteliği ve ürünün elde edilmesi süreci ve ürüne etki eden tüm değişkenlerin değerlendirilmesi gerekir. En kapsamlı program değerlendirme modelidir.

2.4.6. 3. Amacına Göre Değerlendirme

Program değerlendirme yönelik olduğu amaca göre yapıldığında da kendi içinde üçe ayrılmaktadır. Bu daha çok programa girişte, süreçte ve çıkışta yapılan değerlendirmelerdir. Bunlar:

2.4.6.3.1. Tanımaya ve Yerleştirmeye Yönelik (Diagnostic) Değerlendirme

Öğrencilerin program öncesindeki hazır bulunuşluklarının ve programa giriş davranışlarının belirlenmesinde kullanılır.

2.4.6.3.2. Biçimlendirme ve Yetiştirmeye Yönelik (Formative) Değerlendirme

Süreçte yapılan değerlendirmedir. Öğrenme eksikliklerinin, hataların ve güçlüklerin belirlenmesi ve bunların giderilmesine yönelik dönüt ve düzeltmelerin nasıl yapılacağına yönelik kararların verilemesinde kullanılır.

2.4.6.3.3. Düzey Belirlemeye Yönelik (Summative) Değerlendirme

Program sonunda uygulanmaktadır. Programın öğrencilerde oluşturmayı planladığı bilişsel, duyuşsal ve devinişsel kritik öğrenmelerin oluşup oluşmadığını belirlemede kullanılmaktadır (Yurdakul, 2009, s. 215–216).

2.4.7. Program Değerlendirme Modelleri

2.4.7.1. Tyler'in Hedefe Dayalı Değerlendirme Modeli

Tyler'in değerlendirme modeli, program geliştirme modeline dayanmaktadır. Tyler'a göre bir programın üç temel ögesi vardır: Hedefler, öğrenme yaşantıları ve değerlendirmedir. Tyler'a göre bu üç öge karşılıklı etkileşim içindedir. Değerlendirme sürecinde hem hedeflerin hem de öğrenme yaşantılarının etkililiğine bakılır. Bu modelin merkezinde hedefler vardır. Önce hangi hedeflere ulaşıldığına bakılır, eğer ulaşılmadıysa nedenini belirlemek amacıyla hedef ve öğrenme yaşantıları incelenir. Elde edilen bulgulara göre hedefler değiştirilir ya da çıkarılır. Hedeflerde sorun yoksa öğrenme yaşantılarına bakılır ve sorun varsa değiştirilir. Tyler değerlendirme sürecinde öğrenci davranışlarının öğretimin başında ve sonunda olmak üzere en az iki kere ölçülerek hedeflere ulaşma derecesini belirlemek gerektiğini savunmuştur (Yurdakul, 2009, s. 217).

2.4.7.2. Stufflebeam'in Çevre, Girdi, Süreç Ve Ürün Modeli

Bu model oldukça kapsamlı ve çok yönlüdür. Stufflebeam'a göre değerlendirmenin amacı, program hakkında karar verme yetkisine sahip olan kişilere bilgi vermektir.

Program geliştirme sürecinde yetkililerin program ilgili, dört alanda karar vermesi gerekir.

- Planlama ile ilgili kararlar.
- Yapılandırma ile ilgili kararlar.
- Uygulama ile ilgili kararlar.
- Yeniden düzenleme ile ilgili kararlar.

Bu kararlara dayanak olacak verilerin toplanması için programın dört farklı aşamasının değerlendirilmesi söz konusudur. Bunlar çevre (context), girdi (input), süreç (process) ve üründür (product). Bu model çoğunlukla yabancı kaynaklarda bu dört temel ögenin baş harflerinin bir araya gelmesiyle oluşan CIPP modeli olarak bilinmektedir (Erden, 1998, s. 12–13).

2.4.7.3. Eğitsel Eleştiri Modeli

Bu model, 1975 yılında Eisner tarafından geliştirilmiştir. Eğitsel eleştiri modeli niteliksel incelemeye ağırlık vermektedir. Bu model yeni bir program uygulandıktan sonra, programın niteliksel sonuçları hakkında bilgi toplanması söz konusudur. Modelin betimleme, yorumlama ve değerlendirme olmak üzere üç temel boyutu vardır. Betimsel boyutta, eğitim niteliği ile ilgili özellikler tanımlanır. Betimleme sırasında, yeni programın sonucunda okulda ne gibi değişiklikler olduğu, bu değişikliklerin öğrenci ve öğretmenleri nasıl etkilediği tepkilerin neler olduğu gibi sorulara yanıt aranır. Yorumlamada, programın sonucu meydana gelen olaylar göz önünde bulundurularak, olayların olası bazı sonuçları tahmin edilir yorumlanır. Değerlendirme boyutunda ise betimleme ve yorumlama sonuçlarına dayalı olarak programın değeri hakkında yargıda bulunulur (Erden, 1998, s. 14).

2.4.8. Okul Rehberlik ve Psikolojik Danışma Programları

Okul psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri başlangıçtan günümüze kadar önemli değişiklikler geçirmiştir. 1900-1920 yılları arasında psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinden beklenen işlev, meslek seçme ve işe yerleştirme iken, 1930-1950 yılları arasında okula uyum ve eğitsel başarı önem kazanmıştır. 1960'lı yılların

sonuna doğru ise gelişim için psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri kavramı ortaya çıkmıştır.1960'lı yıllara kadar geçen bu dönemde geleneksel rehberlik modelleri yer almıştır.Bu modeller şunlardır (Can, 2002, s. 203-204):

Servis Modeli: PDR'nin geleneksel olarak bireyi tanıma, oryantasyon, bilgi verme, konsültasyon, psikolojik danışma, yerleşme ve izleme olarak bilinen hizmet alanlarının psikolojik danışmanlar tarafından öğrencilere sunulmasını içerir. Bunun doğal bir sonucu olarak rehberliğin örgütsel sistemi rehberlik programını değil, psikolojik danışmanın pozisyonunu vurgular. Ayrıca rehberlik çoğunlukla okul-eğitim sistemi içindeki diğer hizmetlere destek sağlayan yardımcı bir hizmet alanı olarak görülmüştür. Bu modelde yer alan okul psikolojik danışmanları temel olarak eğitim ile bütünleşmeyen iyileştirici-müdahale edici bir rol oynarlar. Bu model okul psikolojik danışmanlarına kendi mesleki alanlarının dışında bazı yönetsel-sekretarya görevlerinin verilmesinde yol açmıştır.

- Süreç Modeli: Okul Psikolojik Danışmanlarının rehberlik hizmetlerini daha çok terapötik ve klinik yönelimli bir anlayışa dayalı olarak yürüttükleri bir rehberlik modelidir.
- Görevler Modeli: Bu modelde okul psikolojik danışmanının PDR hizmetleri çerçevesinde kendisinden beklenen rol ve görevleri yerine getirmesi beklenir

Rusya'nın uzaya ilk uzay aracı olan Sputnik'i 1957 yılında fırlatmış olması, bir bakıma Bilgi Toplumu'na geçişinde haberci olmuştur. Bu olay bir çok ülkenin, özellikle A.B.D.'nin, eğitim sistemlerini yeniden gözden geçirmelerine neden olmuştur. Çünkü, Bilgi Toplumu bilgiyi olduğu gibi alan ve kullanan bireylere değil; elde ettiği bilgileri kendisine göre anlamlandırabilen ve yorumlayabilen, eleştirel bir anlayışa sahip, yaratıcı, kendisini tanıyan ve güvenen, sorumluluk sahibi, sosyal becerisi gelişmiş, kariyer planlama becerisine sahip vb. bireylere olan ihtiyacı artırmıştır. Bilgi Toplumu'nun yeni değerlerine cevap verebilmek için 1960'lı yıllardan itibaren, öğretim hizmetleri program merkezli yaklaşımdan öğrenci merkezli yaklaşıma, rehberlik hizmetleri geleneksel rehberlik yaklaşımından gelişimsel rehberlik yaklaşımına doğru yeniden yapılanmaya başlamıştır (Nazlı, 2005, s. 37-38).

2.4.8.1. Gelişimsel Rehberlik

Gelişimsel rehberlik anlayışı, geleneksel rehberlik ve psikolojik danışma yaklaşımlarına tepki olarak doğmuştur. Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin, öğrencinin her gelişim dönemine ait gelişim görevlerini başarıyla tamamlaması için örgütlenmesini ve işlev görmesi gerektiğini vurgulamaktadır (Erkan, 1995; akt: Doğan, 2000, s. 126).

Bu yaklaşım, her gelişim döneminde olumlu kişilik özellikleri geliştirmesi için bireye yardım etmeyi amaçlar. Bu yaklaşım çocuklarda benlik kavramı gelişimi, orta yaşta mesleki uyum ve ölüm gibi konular üzerinde odaklanır. Öğrencilerin her gelişim dönemine ilişkin gelişim ödevleri belirlenerek davranışsal amaçlar saptanır. Daha sonra, okuldaki eğitim programının bir parçası olarak rehberlik ve psikolojik danışma programı planlanır. Bunun yanı sıra, öğrencileri yetişkin yaşama hazırlayan yaşam becerileri tanımlanır (Doğan, 2000, s. 126).

Gelişimsel rehberlik alanında en önemli liderlerden biri olan Myrick (1997), gelişimsel rehberliği şöyle açıklamaktadır: Gelişimsel yaklaşım okulda öğrencilerin başarılı olmaları için gerekli olan belli beceri ve yaşantıları kazandırma girişimidir (Nazlı, 2005, s. 32–33).

Gelişimsel rehberlik bireyin sürekli gelişim halinde bulunduğu, bir gelişim basamağını başarı ile geçirenlerin daha sonraki gelişim basamağının gelişim görevlerini de daha iyi başaracağı gerçeğine dayanır. Gelişimsel rehberlik anlayışını benimseyen uzmanlara göre, tüm bireyler gelişim görevlerini başarı ile yerine getirme durumlarındadır. Birbirinden farklı gelişim aşamalarında bireylerin kendilerini ve çevrelerinin doğru değerlendirmeleri halinde, beklentileri karşılayacak davranışları geliştirmeleri kolaylaşacaktır (Havighurst, 1972; Hill 1973; akt: Yeşilyaprak, 2003, s. 34).

2.4.8.2.Kapsamlı Psikolojik Danışma ve Rehberlik Programı

Günümüzde okullardaki geleneksel servis-görev modelinin yerini Kapsamlı Psikolojik Danışma ve Rehberlik Programları modeli, gelişimsel anlayıştan hareketle psikolojik danışma ve rehberlik etkinliklerinin anaokulundan lisenin sonuna kadar

kapsamlı ve sistematik bir şekilde planlanması, geliştirilmesi, uygulanması ve değerlendirilmesinden oluşmaktadır (Kaya, 2004, s. 360).

Kapsamlı psikolojik danışma ve rehberlik programının yapısını oluşturan insan gelişimine bakış açısı, öğrencilerin ihtiyaç duyduğu yaşam kariyer gelişimi olarak ifade edilmektedir. Yaşam kariyer gelişimi, bireyin yaşamındaki durumların, oluşumların rollerin bütünleşmesi ile yaşam boyu benlik gelişimi olarak tanımlanmaktadır. Tanımda geçen yaşam kelimesi, bireyin yaşam boyu gelişimini; kariyer kelimesi, bireylerin üstlendikleri rolleri, içinde yer aldıkları oluşumları; gelişim kelimesi ise bireyin sürekli bir şey olma süreci içinde olduğunu ifade eder (Kaya, 2004, s. 360).

Kapsamlı Rehberlik Programları üç temel unsurdan oluşmaktadır:

- İçerik: Öğrencilerin programın uygulanmasından sonra kazanmaları beklenen yeterlilikler.
- Programın Yapısı: Rehberlik müfredatı, müdahale hizmetleri, bireysel planlama, sistem desteği ve zaman planlanması.
- Kaynaklar: İnsan kaynakları, finansal kaynakları ve politik kaynaklar (Can, 2002, 204).

Kapsamlı gelişimsel rehberlik programının özellikleri (Nazlı, 2005, s. 33):

- Program öğrenci gelişimi yönelimlidir.
- Rehberlik programı tam bir program olarak çalışır, programın öğeleri tüm programı oluşturur.
- Eğitim- öğretim yılının ilk gününden son gününe kadar devam eder.
- Pozisyona değil programa odaklıdır.
- Klinik temelli değil eğitim temellidir

2.4.9. İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumları Sınıf Rehberlik Programı

2006-2007 eğitim-öğretim yılından itibaren uygulamaya konulan yeni sınıf rehberlik programının özellikle içerik yönüyle kapsamlı psikolojik danışma ve rehberlik programları modeline benzediği dikkat çekmektedir. Programın hem ilköğretim hem de ortaöğretim düzeyinde öğrencilerin gelişim özelliklerine göre belirlenen etkinliklerle yürütülmesi söz konusudur (Demirel, 2010, s. 49).

2.4.9.1. İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumları Sınıf Rehberlik Programının Gerekçeleri

2006 yılında hazırlanan programın gerekçeleri şu şekilde sıralanmaktadır (MEB, 2006) :

- Türk Millî Eğitim Sisteminin Genel Amaçları incelendiğinde “öğrencilerin ilgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirme, birlikte iş görme alışkanlığı kazandırma, hayata hazırlama kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlama, beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirme” gibi doğrudan rehberlik hizmetlerinin içeriğini ilgilendiren unsurlar taşıdığı görülmektedir. Bu program söz konusu amaçlara katkı sağlayıcı bir araç olarak görülebilir.
- Gerek ilköğretim gerekse ortaöğretimin amaçlarında benzer unsurlar yer almaktadır. Dolayısıyla aynı gerekçe her iki kademe için de geçerli olacaktır.
- 14.07.2005 tarihli 192 sayılı Talim ve Terbiye Kurulu Kararıyla kabul edilen, ilköğretim okulları haftalık ders çizelgesinde rehberlik ve sosyal etkinlikler için birinci sınıftan sekizinci sınıfın sonuna kadar zorunlu ders saati ayrılmıştır. Bu durumda söz konusu saatler için bir program hazırlanması ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Öte yandan Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın 07.06.2005 tarih ve 184 sayılı Kararı ile orta öğretimin yeniden yapılandırılması konusunda; üç yıllık genel, mesleki ve teknik liselerin eğitim ve öğretim süresinin 2005–2006 öğretim yılından itibaren 9. sınıftan başlamak üzere, kademeli olarak 4 yıla çıkarılmasını

kararlaştırmıştır. 10.06.2005 tarih ve 1092 sayılı M¼steřarlık Emri ekinde de bu kararla ilgili yapılacak çalışmaları kapsayan bir eylem planı bulunmaktadır. Bu plana g¼re; ortaöğretim okulları haftalık ders çizelgesinde rehberlik çalışmaları için zorunlu bir zaman ayrılarak, öğrencilerin y¼neltme ve psikososyal gelişimlerine destek olacak gelişimsel bir rehberlik programının hazırlanması gereği ¼ng¼r¼lmektedir. Bu bağlamda 2000–2001 eğitim ¼ğretim yılından itibaren uygulanmak ¼zere Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın 16.05.2000 tarih ve 87 sayılı Kararı ile kabul edilen “Orta ¼ğretim Kurumları Sınıf ¼ğretmenleri İçin 9, 10, 11. Sınıf Rehberlik Programı”nın revize edilmesi gereği ortaya çıkmıştır. Ancak “İlköğretim ve Ortaöğretim Sınıf Rehberlik Programı” arasındaki uyumu sağlayabilmek amacıyla revizyon yerine programın yeniden hazırlanması yoluna gidilmiştir.

- Çağdaş eğitim sistemlerinde rehberlik hizmetlerinin sunulmasında temel yaklaşım olan gelişimsel rehberlik yaklaşımının ¼rg¼tlenmiř ve planlı bir m¼fredat gerektirmesi, bu m¼fredatın öğrencilerin gelişimleri ile ilgili genel ve ¼zel amaçlara sahip olması, m¼fredatın öğrencilerin bilişsel, duyuşsal ve fiziksel gelişimlerini temel alarak eğitimin insani boyutu ile ¼ğrenme koşulları ¼zerinde yoğunlaşması gereği bu programın gerekçelerinden birisidir.
- 2005–2006 ¼ğretim yılında gerçekleştirilen ihtiyaç analizi sonuçları, gerek ¼ğretmen gerek veli gerekse öğrencilerin bu programla sunulacak rehberlik hizmetlerine ihtiyaç duyduklarını ortaya koymuştur.

2.4.9.2. İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumları Sınıf Rehberlik Programının Amaçları

İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumları Sınıf Rehberlik Programı'nı tamamlayan ğrencilerin;

- Okula ve çevreye etkin olarak uyum sağlamaları,
- Potansiyellerini tam olarak kullanıp eğitsel başarılarını artırmaları,
- Kendilerini tanımaları, kabul etmeleri ve geliştirmeleri,

- Başkalarını anlamaları, kabul etmeleri ve kişiler arası etkileşim becerilerini geliştirmeleri,
- Topluma karşı olumlu anlayış ve tutum geliştirmeleri,
- Hayatını güvenli ve sağlıklı sürdürmek için olumlu tutum ve davranışlar geliştirmeleri,
- Eğitsel ve mesleki kararları için gerekli olgunluğa ulaşmaları amaçlanmaktadır (MEB, 2006).

2.4.9.3. İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumları Sınıf Rehberlik Programının Vizyonu

“İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumları Sınıf Rehberlik Programı”nın vizyonu; gelişen ve değişen dünyada kendini ve içinde bulunduğu durumu doğru algılayan, kendisi ve çevresiyle barışık, kişisel değerleri ile toplumsal beklentiler arasında bir denge kurabilen, yaşadığı toplumun sorumlu bir üyesi olan, karar verme, sorun çözme, kişiler arası ilişki ve iletişim becerilerine sahip, kapasite ve yeteneklerini en uygun biçimde geliştiren, potansiyelini tam olarak kullanan, başarıyı ve hayat boyu öğrenmeyi amaç edinmiş, araştıran, sorgulayan, üretken ve mutlu, kendini gerçekleştiren bireyler yetiştirilmesine katkı sağlamaktır (MEB, 2006).

2.4.9.4. İlköğretim Ve Ortaöğretim Kurumları Sınıf Rehberlik Programının Yapısı

Program hazırlanırken kişisel – sosyal, eğitsel ve mesleki rehberlik alanları temel alınmıştır.

Kişisel-sosyal rehberlik; Bireyin “kişisel-sosyal” gelişim ihtiyaçlarını karşılamak ve böylece onun kişisel gelişim ve uyumuna yardımcı olmak amacıyla yürütülen PDR hizmetleridir.

Eğitsel rehberlik bireyin öğrenmesini kolaylaştırmak, eğitsel başarısını artırmak, yetenek ve ilgilerine uygun bir eğitim dalı seçmesine katkı sağlamak, eğitim yaşamıyla ilgili karşılaştığı sorunlarının çözümüne yardımcı olmak, birey için uygun ve etkin bir öğrenme ortamı oluşturmak amacıyla yürütülen PDR hizmetleridir.

Mesleki rehberlik bireyin çeşitli meslekleri tanınması, kendi özelliklerine uygun meslekleri seçmesi, seçtiği mesleğe hazırlanması ve mesleki yönden gelişmesi amacıyla yürütülen PDR hizmetleridir (Kuzgun, 1988; Kepçeoğlu, 1994; Yeşilyaprak, 2003).

Rehberliğe ilişkin bu alanlar yaygın biçimde kullanılmakla birlikte, program içerisinde hazırlanan yeterlik alanları ve kazanımların birden çok alana uygun olması nedeniyle sınıflamalar yeterlik alanlarına göre yapılmıştır.

Programda yer alan ve yukarıdaki gelişim alanlarıyla ilgili 7 yeterlik alanı şunlardır:

- Okula ve Çevreye Uyum
- Eğitsel Başarı
- Kendini Kabul
- Kişiler Arası İlişkiler
- Aile ve Toplum
- Güvenli ve Sağlıklı Hayat
- Eğitsel ve Mesleki Gelişim

Bu yeterlik alanları temel alınarak hazırlanan “İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumları Sınıf Rehberlik Programı” kendi içerisinde esnek bir yapıya sahiptir. Öğrencilerin, içinde yaşanılan çevrenin ve okulun ihtiyaçlarına göre programda değişiklikler ve düzenlemeler yapılabilir. Düzenlemelerin öğrencilerin ihtiyaçları ve gelişim özellikleri göz önünde bulundurularak yapılması önemlidir. Bu düzenlemeler, sınıf rehber öğretmenin önerisiyle okul rehber öğretmeni, okul rehber öğretmenin bulunmadığı okullarda ise rehberlik araştırma merkezlerinin onayıyla yapılmalı, programın ana çatısını bozacak nitelikte olmamalıdır. Okul rehber öğretmenleri ve rehberlik araştırma merkezleri yapılacak olan değişikliklerde alan bilgisi gerektiren kazanımları göz önünde bulundurmalı, bu tarz kazanımların programa yerleştirilmesi durumunda ise kazanımlar, okul rehber öğretmenleri ya da rehberlik araştırma merkezinde çalışan rehber öğretmenler tarafından işlenmeli ya da konu ile ilgili uzmanlar çağrılmalıdır.

Program hazırlanırken programın yapısına ilişkin aşağıdaki hususlar da göz önünde bulundurulmuştur:

- Program “Okul Rehberlik ve Psikolojik Danışma Programı” değil, bu programın bir parçasıdır. Sınıf rehber öğretmenlerinin rehberlik saatinde uygulaması için hazırlanmıştır.
- 2004-2005 öğretim yılında yapılan program değişiklikleri ile ilköğretim programlarında çeşitli rehberlik kazanımlarına yer verilmiştir. Bu program hazırlanırken söz konusu kazanımlarla da bütünlük göstermesine çalışılmıştır.
- Program, diğer programlar ile bağlantılı ve etkileşim hâlinde olup, diğer programların bütünleyici bir parçasıdır. Matematik, Türkçe, Fizik vb. derslerin programlarından farklı bir yapıya sahip olmakla birlikte, bunlardan tamamen bağımsız değildir. Programda yer alan kazanımlar diğer derslerde yer alan psikolojik danışma ve rehberlik kazanımları ile diğer ara disiplin kazanımları göz önünde bulundurularak hazırlanmıştır.
- Program ilköğretim ve ortaöğretimde her yeterlik alanına yönelik etkinlikleri içermektedir.
- Programda yer alan kazanımların hazırlanmasında öğrencilerin gelişimsel özellikleri dikkate alınmıştır.
- Programda ilköğretim ve ortaöğretime ait kazanımların listesi işleniş sırasına göre verilmiştir. Kazanımların işleniş sırasında öğrencilerin öncelikli ihtiyaçları, belirli gün ve haftalar, okulda düzenlenen sosyal etkinlikler dikkate alınarak değişiklikler okul rehber öğretmeni, okul rehber öğretmenin bulunmadığı durumlarda da RAM’in görüşü alınarak yapılabilir.
- Kazanımların değerlendirilmesinin süreç ağırlıklı olması öngörülmüştür.
- İlköğretimde 18 hafta rehberlik, 18 hafta sosyal etkinlik olmak üzere dönüşümlü olarak kullanıldığından program, ilköğretimde 15 hafta, ortaöğretimde 30 hafta olarak düzenlenmiştir. İlköğretimdeki 3 hafta ve ortaöğretimdeki 6 hafta rehberliğe ilişkin test, envanter uygulamaları, meslek gezileri gibi konular için ayrılmıştır. Bu saatler okul ve sınıf rehber öğretmenlerinin iş birliği ile düzenlenecektir.

- Hazırlık sınıfı olan okulların rehber öğretmenleri, öğrencilerin ihtiyaçlarını göz önünde bulundurarak “İlköğretim ve Ortaöğretim Sınıf Rehberlik Programı Yeterlik Alanlarına Göre Kazanımların Dağılımı” tablosundan hazırlık sınıflarına uygun sınıf rehberlik programını hazırlayabilir.
- Programda yer alacak etkinlikler, sınıf rehber öğretmenleri tarafından uygulanacaktır. Bazı kazanımlara yönelik uygulamalar özel bilgi ve deneyim gerektirdiği için okul rehber öğretmeni veya RAM’lerden gelecek uzmanlar tarafından uygulanacaktır.
- Programda yer alan kazanımlar etkinlikler ile desteklenmektedir ve bu etkinlikler öğretmen kılavuzunda yer almaktadır (MEB, 2006).

2.4.9.5. İlköğretim Ve Ortaöğretim Kurumları Sınıf Rehberlik Programı Uygulamalarında Sınıf Rehber Öğretmeninden Beklentiler

Programın başarılı biçimde yürütülebilmesi için sınıf rehber öğretmenleri tarafından programın temel yapısının ve amaçlarının anlaşılabilmiş olması, esnek, ılımlı ve kararlı tutumların sınıf ortamına taşınması gerekmektedir.

Bu doğrultuda sınıf rehber öğretmenleri;

- Programda yer alan konulara yönelik araştırma yapması ve sınıf uygulamalarına hazırlıklı katılması,
- Okul rehber öğretmeni ile eş güdümlü çalışması ve gerekli durumlarda okul rehberlik servisinden yardım alması,
- Programı bir ders olarak algılamaktan çok, yaşantı sağlamaya, tutum, değer ve beceri kazandırmaya yönelik bir süreç olarak düşünmesi,
- Öğrencilerin kendilerini rahatça ifade edebilecekleri sınıf ortamını oluşturması, onları etkinliklere katılmaya teşvik etmesi, birbirleriyle karşılaştıran eleştirel davranış ve ifadelerden kaçınması, yargılayıcı olmayan tutum ve davranışlar sergilemesi, öğrencilere, kazandırılmak istenen becerilere uygun model olması,
- Kazandırılmak istenen becerilerin rehberlik saati dışında da takip edilmesi, gerektiğinde öğrencilere pekiştiriciler verilmesi,

- Öğretmenler ve veliler ile işbirliği yaparak öğrencilerin gelişimini takip etmesi,
- Velilerin program sürecine katılması için gerekli çalışmaları düzenlemesi beklenir (MEB, 2006).

2.4.9.6. İlköğretim Ve Ortaöğretim Kurumları Sınıf Rehberlik Programının Ölçme Değerlendirme Yaklaşımı

Bu program çerçevesinde ulaşılması hedeflenen kazanımların değerlendirilmesinde öğrencilere herhangi bir not verilmesi söz konusu değildir. Programın ölçme ve değerlendirme yaklaşımının temel özellikleri aşağıda özetlenmiştir.

- Program çerçevesinde yapılacak ölçme ve değerlendirme daha çok duyuşsal niteliktedir.

Psikolojik özellikler genellikle iki boyutta ölçülür. İlk boyutta başarı ve yetenek yer almaktadır. Bu özelliklerin ölçülmesinde daha objektif göstergeler vardır. Örneğin, bir matematik sorusunun doğru cevabının bulunması gibi. İkinci boyutta ise tutum, ilgi ve kişilik özellikleri yer almaktadır. Bu özelliklerin ölçülmesinde objektif göstergelerin bulunma olasılığı daha sınırlıdır. Örneğin, sigaraya karşı olumsuz tutumun bir çok derecesi olması gibi. Sigaraya karşı olumsuz tutumun doğru cevap olması ve doğruluk derecesinin bulunması gibi bir durumdan söz etmek zordur. Sınıf içi rehberlik saati uygulamalarında öğrencilerin duyuşsal özellikleri ağırlıklı olarak ölçülmektedir. Bu ölçümler yukarıda bahsedilen ikinci boyutta yer almaktadır. Bu nedenle öğretmen sınıf rehberlik programı çerçevesinde yapacağı değerlendirmelerde bunu dikkate alır.

- Program çerçevesinde kazandırılmak istenen bazı yeterliklere ulaşıp ulaşılmadığının gözlenmesi zaman alabilir.
- Toplanan bilgiler sağlıklı biçimde saklanmalı ve gizlilik gerektiren bilgiler korunmalıdır.
- Program çerçevesinde kullanılacak tüm ölçme araç ve yöntemlerinin gerek seçilmesinde gerekse kullanılmasında okul rehber öğretmeninin müşavirliğinden yararlanılmalıdır.

Bazı ölçme ve değerlendirme yöntemlerinin sadece uzman kişilerce gerçekleştirilmesi gerektiğine yukarıda değinilmiştir. Bunların dışında kalan diğer ölçme ve değerlendirme yöntemlerinin kullanımında da okul rehber öğretmeni ya da RAM ile iş birliği sağlanması yararlı olacaktır (MEB, 2006).

2.4.10 Ortaöğretim Onikinci Sınıf Rehberlik Programı

2.4.10.1. Ortaöğretim Onikinci Sınıf Rehberlik Programı Yeterlilik Alanları

İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumları Sınıf Rehberlik Programında onikinci sınıf için belirlenen 4 yeterlilik bulunmaktadır. Bu yeterlilik alanları şunlardır:

- Eğitsel Başarı
- Kendini Kabul
- Aile Ve Toplum
- Eğitsel ve Mesleki Gelişim

2.4.10.2. Ortaöğretim Onikinci Sınıf Rehberlik Programı Kazanımları

İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumları Sınıf Rehberlik Programında, ortaöğretim onikinci sınıf için belirlenen 30 öğrenci kazanım vardır. Bu kazanımlar şunlardır:

- Sınava ilişkin duygularını sınav performansına etkileri açısından değerlendirir.
- Sınav kaygısıyla başa çıkma yollarını kullanır.
- Yüksek öğretime giriş sınavı öncesi, fiziksel açıdan sınav başarısını etkileyen etmenleri açıklar.
- Hobilerin insan hayatındaki önemini belirtir.
- Kültürel birikimin kişiliğine ve kariyerine katkılarını belirtir.
- İnsanları olduğu gibi kabul eder.
- İnsanların özel hayatına saygı gösterir.

- İyi bir vatandaşın özelliklerini sergiler.
- Toplumsal sorunların farkına varır ve çözüm üretir.
- Aile yaşamında değişen kadın erkek rollerini fark eder.
- Eş seçiminin önemini ve eş seçiminde dikkate alınacak unsurları açıklar.
- Staj yapabileceği yerleri belirler.
- Yükseköğrenim programlarını ve koşullarını değerlendirir.
- Ortaöğretim sonrasında işe ve mesleğe hazırlayan kurum ve kursları değerlendirir.
- Yükseköğretim programını seçerken “eğitsel ve mesleki planlama dosyasından” yararlanır.
- Yükseköğretim programlarını seçerken kendisini gerçekçi değerlendirmenin önemini fark eder.
- Yöneleceği iş ya da mesleğin iş piyasası, çalışma alanı ve koşullarıyla ilgili bilgi toplar.
- Yükseköğretim programları ile ilgili tercihlerini kişisel, sosyal, akademik ve mesleki açılardan kendisine uygunluğuna göre değerlendirir.
- Hayat boyu öğrenme ile meslek hayatı arasındaki ilişkiyi açıklar.
- Kendi kişilik özelliklerini iş bulma, sürdürme ve geliştirme açısından değerlendirir.
- Mesleki deneyimin iş bulmada ve iş başarısındaki önemini açıklar.
- Kişisel çabası ile edinebileceği bilgi, beceri ve birikimlerin başarılı bir iş yaşamı için gereğini açıklar.
- Üretkenliğin toplum açısından önemini fark eder.
- Çeşitli amaçlar için öz geçmiş yazar.

- İş görüşme tekniklerini açıklar.
- İş ve meslek yaşamında etik değerlerin önemini fark eder.
- İşverenlerin ve çalışanların hak ve sorumluluklarına ilişkin bilgi toplar.
- Kısa ve uzun dönemde mesleki hedeflerini belirler.
- Ortaöğretim sonrasında kendisine uygun olacak iş imkânlarını belirler.
- Yerel çevrede bulunan işleri değerlendirir.

2.4.10.3. Ortaöğretim Onikinci Sınıf Rehberlik Programı Etkinlikleri

İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumları Sınıf Rehberlik Programı'nda, ortaöğretim onikinci sınıf için belirlenen 30 öğrenci kazanıma paralel olarak geliştirilmiş 30 etkinlik vardır. Bu etkinliklerden 2 tanesini okul rehber öğretmeni, diğer 28 tanesini ise sınıf rehber öğretmeni tarafından uygulanmaktadır. Bu etkinlikler şunlardır:

- Stajımı Yapıyorum
- Nasıl Bir Vatandaşım?
- Hobilerimiz ve Biz
- Koşulsuz Kabul
- Yükseköğrenim Programları -3
- İş ve Meslek Kurslarını Değerlendiriyorum
- Gazeteler
- Değişen Aile
- Kültürel Birikim
- Dosyama Bakıyorum
- Gerçekçi Seçimler-2
- Tercihlerim Bana Uygun mu?
- Hayat Boyu Öğrenme ve Meslek Hayatı

- Sınava İlişkin Duygular
- Sınav Kaygısıyla Başa Çıkma
- İş Piyasası ve Çalışma Alanları
- Kişilik Özelliklerim ve İş Hayatım
- Kişisel Çaba- Başarılı İş Yaşamı
- Eşimi Seçerken
- Öz Geçmişim
- Özel Hayat
- Yerel Çevrede İş Var mı?
- Nasıl Görüşeceğim?
- Meslek Yaşamı ve Etik
- Mesleki Hedeflerim
- Ne İş Olsa Yapar mıyım?
- Sınava Gireirken
- Kapıdan Olmuyorsa Bacadan Girin
- İşveren ve Çalışanlar Hakkında Neler Biliyorum?
- Üretkenlik Önemli mi?

Program haftada 1 ders saati olmak üzere toplam 36 haftada uygulanmaktadır. 30 etkinlik 30 hafta içerisine yayılmıştır. Geriye kalan 6 hafta da ise, okul rehber öğretmenin belirlendiği test ve test dışı teknikler (Otobiyografi, Başarısızlık Nedenleri? Anketi vb.) uygulanmaktadır (MEB, 2006).

Etkinlikler İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumları Sınıf Rehberlik Programı'nda ki kazanım işleme sırasına göre verilmiştir. Ancak bu sıralama değişmez bir kural değildir. Okul imkân ve koşullarına göre zorunlu düzenlemeler yapılabilir. Ancak birbiri üstüne inşa edilen etkinliklerin sıralamasında değişiklik yapılmamalıdır.

Tüm ülkede, tüm okullarda aynı etkinliklerin kullanılması zorunlu değildir. Zaten bu söylem rehberliğin ilkelerine de aykırıdır. Bu etkinlikler birer örnektir. Okulun, öğrencilerin ihtiyaçlarına göre, kazanıma bağlı kalınarak farklı bir etkinlik uygulanabilir ya da aynı etkinlik yeniden düzenlenerek kullanılabilir. Farklı okul türlerinde okulun özelliklerine uygun olmayan etkinliklerde, öğrencilerin gelişim özellikleri ve ihtiyaçları, okulun özellikleri göz önünde bulundurularak farklı etkinlikler yapılabilir ya da diğer etkinliklere daha geniş yer verilebilir. Yapılacak olan değişiklikler sınıf öğretmenleri tarafından değil, sınıf öğretmenlerinin önerileriyle rehber öğretmen, yoksa Okul Rehberlik Hizmetleri Okul Yürütme Kurulu veya RAM'dan görevlendirilen Rehber Öğretmenler tarafından okulun ve öğrencinin ihtiyaçları göz önünde bulundurularak yapılmalıdır (MEB, 2007).

Program, “Okul Rehberlik ve Psikolojik Danışma Programı” değil, bu programın bir parçasıdır. Sınıf rehber öğretmenlerinin rehberlik saatinde uygulaması için hazırlanmıştır (Demirel, 2010, s.50).

2.4.11. Rehberlik Programlarının Değerlendirilmesi

Çağdaş psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin taşınması beklenen niteliklerden birisi de net ve açık bir biçimde değerlendirilebilir olmasıdır (Erkan, 1999, s. 271). Program değerlendirme çalışmaları ise program geliştirme sürecinin önemli bir parçasıdır.

Okullarda rehberlik programları değerlendirilmelidir. Değerlendirme çalışması ile verilen hizmetlerin ne derece etkili olduğu, yetersizlikler ve hatalar var ise bunların nedenleri tespit edilebilir. Bir değerlendirme çalışması ile elde edilen veriler, rehberlik programının geliştirilmesi sürecine ışık tutacaktır (Kuzgun, 1992, s. 202).

Programlarının değerlendirilmesi, rehberlik ve psikolojik danışma programının gerekli niteliklere sahip olup olmadığının belirlenmesini amaçlar (Erkan, 2006, s.53). Bununla birlikte bu hizmetlerin etkililiği konusunda velilere, yöneticilere ya da bu hizmetleri mali yönden destekleyen kurum ya da kişilere somut veri sağlamak mümkün olabilmektedir (Erkan, 1999, s.271). Bu durum göz önüne alınarak rehberlik programlarının etkili bir şekilde değerlendirilmesi için şu ilkelere dikkat edilmesi gerektiğini belirtmektedir (Kaya ve Çivitçi, 2007, s. 263):

- Değerlendirme, programının amaçlarının belirlenmesini gerektirir.
- Değerlendirme için geçerli ölçme kriterleri gereklidir.
- Değerlendirmenin etkililiği ölçme kriterlerinin geçerliliğinin test edilmesine bağlıdır.
- Programın değerlendirilmesi tüm ilgililerin katılımını gerektirir.
- Değerlendirmenin etkililiği için geri bildirim ve devamlı izleme çalışmaları gereklidir.
- Değerlendirme çalışmaları öğretim yılının çeşitli dönemlerinde uygulanarak devamlılık sağlanmalıdır.
- Değerlendirme çalışmaları ile programa yönelik tespit edilen eksiklikler ve hatalar yanında programın olumlu yönleri de ortaya konulmalıdır.

Eğitim kurumlarının daha iyi ürün elde etmeleri için, uyguladıkları programları sürekli gözden geçirmeleri, saptanan eksiklikler ve aksaklıkları düzeltmeleri gerekmektedir. Bu da ancak program değerlendirme ile mümkündür. Özellikle programdaki aksaklıkların belirlenmesinde, konu alanı ve program geliştirme uzmanlarının, öğretmenlerin, velilerin, yöneticilerin görüşlerinin alınması gerekmektedir (Erden, 1998, s. 8).

Uygulanan programların eksiklikleri giderildikçe ve programlar geliştirildikçe eğitimin niteliğinin de artması beklenir. Eğitim programı tasarısı, uygulamaya esas olan bir kitap ya da kılavuz kaynaktır. Program geliştirme ve değerlendirme faaliyetinin odak noktası tasarısı olmakla birlikte, uygulama göz önünde bulundurulmaksızın gerçekçi bir değerlendirme yapmak mümkün değildir. Uygulama sırasında çeşitli nedenlerle tasarının olduğu gibi uygulanması mümkün olmayabilir ya da tasarının hazırlanması sırasında göz önünde bulundurulmayan bazı faktörler tasarının olduğu gibi uygulanmasını engelleyebilir. Bu nedenlerden ötürü programın etkililiği hakkında yargıda bulunabilmek için, programın uygulanması sürecini de gözlemek ve uygulama sırasında da bilgi toplamak gerekir (Erden, 1998, s. 9).

2.5. Alanda Yapılan Çalışmalar

Berber (2010), “Ortaöğretim Kurumları Onuncu Sınıf Rehberlik Programı Uygulamalarının Sınıf Rehber Öğretmenleri ve Rehber öğretmenleri Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi” adlı yüksek lisans tezini Kayseri il merkezinde görev yapan sınıf rehber öğretmenleri ve okul rehber öğretmenlerinden elde ettiği bulgular doğrultusunda hazırlamıştır. Araştırma da anket tekniği kullanmıştır. Araştırma sonucunda, onuncu sınıf rehberlik programının amaç ve kazanımları öğrenci ve toplum ihtiyaçlarına cevap verecek nitelikte, açık anlaşılır biçimde hazırlanmış olmasına rağmen uygulamaya geçildiğinde güçlükler yaşandığı belirlenmiştir. Amaç ve kazanımlara ulaşmada büyük öneme sahip olan etkinliklerin gerçekleştirilmesinde ise yaşanan en büyük problemlerin, etkinliklere ayrılan sürenin yetersizliği, sınıf rehber öğretmenlerinin bilgi ve becerilerinin yetersizliği, etkinliklerin öğrencilerin ilgisini çekmemesi olarak tespit edilmiştir. Çalışmaya katılan öğretmenlerin görüşlerinde cinsiyet, okul türü, rehber öğretmenlik durumu esas alındığında anlamlı bir farklılık bulunmazken bu fark sadece öğretmenlerin kıdemleri esas alındığında programın ölçme-değerlendirme alanında olduğu tespit edilmiştir. Bunun yanında onuncu sınıf rehberlik programı öğrencide olumlu tutum ve davranış geliştirme niteliklerine sahip olduğu tespit edilmiştir. Sınıfların kalabalık olması, rehberlik ders saati süresinin ve etkinlik sürelerinin yetersizliği, öğretmen bilgi ve becerilerinin az olması, programın gereken esneklikten uzak olması, öğrenci ilgisinin yetersizliği, aile ve çevrenin olumsuz etkileri nedeni ile bu konuda yeterince başarı sağlanamadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Yılmaz (2008), “Ortaöğretim Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Sınıf Rehberlik Çalışmaları ile İlgili Uygulamalarının Araştırılması” adlı yüksek lisans tezini İstanbul ili Anadolu yakası Üsküdar ilçesinde bulunan devlet liseleri ve özel liselerde görev yapan 274 öğretmen üzerinde gerçekleştirmiştir. Araştırma için toplanan veriler SPSS paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Bu çalışmada, sınıf rehber öğretmenliği yapan öğretmenlerin yeterliklerini belirlemek amacıyla; okulda çalışan öğretmenlerin algılarıyla; cinsiyet, yaş, eğitim durumu, mesleki kıdem, ve hizmet içi eğitim alma gibi değişkenlere göre rehberlik görevi olan öğretmenlerin yeterlikleri incelenmiştir. Bu çalışmadaki veriler “Sınıf rehberlik uygulamaları” ölçeği anketi ile toplanmıştır. Araştırma sonucunda; bayan

öğretmenlerin rehberlik konusunda daha bilgili olduğu, 46 yaş ve üzeri öğretmenlerin rehberlik çalışmaları yapılmasının yararlarına daha fazla inandıkları, Özel okullarda görev yapan öğretmenlerin, rehberlik çalışmaları yapılmasının yararına daha fazla inandıkları tespit edilmiş. Eğitim enstitüsü mezunu sınıf rehber öğretmenlerinin, rehberlik ile ilgili görev ve sorumluluklarını bilme, duygusal sorunları (kaygı, korku, saldırganlık vb.) olan öğrenciler karşı nasıl davranılacağını bilme ve öğrencilere rehberlik amaçlı oyunlar oynatma konusunda daha başarılı oldukları ortaya çıkmıştır. 26 yıl ve üzeri görev süresi olan öğretmenlerin rehberlik hizmetleri konusunda daha fazla yeterliliğe sahip oldukları hizmet içi eğitim sayısı arttıkça (12 ve üzeri) öğretmenlerin etkinlikleri uygulamalara ilişkin başarılarının arttığı sonucuna ulaşılmıştır.

Tokalı (2007), “Dokuzuncu Sınıf Rehberlik Programının Rehber Öğretmen Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi” adlı yüksek lisans tezini okul rehber öğretmenleri görüşlerine dayanarak yapmıştır. Çalışmada, nitel araştırma modeli benimsenmiş olup, “benzeşik (homojen) örnekleme” yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini, 2005- 2006 eğitim-öğretim yılı, Adana ili Seyhan ve Yüreğir merkez ilçelerinde Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı resmi ortaöğretim kurumlarında görev yapan psikolojik danışmanlar oluşturmuştur. Araştırmada veri toplama aracı olarak görüşme metodu kullanılmıştır. Yaptığı araştırmada, dokuzuncu sınıf rehberlik programının bazı temel amaçlara sahip olmadığı, kazanımların zayıf olduğu etkinliklerin bir bölümünün uygulanabilir olmasına karşın bazı rehber öğretmenler tarafından uygulanabilirliğinin güç bulunduğunu tespit etmiştir. Tokalı bu çalışmasında dokuzuncu sınıf rehberlik programının daha etkili bir biçimde uygulanabilmesi için programı uygulayıcı öğretmenlerin hizmet içi eğitimden geçirilmesini, psikolojik danışma ve rehberlik uygulamalarında tüm personelin desteğinin sağlanmasını, MEB geliştireceği programlarda uzman görüşlerinin yanı sıra akademisyenlerin alana ilişkin çalışmalarını da dikkate almasının olumlu sonuçlar ortaya koyacağını belirtmektedir.

Kızıl (2007), “Ortaöğretim Kurumlarındaki Rehber Öğretmenlerin ve Sınıf Rehber Öğretmenlerin Sınıf İçi Rehberlik Etkinlikleri İle İlgili Görüşleri” adlı yüksek lisans tezini nitel araştırma olarak hazırlamıştır. Araştırma, Konya ilinde psikolojik danışmanı bulunan ve Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı resmi ortaöğretim

kurumlarında görev yapan ve görüşmeyi kabul eden psikolojik danışmanlar ile sınıf rehber öğretmenlerinin görüşlerinden yararlanılarak gerçekleştirilmiştir. Sınıf rehber öğretmenlerinin görüşleri incelendiğinde; rehberlik etkinliklerinin okullarda tam anlamıyla uygulanamadığı, rehberlik etkinliklerinde yeterli düzeyde işbirliğinin sağlanamadığı, rehberlik etkinliklerinin öğrencilerin kendilerinin tanımlarına, okula ve derslere uyumunu sağlamada, istekliliği artırmada, öğrenci ve sorunlarını ortaya çıkarmada yararları oldukları belirlenmiştir. Rehberlik etkinliklerinin verimli hale getirebilmek için öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda, işbirliğinin tam anlamıyla sağlanması, psikolojik danışman (rehber öğretmen) sayısının artırılması, öğrenmelerin ciddi anlamda bilgilendirilmeleri, rehber öğretmenlerin daha aktif olmaları ve rehberlik etkinliklerinin sürekli ve etkili olmaları sonuçlarına ulaşılmıştır. Sınıf rehber öğretmenlerinin tamamı rehberliğe ayrılan sürenin yeterli olmadığı görüşünde birleşmişlerdir. Fakat rehberlik etkinliklerinin amacına ulaşmadığı çünkü yapılan etkinliklerin geriye dönütünün olmadığı ifade edilirken yeni rehberlik programının iyi ama etkinliklerin yetersiz olduğunu belirtilmiştir. Ayrıca sınıf rehber öğretmenleri programın uygulanabilirliğinin düşük olduğunu ve program hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıklarını belirtmişlerdir.

Avcı (2006), “Sınıf İçi Rehberlik Etkinliklerinin Öğrencilerin Verimli Ders Çalışma Alışkanlıkları Üzerindeki Etkisi” adlı yüksek lisans tezini hazırlamıştır. Bu araştırma 2005–2006 öğretim yılında, İzmir Kılıçaslan İlköğretim Okulu’nda öğrenim gören, 8. sınıf öğrencilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır. Araştırma sonucunda; etkinliklerine katılan öğrencilerinin, etkinlikler sonrasında çalışma alışkanlıklarında olumlu gelişme meydana geldiği, sınıf içi rehberlik etkinliklerinin öğrencilerin akademik başarılarını yükselttiği, sınav kaygısını düşürdüğü, yönünde bulgulara ulaşılmıştır.

Kutlu ve Güven’in (2001), “Özel ve Resmi İlköğretim Okulu (II. Kademe) Öğrencilerinin Öğretmenlerden Bekledikleri ve Gözledikleri Rehberlik Davranışları” isimli makalesinde, öğrencileri alıştırmaya, öğrencileri tanıma, eğitsel ve mesleki rehberlik, kişisel rehberlik ve aile rehberliği alanlarında öğretmenlerinden beklediklerinin, gözledikleri davranışlardan anlamlı olarak yüksek olduğu bulunmuştur. Sonuç öğrencilerin, rehberlik hizmetleri konusunda öğretmenlerinden önemli ölçüde bir beklenti içinde olduklarını ortaya çıkarmıştır.

Koçak (2001), “Ortaöğretim Okullarındaki Mesleki Rehberlik Hizmetlerinin Değerlendirilmesi” adlı yüksek lisans tezinde; Öğrencilere meslekler hakkında yeterli bilgi verilmemektedir. Öğrencilerin yeteneklerini belirlemek amacıyla yapılan testler yeterli değildir, mesleki rehberlik hizmetinin yürütülmesinde karşılaşılan sorunların çözümlenmesi için, mesleki rehberlik için yeterli zaman ayrılması, mesleki rehberlik hizmetleri kapsamında yürütülen etkinliklerin sonuçlarının izlenmesi, gerekli denetimlerin zamanında ve yerinde yapılması gerektiği sonucuna varmıştır.

Özçelik, İskender, Palancı (1998), “İlköğretim Okullarında Rehberlik Hizmetlerinin Değerlendirilmesi” adlı çalışmayı Trabzon ili, Akçaabat ilçesinde rehber öğretmenleri bulunan 3 ilköğretim okulunda gerçekleştirmişlerdir. Araştırmaya bu okullarda okuyan 250 öğrenci ile görevli öğretmen ve yöneticilerin tamamı katılmıştır. Araştırmada veriler anket yoluyla toplanmıştır. Bu çalışma ile öğrenci, yönetici ve öğretmenler hali hazırda rehberlik çalışmalarının beklentilere cevap verecek düzeyde gerçekleştiğini, fakat belli faaliyet alanlarının kısmen yeterli yürütüldüğü sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte, öğrencilerin kendi kişisel beklentileri doğrultusunda, psikolojik danışma çalışmalarının yaygınlaştırılması, rehberlik uygulamalarının ilköğretim okullarındaki ihtiyaç, amaç ve beklentileri karşılayacak şekilde yeni bir model ve görevlilerle düzenlenmesinin gerekliliği belirtilmiştir.

Ada (1990), yaptığı çalışmada Trabzon ili ve Akçaabat ilçesindeki orta dereceli okullarda rehberlik hizmetlerinin mevcut durumunu tespit etmeyi amaçlamıştır. Bu kapsamda, Trabzon ilinde dokuz, Akçaabat ilçesinde yedi orta dereceli okulda, toplam 650 öğretmen araştırma grubu teşkil etmiştir. Öğretmen, yönetici ve psikolojik danışmanlara (rehber öğretmenlere) verilmek üzere, okullarda rehberlik hizmetlerinin değerlendirilmesi envanteri geliştirilmiş ve her birine ayrı ayrı verilerek doldurulması sağlanmış, sonuçlar değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda, öğretmenlerin okullardaki rehberlik hizmetlerini, rehberlik ve psikolojik danışma uzmanlarının yürütmeleri gerektiği kanısında birleştiklerini, okullardaki rehberlik hizmetlerinin % 30 oranında sınıf rehber öğretmenlere, % 36 oranında rehber öğretmenler, %15 oranında da diğer öğretmenler tarafından yürütüldüğünü belirlenmiştir. Okullarda çalışan öğretmenlerin rehberlikle ilgili bilgilerinin az ve

rehberlik ve psikolojik alanındaki temel hizmetlerden bireyi tanıma ve yöneltme dışındaki hizmetlerin yetersiz olduğunu saptamıştır.

Esmer (1985), “Orta Dereceli Okullarda Rehberlik Programının Uygulanmasına İlişkin Problemler” konulu araştırmasını Kütahya il merkezinde bulunan orta dereceli okullarda görev yapan sınıf öğretmenleri üzerinde gerçekleştirmiştir. Araştırmanın sonucunda; sınıf öğretmenlerinin daha önceleri rehberliğe ilişkin bir ders okumadığı ve tamamına yakını bu konuda herhangi bir hizmet içi eğitim almadıklarını bulunmuştur. Rehberliğin amaçlarından “öğrencilerin ilgi ve yetenekleri yönünden bir öğrenim görme” ve “mesleğe yönelmelerine yardımcı olma” amaçlarının en az gerçekleşen amaçlar olduğu saptanmıştır. Bunun yanında sınıf öğretmenlerinin çoğunun öğrencilerin düzenli olarak sorunlarını kendilerine iletmediklerini belirtmiştir.

3.YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, araştırmaya katılan öğretmenlerin özellikleri, veri toplama aracının geliştirilmesi, verilerin dökümü ve verilerin çözümlenmesi yer almaktadır.

3.1. Araştırma Modeli

Araştırma, ortaöğretim kurumları onikinci sınıf rehberlik programını sınıf rehber öğretmeni görüşlerine göre değerlendirmeyi esas almaktadır. Mevcut durum tespitine dayanan bu araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırmadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s.39-40). Bu yaklaşım toplanan veriler doğrultusunda esnek olmayı, tümevarım yoluyla araştırmanın desenini oluşturmayı gerektirir. Araştırma için veri edinme aşamasında ve değerlendirme aşamasında deneysel bir yaklaşım kullanılmamış, anket yöntemi seçilmemiş, sorulara cevap aranırken görüşmelerden faydalanılmıştır. Araştırmamız, benimsenen yaklaşım bakımından yorumlayıcıdır. Yorumlayıcı yaklaşımın özelliği, insanların olguları yaşadığı biçimiyle açıklamayı tercih etmesidir. Bu yaklaşımın temelinde insan davranışını anlamak ve yorumlamak olduğundan, yorumda tamamen objektif olunamayacağı da kabul edilir. Araştırmacı bu yöntemde “ne oluyor” sorusuna cevap arar ve olgunun gerçekleştiği ortam ve çevreyi göz önünde bulundurur (Hanson, 1995, s. 6).

3.2. Veri Toplama Aracı

Veriler, nitel veri toplama yöntemlerinden biri olan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak toplanmıştır. Veri toplama aracı olarak “Öğretmen Görüşme

Formu’’(EK:1) hazırlanmasından önce, konu ile ilgili araştırmalar, yayın ve kaynaklar taranıp incelenmiş formda yer alabilecek olası görüşme soruları oluşturulmuştur.

Veri toplama aracı taslak haline getirildikten sonra, Erciyes Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Niğde Üniversitesi Eğitim Fakültesi ğretim elemanlarının görüşlerine sunulmuştur. Uzmanlardan gelen görüş ve öneriler doğrultusunda görüşme formundaki soruların i geçerliliği saptanmıştır. Nitel araştırmalarda i geçerlik, araştırmacının ölçmek istediği veriyi, kullandığı araç ya da yöntemle gerçekten ölçüp lemeyeceğine ilişkindir (Yıldırım ve şimşek, 2008). Ayrıca, soruların sınıf rehber öğretmenleri tarafından ne düzeyde anlaşıldığını tespit etmek amacıyla üç sınıf rehber öğretmene pilot uygulaması yapılarak görüşme formuna son şekli verilmiştir. Görüşmeler yapılırken görüşme formu yanında dijital ses kayıt cihazı kullanılmıştır.

Görüşmeler esnasında katılımcılara sorulan sorular sırasıyla aşağıda verilmiştir:

1. Kendinizi tanıtır mısınız? (Bağlı bulunduğunuz kurum, branşınız, mesleki hizmet yılınız, mezun olduğunuz okul)
2. Onikinci sınıf rehberlik programının genel amaçları hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?

Sondaj sorular:

- 2.1. Sizce onikinci sınıf rehberlik programının temel amaı ne olmalıdır?
- 2.2. Sizce iyi bir onikinci sınıf rehberlik programının özellikleri neler olmalıdır?
3. Onikinci sınıf rehberlik programının öğrencilerde geliştirmeyi amaçladığı yeterlilik alanları hakkındaki düşünceleriniz nelerdir? (Yeterlilik alanları: eğitsel başarı, kendini kabul, kişiler arası ilişkiler, aile ve toplum, eğitsel ve mesleki gelişim)

Sondaj sorular:

- 3.1. Programın yeterlilik alanlarının onikinci sınıf ğrencilerinin gelişim dönemi ihtiyaçlarına uygunluğuna ilişkin görüşleriniz nelerdir?

4. Onikinci sınıf rehberlik programdaki yeterlilik alanlarının gelişimi için belirlenen öğrenci kazanımları hakkında neler düşünüyorsunuz?

Sondaj sorular:

4.1. Kazanımların, yeterlilik alanlarını geliştirme etkiliği hakkında ne düşünüyorsunuz?

4.2. Kazanımların anlaşılabilirliği hakkında neler düşünüyorsunuz?

5. Onikinci sınıf rehberlik programda öğrenci kazanımları için belirlenen rehberlik etkinlikleri hakkında ki düşünceleriz nelerdir?

Sondaj sorular:

5.1. Etkinlerin öğrenci kazanımları gerçekleştirmede ki etkililiği hakkında neler düşünüyorsunuz?

5.2. Etkinliklerin uygulanabilirliği hakkında ki görüşleriniz nelerdir?

5.3. Etkinliklerin öğrenci gelişim düzeyine uygunluğu hakkında ki görüşleriniz nelerdir?

6. Onikinci sınıf rehberlik programı etkinlikleri için öngörülen değerlendirme süreci hakkında ki görüşleriniz nelerdir?

Sondaj sorular:

6.1. Değerlendirme sürecinin yeterliliği hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?

6.2. “Etkinleri Değerlendirme Formu” hakkında neler düşünüyorsunuz?

7. Sizce Onikinci sınıf rehberlik programının güçlü ve zayıf yanları nelerdir?

8. Onikinci sınıf rehberlik programının işlevselliği hakkında ne düşünüyorsunuz?

Sondaj sorular:

8.1. Onikinci sınıf rehberlik programda yer alan konu ve etkinliklerin gerçek hayattaki yeri hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?

8.2. Onikinci sınıf rehberlik programının işe yararlılığı hakkındaki görüşleriniz nelerdir?

9. Onikinci sınıf rehberlik programının uygulanabilirliği hakkındaki görüşleriniz nelerdir?

10. Onikinci sınıf rehberlik programına ilişkin başka önerileriniz nelerdir?

3.3. Çalışma Grubu

Bu çalışmanın örneklemini, 2010–2011 eğitim-öğretim yılında Kayseri ili merkez ilçeleri sınırları içerisinde yer alan resmi ortaöğretim kurumlarında görevli onikinci sınıf rehberlik programını daha önce uygulamış veya uygulamakta olan on sınıf rehber öğretmeni oluşturmaktadır.

3.3.1. Araştırmanın Yapıldığı Okullar

Bu çalışma resmi ortaöğretim kurumlarında yapılmıştır. Araştırmacı öncelikle araştırmada kullanılacak olan veri toplama araçlarının uygulanabilmesi amacıyla Kayseri Milli Eğitim Müdürlüğü'nden izin yazısı almıştır. Araştırmaya dâhil edilmek istenen okullar belirlendikten sonra, bu okullar araştırmacı tarafından telefonla aranarak, araştırma hakkında bilgi verilmiş ve araştırmanın yürütülebilmesi için öncelikle okul müdürlerinden yüz yüze ya da telefonda izin alınmıştır. Araştırmaya katılan okulların hepsi Kayseri ili merkez ilçelerinde bulunmaktadır. Araştırmaya katılan okullar şunlardır:

- Kocasinan 75.Yıl Cumhuriyet Anadolu Lisesi,
- Kayseri Anadolu Sağlık Meslek Lisesi,
- Hacılar Baki Ayşe Simitçioğlu Anadolu Lisesi,
- Talas Fatma Kemal Timuçin Anadolu Lisesi,
- Kocasinan Atatürk Anadolu Kız Meslek Lisesi,
- Melikgazi Hakkı Altop Lisesi,
- Kayseri Ticaret Meslek Lisesi,
- Kocasinan Sümer Lisesi,

- Melikgazi Ali Rıza Özderci Anadolu İmamhatip Lisesi,
- İncesu Mustafa Özkan Anadolu Lisesi

3.3.2. Araştırmaya Katılacak Öğretmenlerin Belirlenmesi

Nitel araştırmada, örneklem üzerinde elde edilen verilerle, evren hakkında genellemeler yapmak önemli değildir. Önemli olan bir evrende olabildiğince çeşitlilik, farklılık ve aykırılık çalışmalara dahil edilerek bütüncül bir resim elde etmektir. Nitel araştırmanın en güçlü olduğu yön, araştırmacıya araştırılan problem hakkında ayrıntılı ve derinliğine veri sağlamasıdır. Ancak nitel araştırma sonucunda ortaya çıkan bulgular, nicel araştırmada olduğu gibi dışarıdan nesnel olarak gözlenebilen gerçeklerden çok, araştırmaya katılan bireylerin algıları olduğu unutulmamalıdır. Nitel araştırmada bulunan sonuçlarının evrene genelleme amacı yoktur (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s.102).

Araştırmada, nitel araştırma modelinde yer alan, amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan “Maksimum Çeşitlilik Örnekleme” yöntemi kullanılmıştır. Amaçlı örnekleme zengin bilgiye sahip olduğu düşünülen durumların derinlemesine çalışılmasına olanak vermektedir. Bu anlamda amaçlı örnekleme yöntemleri pek çok durumda, olgu ve olayların keşfedilmesinde ve açıklanmasında yararlı olur (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s. 107–108).

Maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi ile görelî, olarak küçük bir grup oluşturmak ve bu örnekleme çalışılan probleme taraf olabilecek bireylerin çeşitliliğini maksimum derecede yansıtmaktır. Maksimum çeşitliliğe dayalı bir örneklem oluşturmada amaç, genelleme yapmak için bu çeşitliliği sağlamak değildir, tersine çeşitlilik gösteren durumlar arasında herhangi ortak ya da paylaşılan olguların olup olmadığını bulmaya çalışmak ve bu çeşitliliğe göre problemin farklı boyutlarını ortaya koymaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s. 108–109).

Bu amaç doğrultusunda Kayseri il merkezinde, MEB resmi ortaöğretim kurumlarında görev yapan on sınıf rehber öğretmeninden oluşan bir örneklem seçilerek bu öğretmenler ile görüşme yapılmıştır. Sınıf rehber öğretmenleri ile görüşme yapılma nedeni, sınıf rehberlik programının uygulanması için gerekli sınıf

ortamını hazırlayan, programı uygulayan ve programı değerlendiren kişiler olmalarıdır. Görüşülen sınıf rehber öğretmenlerinin belirlenmesinde maksimum örnekleme yönteminden hareket edilmiştir. Bu amaçla görüşme yapılan sınıf rehber öğretmenlerinin;

- Farklı okul türlerinde görev yapıyor olmalarına (Genel Lise, Anadolu Lisesi, Meslek Lisesi)
- Farklı cinsiyetlere sahip olmalarına
- Farklı hizmet yılına sahip olmalarına
- Farklı branşlara sahip olmalarına dikkat edilmiştir.

3.3.3. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Demografik Özellikleri

Görüşmeye katılmayı kabul eden öğretmenlerden alınan bilgiler doğrultusunda, Tablo 1’de öğretmenlerin demografik özelliklerine ilişkin bilgiler yer almaktadır.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri.

Kod İsim	Yaş	Mezun Olunan Üniversite	Branşı	Görev Yeri	Hizmet Yılı
Mustafa	41	Gazi Üniversitesi	İngilizce Öğretmeni	Kayseri Anadolu Sağlık Meslek Lisesi-Melikgazi	15
Emine	39	Ankara Üniversitesi	Biyoloji Öğretmeni	Baki Ayşe Simitçioğlu Anadolu Lisesi-Hacılar	16
Ali Osman	47	Erciyes Üniversitesi	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmeni	Fatma Kemal Timuçin Anadolu Lisesi- Talas	20
Umut Can	34	İnönü Üniversitesi	Matematik Öğretmeni	Atatürk Anadolu Kız Meslek Lisesi-Kocasinan	9
Mehmet	42	Çukurova Üniversitesi	Almanca Öğretmeni	75. Yıl Cumhuriyet And. Lisesi-Kocasinan	19
Meral	38	İnönü Üniversitesi	Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni	Hakkı Altop Lisesi-Melikgazi	16
Ayşe	32	İstanbul Üniversitesi	Coğrafya Öğretmeni	Kayseri Ticaret Meslek Lisesi-Kocasinan	4
Hüseyin	40	19 Mayıs Üniversitesi	Biyoloji Öğretmeni	Sümer Lisesi-Kocasinan	17
Metin	50	Atatürk Üniversitesi	İngilizce Öğretmeni	Ali Rıza Özderici Anadolu İmamhatip Lisesi-Melikgazi	32
Ali	36	Çukurova Üniversitesi	İngilizce Öğretmeni	Mustafa Özkan Anadolu Lisesi-İncesu	11

Tablo 1 incelendiğinde katılımcıların Ankara Üniversitesi, İnönü Üniversitesi, Erciyes Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, Çukurova Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi, 19 Mayıs Üniversitesi, Atatürk Üniversitesi, Çukurova Üniversitesi mezunu oldukları görülmektedir.

Öğretmenlerin cinsiyetlerine göre 3 tanesi bayan (%30) ve 7 tanesi erkek (%70) öğretmenlerden oluşmaktadır.

Mezun olunan bölüm dağılımları incelendiğinde öğretmenlerin 3 tanesi (%30) İngilizce Öğretmenliği, 2 tanesi (%20) Biyoloji Öğretmenliği, geri kalanlarında Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği, Matematik Öğretmenliği, Coğrafya Öğretmenliği, Almanca, Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği mezunu olan kişilerdir.

Öğretmenlerin mesleki deneyimleri açısından tablo 1 incelendiğinde: öğretmenlerden birinin (%10) 1 yıldan az, birinin (%10) 5-10 yıl arası, yedi tanesinin (%70) 11-20 ve 1 (%10) tanesinin de 20 yıldan fazla deneyime sahip olduğu ve ortalama mesleki deneyimin 15,9 yıl olduğu görülmektedir.

Öğretmenlerin çalıştığı okul türlerine bakıldığında ise, öğretmenlerin 4 tanesi (%40) Meslek Lisesinde, 4 tanesi (%40) Anadolu Lisesinde, 2 tanesi (%20) Genel Lisede çalıştığı görülmektedir.

3.4. Veri Toplama Süreci

Araştırmada veri toplama aracı olarak “Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu” kullanılmıştır. Bu yöntem ne tam yapılandırılmış görüşmeler kadar katı ne de yapılandırılmamış görüşmeler kadar esnektir. Görüşmeler bu iki uç arasında bir ortamda yapılır. (Karasar, 1995, s. 168). Araştırmacıya çalışmada rahatlık sağladığı için bu teknik tercih edilmiştir.

Araştırma kapsamına alınan ortaöğretim kurumları onikinci sınıf rehberlik programı, amaç, kazanım, işlevsellik, uygulanabilirlik, etkinlik ve değerlendirme boyutları ile ilgili genel düşüncelerini belirlemek amacıyla, görüşmeler yapılmıştır. Görüşme formu, 2010–2011 eğitim-öğretim yılında Kayseri ilindeki ortaöğretim okullarında görev yapan, onikinci sınıf rehberlik programını uygulayan ya da daha önceden uygulamış sınıf rehber öğretmenleri arasından alınan örneklem gruba uygulanmıştır.

Veriler 8 Kasım 2010 – 13 Aralık 2010 tarihleri arasında elde edilmiştir. Görüşmeler katılımcıların belirledikleri, onlar için uygun olan zamanlarda gerçekleştirilmiştir. Katılımcılarla ilk görüşmeler yapıldıktan sonra, gerekli görüldüğü hallerde ikinci hatta üçüncü görüşmeler de yapılmıştır. Tablo 2’de görüşme takvimi yer almaktadır.

Tablo 2. Görüşme Takvimi

Kod İsim	1.Görüşme Tarihi	2.Görüşme Tarihi	3.Görüşme Tarihi
Mustafa	08.11.2010	19.11.2010	09.12.2010
Emine	10.11.2010	-	-
Ali Osman	11.11.2010	13.12.2010	-
Umut Can	15.11.2010	26.11.2010	07.12.2010
Mehmet	19.11.2010	27.11.2010	-
Meral	23.11.2010	29.11.2010	-
Ayşe	29.11.2010	-	-
Hüseyin	02.12.2010	-	-
Metin	07.12.2010	13.12.2010	-
Ali	09.12.2010	-	-

Tablo 2 incelendiğinde, her öğretmen için kod ismi ile birinci ve ikinci görüşme tarihlerinin olduğu görülmektedir. Birinci ve ikinci görüşmeler arasındaki boşlukta araştırmacı, önceki görüşmelerin dökümünü yaparak eksik bulduğu ve gerekli gördüğü soruları tekrar sormak için ikinci görüşmeleri planlamıştır. İlk görüşmelerin tümünde bütün öğretmenler için ses kayıt cihazı kullanılırken, ikinci, görüşmelerde bazı öğretmenler görüşme için, elektronik posta yolunu, bazı öğretmenler telefonda konuşmayı, bazıları ise yüz yüze görüşmeyi tercih etmişlerdir.

3.4.1 Görüşmeler

Yapılan görüşmeler öncesinde yapılan ön görüşmelerde hem okul müdürleri hem de öğretmenler araştırmaya katılmada istekli olmuşlardır. Görüşmeler öncesinde izin belgesi okul idarelerine ve öğretmenlere gösterilmiş, araştırmaya katılan

öğretmenlerin imzaladıkları sözleşmelerde yer alan randevu tarihlerine uyularak mülakatlar yapılmıştır.

Sözleşmelerdeki randevu zamanları incelendiğinde öğretmenlerin derslerinin boş olduğu zamanlara dikkat ettikleri gözlemlenmiştir. Yapılan birinci görüşmelerin 3 tanesi (% 30) müdür yardımcısı odasında, 2 tanesi (% 20) okul rehberlik servisinde, 5 tanesi (%40) ise öğretmenler odasında gerçekleştirilmiştir. Yapılan birinci görüşmelerde araştırmacı, öğretmenlere gerek duyulduğunda ikinci görüşmenin hatta üçüncü görüşmenin de yapılabileceğini belirtmiştir. Nitekim gerekli yerlerde araştırmacı ikinci ve üçüncü görüşmeyi gerçekleştirmiştir.

Görüşmelerin tamamı araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiş ve randevu tarihlerinde sabit kalarak tamamlanmıştır. Araştırmacı görüşmeler öncesinde öğretmenlere araştırmanın amacı ve kapsamını anlatmış, görüşmeleri ses kayıt cihazına kaydettiğinden daha sonra katılımcının değiştirmek ya da silmek istediği bölümleri birlikte dinleyip silbileceğini söylemiştir. Ayrıca bu kayıtların sadece araştırmacı ve bir öğretim elemanı tarafından dinleneceği yani gizli olacağı bir kez daha ifade edilmiştir.

Görüşmeler esnasında öğretmenlere on soru sorulmuştur. Bu sorulardan ilki öğretmenlerin demografik bilgilerini öğrenme, geri kalanlar ise araştırma hakkında bilgi alma amacıyla sorulmuştur. Görüşme soruları belirlenen sıra ile sorulmuş, soruların cevaplandırılması esnasında katılımcı, sorulan soruyla birlikte başka bir sorunun cevabını da tam olarak verdiği durumlarda, katılımcının sıkılmaması açısından o soru tekrar sorulmamış ve diğer soruya geçilmiştir. Her görüşme yaklaşık olarak 20 ile 35 dakika arasında sürmüştür, ikinci ve üçüncü görüşmeye göre bu süre uzamıştır.

3.5. Verilerin Dökümü

Katılımcılarla ilk görüşmeler tamamlandıktan sonra, ses kayıtlarının yazıya dökümü işlemi yapılmıştır. Kayıt dökümlerinden sonra her katılımcının görüşmesi araştırmacı tarafından incelenmiş ve eksik bulunan ya da anlaşılamayan sorular not edilerek ikinci görüşmelerde bu sorulara yer verilmiştir. İkinci görüşme yapıldıktan sonra

yine anlaşılamayan konular varsa altı çizilmiş ve üçüncü görüşmede açıklığa kavuşturulmuştur.

Kayıtların dökümünde tüm konuşmalar olduğu gibi, hiç düzeltilme yapılmadan ve sıraya uygun olarak kâğıda aktarılmıştır. Dökümlerden birinin örneği ise çalışmanın sonunda örnek amaçlı bulunmaktadır (Ek:4).

Tüm verilerin dökümlerinin ardından alandan bir uzman rastgele seçilen iki ses kaydını dinleyerek, dökümlerinin doğru olup olmadığının kontrolünü yapmıştır. Kontrollerin ardından uzman tarafından iki ses kaydı dökümünün eksiksiz olduğuna karar verilmiştir.

3.6. Verilerin Analizi

Araştırma verileri içerik analizi ile çözümlenmiştir. İçerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. İçerik analizi yoluyla verileri tanımlamaya, verilerin içinde saklı olabilecek gerçekler ortaya çıkarılmaya çalışılır. İçerik analizinde temelde yapılan işlem, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenleyerek yorumlamaktır. Bu amaçla toplanan verilerin önce kavramsallaştırılması, daha sonra da ortaya çıkan kavramlara göre mantıklı bir biçimde düzenlenmesi ve buna göre veriyi açıklayan temaların saptanması gerekmektedir. Bu temel amaç çerçevesinde, içerik analizinin yapılışında izlenen birtakım aşamalar vardır. Bu aşamalar (Yıldırım ve Şimşek, 2005, s. 227–228) :

- Verilerin Kodlanması
- Temaların Bulunması
- Kodların ve Temaların Düzenlenmesi
- Bulguların Yorumlanması

3.6.1.Verilerin Kodlanması

İçerik analizinin ilk aşaması verilerin kodlanmasıdır. Kodlama, verilerin içerik analizine tabi tutulması, yani veriler arasında yer alan anlamlı bölümlere (bir sözcük, cümle, paragraf gibi) isim verilmesi sürecidir. Kodlama süreci, elde edilen verileri bölümlere ayırmayı, incelemeyi, karşılaştırmayı, kavramlaştırmayı ve ilişkilendirmeyi gerektirir (Strauss ve Corbin, 1990; akt: Yıldırım ve Şimşek, (2005, s. 227).

Strauss ve Corbin (1990) üç tür kodlama biçiminden söz etmektedir: Daha önceden belirlenmiş kavramlara göre yapılan kodlama, verilerden çıkarılan kavramlara göre yapılan kodlama, genel bir çerçeve içinde yapılan kodlamadır (Yıldırım ve Şimşek, s. 2005, 232).

Bu araştırmada verilerden çıkarılan kavramlara ve araştırma soruları dikkate alınarak yapılan kodlama biçimi kullanılmıştır. Görüşmelerle elde edilen veriler, yazılı metin haline getirilmiş ve düzenlenmiştir. Araştırmada toplam 47 sayfa yazılı metin elde edilmiştir. Araştırma verileri satır satır okunmuş ve araştırmanın amacı çerçevesinde önemli olan boyutlar belirlenmiştir. Veriler okunurken anlatılmak istenen düşüncenin tespit edilmesi amacıyla kelime, cümle ve paragraflar kavramlaştırılarak kodlanmıştır. Örneğin onikinci sınıf rehberlik programı etkinliklerine ilişkin sınıf rehber öğretmenlerinin görüşleri sorulmuş öğretmenlerin verdikleri yanıtlardan eğitim, doküman, önemsememe, uygun, uygun değil kodları oluşturulmuştur (Tablo 7).

3.6.2.Temaların Bulunması

Araştırmacı tarafından tespit edilen kodlar kullanılarak verileri genel çerçevede açıklayan ve kodları belirli kategoriler altında toplayabilen temaların bulunması gereklidir. Tema (kategori), içerik analizinde elde edilen kavramların (kodların) birbirleriyle belirli bir tema altında sınıflandırılmasıdır. Kategori ya da tema içerik analizinde elde edilen kavramlardan daha soyut ve geneldir. Temaların bulunması için önce kodlar bir araya getirilir ve incelenir. Kodlar arasındaki ortak yönler bulunmaya çalışılır (Yıldırım ve Şimşek, 2005, s. 232).

Araştırmada temaların bulunması için önce kodlar bir araya getirilmiş ve incelenmiştir. Tematik kodlama işlemi olarak adlandırılan bu aşamada toplanan veriler kodlar aracılığı ile kategorize edilmiş ve kodlar arasındaki ortak yönler bulunarak belli temalar altında gruplandırılmıştır. Kategorilerin oluşturulması esnasında sorulan görüşme soruları ve sorulara verilen cevaplar göz önünde bulundurulmuştur. Örneğin “Onikinci sınıf rehberlik programda öğrenci kazanımları için belirlenen rehberlik etkinlikleri hakkındaki düşünceleriz nelerdir?” sorusuna verilen cevaplar için, uygun, uygun değil kodları etkinliklerin uygunluğu teması altında gruplandırılmıştır (Tablo 7).

3.6.3. Kodların ve Temaların Düzenlenmesi

Araştırmanın bu aşamasında verilerin, okuyucunun anlayabileceği bir dille tanımlanması, açıklanması ve sunulması önemlidir. Aynı kod ya da tema altında, veri setinin çeşitli bölümlerinde yer alan verileri tanımlamak ve ortaya çıkan kavram ya da temaya göre bu bilgileri birbiriyle ilişkili bir şekilde sunmak gerekir. Bu aşamada araştırmacının mümkün olduğu ölçüde tanımlayıcı olması ve elde edilen bulguları ilk elden okuyucuya sunması önemlidir. Araştırmacı, kendi görüş ve yorumlarına yer vermez ve toplanan bilgileri işlenmiş bir biçimde okuyucuya sunar (Yıldırım ve Şimşek, 2005, s. 238).

Araştırmada bir başlık altında toplanabilecek verilere görüşme soruları dikkate alınarak başlıklar verilmiş ve bu başlıklara uygun öğretmen konuşmalarından alıntılar yapılarak veriler düzenlemiştir. Örneğin “Onikinci sınıf rehberlik programı etkinlikleri için öngörülen değerlendirme süreci hakkında ki görüşleriniz nelerdir?” sorusuna verilen yanıtlardan elde verilere “Rehberlik Programı Değerlendirme Süreci” başlığı verilmiştir (Tablo 8).

3.6.4. Geçerlik ve Güvenirlilik

Nitel bir araştırmada geçerlik ve güvenilirlik kullanılan iki ölçüttür. Araştırmada geçerliği sağlamak için, verilerin toplanması ve verilerin kendi içinde anlamlı ve tutarlı olup olmadığının gözden geçirilmesi, doğrudan alıntılara yer verilmesi ile kodlama sürecinde araştırmacı tarafından yapılan kodlamaların verilere uygunluğu bir uzman tarafından incelenmiştir. Güvenirlilik ise nitel araştırmalarda araştırma

sonuçlarının tekrar edilebilirliğinin göstergesidir. Güvenirlikte dış güvenirlilik ve iç güvenirlilik olmak üzere iki şekilde test edilir. Dış güvenirlilik, aynı kodlayıcının aynı metni değişik zamanlarda aynı şekilde kodlamasını, iç güvenirlilik ise farklı kodlayıcıların aynı metni aynı şekilde kodlamasını ifade eder (Bilgin, 2006, s.16).

Araştırmada görüşme sorularından rastgele seçilmiş üç soru, gerek araştırmacı gerekse diğer bir uzman tarafından birbirlerinden bağımsız bir şekilde incelenmiştir. Araştırmacı görüşlerine göre, uzman görüşlerine ait tema ve kategorileştirilmiş kodlar belirlenmiştir. Daha sonra rastgele seçilen üç görüşme sorusuna göre oluşturulan tema ve kategorilerin listesi düzenlenmiştir.

İki liste arasında yaklaşık %85 oranında dikkate değer bir uyum düzeyi bulunmuştur. Araştırmacı ve uzman arasındaki müzakereler sonucunda 22 terimin listelenerek standartlaştırılması gerçekleştirilmiş ve bu terimler aşağıdaki tablo'3'te gösterilmiştir. Tabloda araştırmacı ile uzman tarafından bulunan farklı temalar italik olarak belirtilmiştir. Tüm görüşme soruları için ise uzman tarafından bulunan temalar ve alt temalarla araştırmacının bulduğu temalar karşılaştırılmış, görüş birliği olan temalar aynen bırakılmış, görüş ayrılığı olan temalar ise üzerinde tartışılıp uzlaşma sağlanacak şekilde yeniden düzenlenmiştir.

Tablo 3. Araştırmacı ve Uzmanın Bulduğu Kategorileştirilmiş Kodlar ve Temalar

Araştırmacının Bulduğu Kategorileştirilen Kodlar ve Temalar	Uzmanın Bulduğu Kategorileştirilen Kodlar ve Temalar
Rehberlik Programının Genel Amaçları	Rehberlik Programının Genel Amaçları
a.Öğrenci Düzeyine Uygun b.Öğrenci Düzeyine Uygun Değil c.Gerçekleştirilebilir Düzeyde d.Gerçekleştirilebilir Düzeyde Değil e.Anlaşılır f.Anlaşılır Değil g.Özgüven h.Mesleki Bilgilendirme l.Alan Belirlemede Yardımcı olma	a.Öğrenci Düzeyine Uygun b.Öğrenci Düzeyine Uygun Değil c.Gerçekleştirilebilir Düzeyde d.Gerçekleştirilebilir Düzeyde Değil e.Anlaşılır f.Anlaşılır Değil g. <i>Kendini Tanıma</i> h.Mesleki Bilgilendirme l.Alan Belirlemede Yardımcı olma
Rehberlik Programının Kazanımları	Rehberlik Programının Kazanımları
a.Okullara Göre Düzenlenmeli b.Kazanımları Tespiti c.Anlaşılır d.Anlaşılır Değil e.Zaman Yetersiz f.Azaltılmalı	a.Okullara Göre Düzenlenmeli b. Kazanımları Tespiti c.Anlaşılır d.Anlaşılır Değil e. <i>Sürenin Kısılalığı</i> f.Azaltılmalı
Rehberlik Programına İlişkin Öneriler	Rehberlik Programına İlişkin Öneriler
a.Veli katılımı b.Öğretmen eğitimi c.Öğretmenin istekliliği d.Birebir iletişim e.Hizmet Öncesi Eğitim f.Güncellenmeli g.Zaman	a.Veli katılımı b.Öğretmen eğitimi c.Öğretmenin istekliliği d. <i>Öğrenciye ilgi</i> e.Hizmet Öncesi Eğitim f. <i>Yenilenmeli</i> g.Zaman

Araştırmacı tarafından bulunan temalar ile uzman tarafından bulunan temalar arasında yaklaşık %85 oranında dikkate değer bir uyum düzeyi bulunmuş ve araştırmanın güvenilir olduğuna karar verilmiştir.

4. BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde, araştırmaya katılan öğretmenlerin sorulan sorular karşısında verdikleri cevaplardan elde edilen ve araştırmanın bulgularını oluşturan 9 tema ve her bir temanın alt temaları yer almaktadır.

Araştırmanın bulgularını oluşturan temalar şu şekilde sıralanmaktadır:

1. Rehberlik programı genel amaçları
2. Rehberlik programı yeterlilik alanları
3. Rehberlik programı kazanımları
4. Rehberlik programı etkinlikleri
5. Rehberlik programı değerlendirme süreci
6. Programın güçlü ve zayıf yönleri
7. Rehberlik programının işlevselliği
8. Rehberlik programının uygulanabilirliği
9. Rehberlik programına ilişkin öneriler

Araştırmanın ilk sorusu öğretmenin demografik bilgilerini öğrenmeye yönelik olup bu soruyla ilgili tema oluşturulmamıştır. Ayrıca ilk soru öğretmenlerin ve araştırmacının rahatlamasına yönelik olup bu soruya ait bulgular araştırmanın yöntem bölümünde araştırmaya katılan öğretmenlerin özellikleri başlığı altında tablo 1'de sunulmuştur. Araştırmanın bu bölümünde bulguları destekleyici birebir örnek öğretmen görüşlerine yer verilmiştir. Bulgularda yer alan örnek öğretmen görüşlerinin belirlenmesinde genel ifade belirten öğretmen görüşlerinin seçilmesine dikkat edilmiştir.

4.1. Onikinci Sınıf Rehberlik Programının Genel Amaçlarına İlişkin Sınıf Rehber Öğretmenlerinin Görüşleri

Araştırmaya katılan sınıf rehber öğretmenlerine onikinci sınıf öğrencilerine yönelik uygulanan rehberlik programının genel amaçları hakkında soru yöneltilmiştir. Öğretmenler programın genel amaçları hakkında çeşitli görüşler beyan etmişlerdir. Aşağıda tablo 4’de öğretmenlerin bu görüşleri analiz edilmiştir.

Tablo 4. Rehberlik Programı Genel Amaçları

Madde	Frekans
a. Düzeye uygun	6
b. Düzeye uygun değil	1
c. Gerçekleştirilebilir	5
d. Gerçekleştirilemez	2
e. Anlaşılır	5
f. Anlaşılır değil	1
g. Güven	4
h. Mesleki bilgilendirme	2
l. Alan belirleme	4

Tablo 4’deki veriler frekanslarıyla beraber analiz edilip incelendiğinde aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

a. Düzeye uygun: Araştırmaya katılan 10 sınıf rehber öğretmeninden 6 tanesi (%60) genel amaçların öğrenci gelişim dönemine uygun olarak hazırlandığını belirtmiştir. Bu konu hakkındaki görüşünü Mustafa öğretmen; *“Amaçların öğrenci seviyesine uygun, yaşının getirdiği ihtiyaçları karşılar nitelikte olduğunu söyleyebilirim”* şeklinde ifade etmiştir.

b. Düzeye uygun değil: Araştırmaya katılan 10 sınıf rehber öğretmeninden 1 tanesi (%10) genel amaçların öğrenci gelişim dönemine uygun olmadığını belirtmiştir. Bu konu hakkındaki görüşünü Mehmet öğretmen; *“Amaçlar hazırlanırken öyle zannediyorum ki eski verilerden yararlanılmış. Bu verilerin genelde eski veriler*

olduğuna inanıyorum. Herhalde Őimdi g¼ncel verilerden, ¼zellikle, 2010 ¼đrenci gelişim ihtiyaçları araŐtırılrsa bence bu genel amaçların ¼đrenci gelişim d¼nemi ihtiyaçına uygun olmayacağını g¼receđiz” Şeklinde ifade etmiştir.

c. GerçekteŐirilebilir: Araştırmaya katılan 10 sınıf rehber ¼đretmeninden 5 tanesi (%50) amaçların gerçekteŐirilebilecek d¼zeyde olduğunu belirtmiştir. Bu konu hakkındaki g¼r¼Őlerini H¼seyin ¼đretmen; *“Amaçlar belirlenirken herhalde bir uzman ekip tarafından belirlenmiştir. Ben kendi adıma s¼yleyeyim amaçlar; program gerçekte anlamda uygulanırsa gerçekteŐebilecektir d¼zeyde. Ama bunun gerçekteŐip gerçekteŐmediđini belirlemek için d¼n¼t almak zor; ama kuramsal bakımdan “evet” gerçekteŐirilebilir” Şeklinde ifade etmiştir.*

d. GerçekteŐirilemez: Araştırmaya katılan 10 sınıf rehber ¼đretmeninden 2 tanesi (%20) amaçları gerçekteŐirilemez amaçlar olarak g¼rmektedir. Bu konu hakkında Umut Can ¼đretmen; *“Aslında genel amaçlar gerçekteŐirilebilir d¼zeyde ama uygulamada aynı değil”* c¼mleri ile ifade etmiştir. Ayrıca bu konuda Ali Osman ¼đretmen; *“Genel amaçlar, ¼đrenci gelişim alanlarına uygun amaçlar; fakat amaçlara ulaşma konusunda aynı Şeyi s¼ylemek m¼mk¼n değil. Amaçlar belirlenirken okul Őartlarını da dikkate alsalar daha iyi olacağını d¼Ő¼niyorum. Ç¼nk¼ bizim okulun kaygıları ile başka bir okulun kaygıları bir olmayabilir”* Şeklinde g¼r¼Ő bildirmiŐtir.

e. Anlaşılır: Araştırmaya katılan 10 sınıf rehber ¼đretmeninden 5 tanesi (%50) amaçları anlaşılır bulmakta. Bu konu hakkındaki g¼r¼Őlerini Mehmet ¼đretmen; *“Yani okuduktan, biraz daha hazırlandıktan sonra niye anlaŐılmasın. Ancak bu konuda kendimizi yetiŐtirmemiz lazım. 20 yıl ¼nceki bakıŐla bunu anlayamazsın. Ancak g¼ncel olan ¼đretmen anlaşılır bulur programın amaçlarını”* Şeklinde ifade etmiştir.

f. Anlaşılır değil: Araştırmaya katılan 10 sınıf rehber ¼đretmeninden 1 tanesi (%10) program amaçlarının anlaşılmasında g¼çl¼k yaşadığını belirterek programın amaçlarını anlaşılır bulmamıŐtır.

g. G¼ven: Araştırmaya katılan 10 sınıf rehber ¼đretmeninden 4 tanesi (%40) onikinci sınıflara y¼nelik rehberlik programının genel amaçlarından birisinin ¼đrencinin kendisini tanınmasını sağlamak ve bu Şekilde kendine olan g¼venini artırmak olarak belirtmişlerdir. Bu konu hakkındaki g¼r¼Őlerini Mustafa ¼đretmen;

“Amaçlar; bireyin kendisini geliştirmesi için, kendi kişiliğini fark edebilmesi için yapılan tüm faaliyetlerdir. Rehber öğretmenimiz, bunu, bize rehberlik programının temel amaçları diye takdim etmişti.” Ali Osman öğretmen; *“Öncelikle güven. Hepsinde güvensizlik var. Bence öğrencilerin ilk etkinlikleri bu konuda olmalı. Kendine güvenmeyen bir insana siz amaç belirleyemezsiniz. Meslek seçtirmemezsiniz. Önce kendisine güveni kazanacak zaten gerisini kendisi halleder.”* Hüseyin öğretmen; *“Çünkü okul sırasında içinde var olan çocuğu bir türlü atamıyor, ayakları yere basmıyor. Öncelikle bunu sağlamak gerekir. Okulun asıl amacı bu çocuğun ayaklarını yere bastırmak, kendisini tanıtmak, içinde bulunduğu durumu ona anlatabilmek olmalıdır. Kendisinin farkında olmasını sağlamak gerekir”* şeklinde ifade etmişlerdir.

h. Mesleki bilgilendirme: Araştırmaya katılan 10 sınıf rehber öğretmeninden 2 tanesi (%20) onikinci sınıflara yönelik uygulanan rehberlik programının amaçlarından birisinin de öğrenciye mesleki bilgilendirme konusunda yardımcı olması gerektiğini belirtmişlerdir. Bu düşüncelerini Emine öğretmen; *“onikinci Sınıfta ise artık iş ve gelecek ile ilgili kavramlar üzerine durulması gerekiyor; ama bizde kişilik oturmadan direkt gelecek vermeye çalışıyoruz. Bu yüzden de rehberlik amacının havada kaldığını düşünüyorum açıkçası”* ve Meral öğretmen *“Bu programı incelediğimde ki öğrencilere aynı programı 2 yıldır uyguluyoruz. Çoğunlukla mesleğe yönelik çalışmalar yapılmış olduğunu görüyoruz. Üniversitelere hazırlık çalışmaları ve üniversite düşünmeyen öğrenciler için de mesleğe yönelik bazı çalışmalar yapıldığını gördüm ve gözlemledim. Öğrencilerimize de zaten bu planı olduğu gibi aktarmaya çalışıyoruz”* şeklinde ifade etmişlerdir.

l. Alan belirleme: Araştırmaya katılan 10 sınıf rehber öğretmeninden 4 tanesi (%40) onikinci sınıflara uygulanan rehberlik programının temel amaçlarından birinin de öğrenciye seçeceği bölüm ve üniversite hakkında ön bilgilendirme yoluyla yardımcı olmak olduğunu belirtmişlerdir. Bu görüşlerini Ali Osman Öğretmen; *“Öğrencinin kendisine güvenmesi, alanını belirlemesi gibi konularda yardımcı olmak; ama bu arada seçme hakkını da onlara bırakmak gerektiğini gözlemledim. Bu durum genel olarak amaca uygun bence. Ancak tartışılacak eksik yönleri de var”* Ayşe Öğretmen; *“Amaçları ne olabilir bu çocukların? Karşılaştığı sorunlar olabilir. İşte, üniversiteye hazırlanıyor kimisi. O üniversiteleri tanıtabilir, hangi bölümlere gidebilirler*

konusunda öğrencilere yol gösterici olabiliriz.” ve Ali Öğretmen; “onikinci sınıfta öncelikle hedefimiz öğrencileri yüksek öğretime hazırlamak olduğu için, öğrencilerin bu amaç ve istekleri doğrultusunda, beklentileri doğrultusunda genel amaçların belirlenmesinde fayda görüyorum. Son sınıf öğrencilerinin öncelikli hedefi yüksek öğrenim kurumuna devam etmek olduğu için genel amaçlar da bu çerçevede belirlenirse daha sağlıklı olur” cümleleriyle ifade etmişlerdir.

4.2. Onikinci Sınıf Rehberlik Programı Yeterlilik Alanlarına İlişkin Sınıf Rehber Öğretmenlerinin Görüşleri

Araştırmaya katılan sınıf rehber öğretmenlerine onikinci sınıflara yönelik uygulanan rehberlik programının öğrenciler üzerinde geliştirmeyi amaçladığı eğitsel başarı, kendini kabul, kişilerarası ilişkiler, aile ve toplum, eğitsel ve mesleki gelişim gibi yeterlilik alanları hakkındaki düşünceleri sorulmuş ve görüşleri alınmıştır. Bu görüşler aşağıda tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5. Rehberlik Programının Yeterlilik Alanları

Madde	Frekans
a. Kişiler arası ilişkiler	5
b. Ailenin bilinçlendirilmesi	5
c. Sosyalleşme	4
d. Öğretmenin bilgilendirilmesi	3
e. Yeterlilik alanlarının uygunluğu	
e1. Uygun	7
e2. Uygun değil	3

Tablo 5’deki veriler frekanslarıyla beraber analiz edildiğinde aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

a. Kişiler arası ilişkiler: Araştırmaya katılan 10 sınıf rehber öğretmeninden 5 tanesi (%50) onikinci sınıflara uygulanan rehberlik programının yeterlilik alanları içerisindeki en önemli başlıklardan birisinin öğrencinin kişilerarası ilişkilerinin geliştirilmesini sağlamak olduğunu belirtmişlerdir. Bu görüşlerini Ali öğretmen; *“Bazı konular çıkarılıp yerine belirli konular eklenebilir. Bu yeterlilik alanları;*

eğitsel başarı, kendini kabul etme, kişiler arası ilişkiler, aile ve toplum, eğitsel ve mesleki gelişme olarak belirlenmiş. Bunlar onikinci sınıfta ergenlik dönemindeki öğrenciler için gayet uygundur. Şu an için bunlara eklemeyi düşündüğüm yok; ama yeterlilik alanlarında özellikle, kişiler arası ilişki biraz daha geliştirilebilir. Çünkü son sınıf öğrencilerinde özellikle; sınıf rehber öğretmenliği yaptığımız dönemlerde bu sıkıntuların başarıyı nasıl etkilediğini görüyoruz” Mehmet öğretmen; “Kişiler arası ilişkiler, bu da toplumsal açıdan önemli. Topluma bir ürün yetiştiriyorsunuz. Bir sosyal varlık yetiştiriyorsunuz. Sosyal varlığı yetiştirmek için de, sosyal varlığın toplumsal ilişkilerde neler yapması gerektiğini öğretmek gerekir. Bunun da yolu iyi bir rehberlikten geçer. Bu da çok olumlu sonuçlar verir. Sonuçta aile ve toplum rehberliğinin çekirdeğini oluşturuyor” cümleleriyle ifade etmişlerdir.

b. Ailenin bilinçlendirilmesi: Araştırmaya katılan 10 sınıf rehber öğretmeninden 5 tanesi (%50) rehberlik programındaki yeterlilik alanlarına dair görüşleri sorulduğunda bu alanların tek başına yeterli olmayacağını ve öğrencinin ailesinin de bilinçlendirilmesi gerektiğini vurgulamışlardır. Bu düşüncelerini Hüseyin öğretmen; *“Ben şunu da öngörüyorum keşke mümkün olsa da biz çocukların ailelerini de o eğitim alanı içerisine dâhil edebilsen. Çünkü çocuklarla aileleri arasında çok büyük iletişim kopuklukları var. Zaten bizim öğrencimizin en büyük sorunlarından birisi de bu”* ve Mehmet öğretmen; *“Aile ve toplum sosyal yapının da çekirdeğini oluşturuyor. Aile çocuklarını doğru alanlara yönlendiremiyor, çocuklar kendi alanının dışındaki alanlarda okumaya yönlendiriliyor”* cümleleriyle ifade etmişlerdir.

c. Sosyalleşme: Araştırmaya katılan 10 sınıf rehber öğretmeninden 4 tanesi (%40) programın yeterlilik alanlarından sosyalleşme konusunun onikinci sınıf öğrencileri için önemli olduğunu vurgulamışlardır. Bu görüşlerini Mustafa öğretmen; *“Örneğin rehber öğretmenimiz kişiler arası gelişim ile ilgili konuyu açıklarken öğrencinin sosyalleşmesi, topluma ayak uydurması, sosyal alana ayak uydurması konularına değinmişti. Yine kişiler arası ilişkiler başlığı altında konuları analiz etmişti”* ve Meral öğretmen; *“Bir de aile ve toplum iletişimi üzerinde durulmuş. Ancak programa bakıldığında maalesef bu konuda bize fazla zaman ayrılmamış. Birkaç yerde geçiyor ve birkaç derste işlenmiş. Yani benim daha önceki soruda verdiğim cevaba geliyoruz. Öğrencinin sosyal hayata hazırlanması noktasına geliyoruz. Bu*

alandaki etkinliklere daha fazla yer verilmesi gerektiğini düşünüyorum” cümleleriyle ifade etmişlerdir.

d. Öğretmenin bilgilendirilmesi: Araştırmaya katılan 10 sınıf rehber öğretmeninden 3 tanesi (%30) onikinci sınıflara yönelik uygulanan rehberlik programının verimli olabilmesi için öğretmenlerin de eğitilmesi gerektiğine dair görüş beyan etmişlerdir. Bu görüşlerini Emine öğretmen; *“Etkinliği öğretmen anlamayınca da bu sefer öğrenciye verebileceği şey sınırlı oluyor. Dolayısı ile önce öğretmen ne istediğini ya da ne vermesi gerektiğini bilmeli, ondan sonra öğrenciye soru yöneltip bunun değerlendirmesi yapılmalı diye düşünüyorum”* ve Umutcan öğretmen; *“Bizim sadece öğrenciye bu yeterlilik alanları vermemiz yetersiz kalır. Aile ve öğretmenlerin de bu yeterlilik alanları konusunda bilgilendirilmelerinin program açısından daha faydalı olacağını düşünüyorum ”* şeklinde ifade etmişlerdir.

e. Yeterlilik alanlarının uygunluğu: Araştırmaya katılan öğretmenlere onikinci sınıflara yönelik uygulanan rehberlik programının öğrencilerin gelişim seviyesine uygun olup olmadığına dair görüşleri sorulmuş ve bu görüşleri aşağıda analiz edilmiştir.

e.1. Uygun: Araştırmaya katılan 10 sınıf rehber öğretmeninden 7 tanesi (%70) uygulanan rehberlik programının onikinci sınıf öğrencilerinin gelişim seviyesine uygun olduğunu belirtmişlerdir. Bu görüşlerini Umutcan öğretmen; *“Yeterlilik alanları öğrencilerin gelişim düzenine uygundur. Öğrencilerden zaten diğer derslerle ilişkilendirilmesi de bana göre faydalı olur. Çünkü öğrenciler sadece rehberlik saatinde bu davranışları kazanması çok da kolay değil”* ve Metin öğretmen; *“Yeterlilik alanları öğrenci gelişim dönemi ihtiyaçlarına her zaman uygun. Yalnız bizim bilimsel yazılanlarla, kâğıt üzerindekiyle hiçbir sorunumuz yok. Yeter ki bunu hakkıyla uygulayalım. Bunların hepsini uygulasak insanüstü birer birey olurlar ve hiçbir sorunları olmaz. Sonuç ne olursa olsun üniversiteye girsin girmesin mutlu insan olurlar”* cümleleriyle ifade etmişlerdir.

e.2. Uygun değil: Araştırmaya katılan 10 sınıf rehber öğretmeninden 3 tanesi (%30) ise onikinci sınıflara yönelik uygulanan mevcut rehberlik programının öğrencilerin gelişim dönemi ihtiyaçlarına uygun olmadığını belirtmişlerdir. Bu düşüncelerini Mustafa öğretmen; *“Buna net bir şekilde uygun diyemem. Niçin uygun diyemem çünkü bazı etkinlikleri işlerken öğrenciler de gülümseme ve ilgisizlik oluyor. Bende*

de şöyle bir çağrışım oluşuyor. Demek ki öğrencinin seviyesinin altında. Ancak bazı öğrencilere de iki üç defa açıklama yapma gereksinimi duyuyorum. Demek ki onu da öğrencilerim anlamıyorlar” ve Ayşe öğretmen ise; “Elimize evrak veriliyor ve ne yaparsan yap deniliyor. Dolayısıyla bazı şeyler çocukların yaşına hiç uygun değil, yapamıyorsunuz. 44 kişilik sınıflarda, mesela benim sınıfım, uygulayamıyorsunuz. Ne yapıyoruz biz de, sınıfın genel sorunlarını konuşuyoruz. Üniversite hazırlık yapıyorum. Aslında öyle olmamalı ama öyle oluyor.” şeklinde ifade etmişlerdir.

4.3. Onikinci Sınıf Rehberlik Programı Kazanımlarına İlişkin Sınıf Rehber Öğretmenlerinin Görüşleri

Araştırmaya katılan sınıf rehber öğretmenlerine onikinci sınıf rehberlik programı kazanımları hakkındaki görüşleri sorulmuş ve bu kazanımların anlaşılabilir olup olmadığına dair düşünceleri alınmıştır.

Tablo 6. Rehberlik Programının Kazanımları

Madde	Frekans
a.Okullara göre düzenlenmesi	6
b.Kazanımların tespiti	5
c.Kazanımların anlaşılabilirliği	
c1.Anlaşılır	8
c2.Anlaşılır değil	2
d.Zaman yetersiz	2
e.Azaltılmalı	2

Tablo 6’deki veriler frekanslarıyla incelenip analiz edildiğinde aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

a. Okullara göre düzenlenmesi: Araştırmaya katılan 10 sınıf rehber öğretmeninden 6 tanesi (%60) mevcut rehberlik programı kapsamında belirlenen kazanımların okullara, hatta bireylere göre düzenlenmesi gerektiğine dair görüş beyan etmişlerdir. Bu düşüncelerini Mustafa öğretmen; “*Bu kazanımlarda uygunluk ve yeterlilik bence her liseye göre farklı farklı ayarlanmalıdır. Her lisenin rehberlik programının ayrı olması gerekir. Fen lisesine farklı, sağlık meslek liselerine farklı halkımız arasında*

düz lise olarak bilinen genel liselere farklı rehberlik programı olması lazım” ve Mehmet öğretmen ise; “Kazanımların, bölgelere, şehirlere, hatta okullara göre değişmesi gerekiyor. Kesinlikle temel amaçlar, temel kazanımlar olmalı fakat; okullara göre esnek kazanımlar da olmalı” şeklinde ifade etmişlerdir.

b. Kazanımların tespiti: Araştırmaya katılan 10 öğretmenin 5 tanesi (%50) onikinci sınıflara yönelik uygulanan rehberlik programının kazanımlarının öğrenci tarafından ne şekilde algılandığını ve benimsendiğini tespit edemediklerini belirtmişlerdir. Bu düşüncelerini Meral öğretmen; *“Onun takibini yapabilmek çok önemli. Mesela bir derste bunları anlattıktan sonra ertesi derste benim onu takip edebilme zamanım yok. O yüzden bunun takibi için ek bir zaman verilmemiş. 40 dakikada işliyorsunuz ve bitiyor. Öğrenci bunu ne kadar kazanmış tespitini yapamıyorsunuz”* ve Ali Osman öğretmen ise; *“Bence rehberlik saatleri bir saat değil de iki saat olsaydı ya da üç saat olsaydı kazanımları daha rahat alabilirdik. Peş peşe gelen etkinlikler bizim öğrenciyi gözlemlememizi engelliyor. Böylece gerçek anlamda bir kazanım olup olmadığını gözlemleyemiyoruz”* şeklinde ifade etmişlerdir.

c. Kazanımların anlaşılabilirliği: Araştırmaya katılan sınıf rehber öğretmenlerinden mevcut programın edindirmeyi amaçladığı kazanımların anlaşılabilirliğine dair düşünceleri sorulmuş ve bu konu hakkındaki görüşleri aşağıda analiz edilmiştir.

c.1. Anlaşılır: Araştırmaya katılan 10 sınıf rehber öğretmeninden 8 tanesi (%80) onikinci sınıflara yönelik uygulanan mevcut rehberlik programının edindirmeyi amaçladığı kazanımların öğrencilerin anlayabileceği düzeyde olduğunu vurgulamışlardır. Bu düşüncelerini Mustafa öğretmen; *“Kazanımlar anlaşılır. Hazırlayanlar gerçekten güzel hazırlamışlar. Zaten kazanımlar konusunda sınıf öğretmenleri olarak çok az sıkıntımız oldu. Onu da rehber öğretmenimize sorarak bilgi sahibi olduktan sonra sınıflara girdik. Bu konuda fazla bir sıkıntı yok diyebilirim”* ve Umutcan öğretmen; *“Onikinci sınıftaki bu kazanımlarda eksiklikler oluyor. Yani yeterlilik alanlarını geliştirme konusunda etkisi var ama davranış açısından eksiklik oluyor. Kazanımları anlaşır buluyorum, anlaşılmasında bir problem yok, dilleri iyi, açıklamalar yeterli. Öğretmene yol gösteriyor, nasıl yapılacağını adım adım anlatıyor”* cümleleriyle ifade etmişlerdir.

c.2. Anlaşılır değil: Araştırmaya katılan 10 sınıf rehber öğretmeninden sadece 2 tanesi (%20) onikinci sınıflara yönelik uygulanan rehberlik programının edindirmeyi

amaçladığı kazanımların anlaşılabilir olmadığını beyan etmişlerdir. Bu görüşünü Ayşe öğretmen; *“Hiç anlaşılır bulmuyoruz. Bir de çocuklar da hoşlanmıyor. Bazen hani çok basit oluyor, etkinlik uygulayamıyoruz. Mesela geçenlerde toplumla alakalı iyi vatandaş nasıl olunur konusunda alakalı bir etkinlik yapmaya çalıştım imkân olmadı. 44 kişilik sınıf ve haftada iki gün geldikleri için okuldan çok kopuyorlar. İki gün geldikleri için biz de çok zorlanıyoruz”* cümleleriyle ifade etmiştir.

d. Zaman yetersiz: Araştırmaya katılan sınıf rehber öğretmeninden 2 tanesi (%20) onikinci sınıflara yönelik belirlenen kazanımları kazandırabilmek için zamanın yetersiz olduğunu belirtmiştir. Bu görüşünü Metin öğretmen; *“Kazanımların sayısı bence çok, zaman kısıtlı, belirlenen kazanımları bu süre içinde vermek zor oluyor”* şeklinde ifade etmiştir.

e. Azaltılmalı: Araştırmaya katılan sınıf rehber öğretmeninden 2 tanesi (%20) onikinci sınıflara yönelik belirlenen kazanım sayısının çok olduğunu ve azaltılması gerektiğini belirtmiştir. Bu konuda Mehmet öğretmen; *“Onikinci sınıfların birçoğu sınav kaygısı içerisinde oluyor, okulun ikinci dönemi öğrenciyi okulda bulmak çok zor. O zaman ne yapacaksın kazanımların sayısı az fakat öz olacak”* sözleriyle ifade etmiştir.

4.4. Onikinci Sınıf Rehberlik Programı Etkinliklerine İlişkin Sınıf Rehber Öğretmenlerinin Görüşleri

Araştırmaya katılan sınıf rehber öğretmenlerine onikinci sınıflara yönelik uygulanan rehberlik programının edindirmeyi amaçladığı kazanımlar için düzenlenen etkinlikler hakkındaki görüşleri sorulmuş ve bu görüşleri aşağıdaki tablo 7’de belirtilmiştir.

Tablo 7. Rehberlik Programı Etkinlikleri

Madde	Frekans
a.Öğretmen eğitimi	5
b.Doküman gereksinimi	4
c.Önemsememe	5
d.Etkinliklerin uygunluğu	
d.1. Uygun	7
d.2. Uygun değil	3

Tablo 7’de Öğretmenlerin bu görüşleri frekanslarıyla beraber analiz edildiğinde aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

a. Öğretmen eğitimi: Araştırmaya katılan on sınıf rehber öğretmeninden 5 tanesi (%50) onikinci sınıflara yönelik uygulanan rehberlik programının verimliliğini artırabilmek amacıyla öğretmenlerin etkinlikler konusunda eğitilmesi gerektiğini vurgulamışlardır. Bu görüşlerini, Mustafa öğretmen; *“Bu uygulama boyutunda tamamen eğitimcinin marifetine, bilgi becerisine kalmış bir olay. Gerçekten sınıf rehber öğretmenliğini alan kişilerin çok iyi bir şekilde bu programın ve etkinliklerin uygulanması konusunda eğitim den geçirilmesi lazım. Rehberlikle ilgili ben çeşitli hizmet içi kurslarına katıldım ancak, buna rağmen etkinlikleri uygularken zaman zaman sıkıntılar yaşıyabiliyorum”* ve Emine öğretmen ise; *“Yani önce öğretmenin eğitilmesi gerekiyor. Ondan sonra öğretmenin öğrenciyi eğitmesi lazım. Yani bir uzman tarafından bu etkinliklerin niye yapıldığı, amacının ne olduğu, ya da nasıl uygulanması gerektiği, öğrenciyi nasıl yönlendirmesi gerektiği açıklanmalı ve ondan sonra öğretmen bunu uygulamalı”* şeklinde ifade etmişlerdir.

b. Doküman gereksinimi: Araştırmaya katılan 10 sınıf rehber öğretmeninden 4 tanesi (%40) mevcut rehberlik programı kapsamında düzenlenen etkinliklerin verimli olabilmesi için çeşitli dokümanların olması gerektiğini vurgulamışlardır. Bu düşüncelerini Ali Osman öğretmen; *“Öğrenci gelişim düzeyine uygun ancak bazı etkinliklerde doküman gerekiyor, alt yapı gerekiyor. Bunu da her okulun şartlarında bulmak zor her okul buna uygun olmayabilir. Mesela ben bazı etkinlikleri uygulamakta zorlanıyorum çünkü sınıf ortamı uygun değil. Elimde bazı dokümanlar olması gerekiyor, bazı kaynaklar olması gerekiyor onları bulamıyorum”* ve Umutcan öğretmen ise; *“Bazı etkinlikler doküman gerektiriyor. Onlarda biraz sıkıntı yaşıyor, fakat genel olarak baktığımızda uygulanabilir. Uygulanmasında pek bir sorun yaşanmıyor, ama okulun alt yapısı da önemli. Bu etkinliklerin formları çoğaltılacak, öğretmen arkadaşlara gerekli doküman sağlanacak veya öğrencilere de doküman sağlanacak. O konuda biraz sıkıntı yaşıyor”* cümleleriyle ifade etmişlerdir.

c. Önemsememe: Araştırmaya katılan 10 sınıf rehber öğretmeninden 5 tanesi (%50) onikinci sınıflara yönelik uygulanan rehberlik programının verimli olabilmesi için öğrencilerin etkinlikleri önemsemesi gerektiğini vurgulamışlardır. Bu düşüncelerini

Meral öğretmen; *“Rehberlik etkinliklerini öğrencilere uyguluyorum çocuklar derisi ciddiye alıyorsa yapıyorlar ve biz de ona göre değerlendirmeler yapıyoruz. Ama çocuk onu ciddiye almadıysa yaptığımız etkinliklere de boşa gidiyor. O yüzden de öğrencilerde biraz sıkıntı yaşıyoruz”* ve Hüseyin öğretmen ise; *“Uyguladığımız teknikler yeterli ama buna öğrencinin ciddiyetle yaklaşması sağlayabiliyor muyuz? Bunu 40 dakikada gerçekleştirebiliyor muyuz? Bunları düşünmeleri için yeterli zaman verebiliyor muyuz? Bunu da sorgulamak lazım. Üçüncüsü de; çocuklar bunları yazdıklarında ne kadar samimi davranıyor”* cümleleriyle ifade etmişlerdir.

d. Etkinliklerin Uygunluğu

Araştırmaya katılan sınıf rehber öğretmenlerine onikinci sınıflara yönelik uygulanan mevcut rehberlik programını etkinliklerinin öğrencinin gelişim düzeyine uygun olup olmadığına dair görüşleri sorulmuş ve alınan cevaplar aşağıda analiz edilmiştir:

d.1. Uygun: Araştırmaya katılan 10 öğretmenin 7 tanesi (%70) mevcut rehberlik programı etkinliklerinin öğrencilerin gelişim düzeyine uygun olduğuna dair görüş beyan etmişlerdir. Bu düşüncelerini Mustafa öğretmen; *“Kazanımların yüzde 60’ı öğrenci seviyesine uygun. Bizim açımızdan bir kısmı seviyenin altında, bir kısmı seviyenin üstünde. Etkinlikleri hazırlayan arkadaşlarımız da bu kazanımları göz önünde bulundurarak hazırladıkları için arada bir paralellik var. Aynı kazanımlar gibi etkinliklerin bir kısmı da seviyenin gerçekten altında bir kısmı seviyenin üstünde”* Ali öğretmen; *“Son sınıf öğrencilerine gayet uygun. Bazı etkinlikler basit dedim. Basitlikten kastım öğrencilerin katılmada istekliliği, isteksizliği belirliyor”* şeklinde ifade etmişlerdir.

d. 2. Uygun değil: Araştırmaya katılan 10 sınıf rehber öğretmeninden 3 tanesi (%30) onikinci sınıflara yönelik uygulanan mevcut rehberlik programının çocukların seviyesine uygun olmadığı şeklinde görüş beyan etmişlerdir. Bu düşüncelerini Ayşe öğretmen; *“Öğrencilerin gelişim düzeni uygun değil, en azından bizim okulumuza uygun değil. Sadece kâğıtta kalıyor. Hoş bir şey değil ama yapacak bir şey yok. Sadece benim sorunum da değil, genelde öyle. Biz öğretmenler odasında da konuşuyoruz bunlar bize veriliyor ama uygulayamıyoruz”* ve Meral öğretmen ise; *“Mesela eş seçme etkinliği tamamen gereksiz. Çocuklarında ilgisini çektiğini söyleyemem. Çocuklar zaten meslek seçimine yönelmişler biz de çocuklara onları*

anlattıkça ilgilerini çekmiyor. İlgisini çekmeyen etkinlikler de oluyor tabi ki” şeklinde ifade etmişlerdir.

4.5. Onikinci Sınıf Rehberlik Programı Değerlendirme Sürecine Yönelik Sınıf Rehber Öğretmenlerinin Görüşleri

Araştırmaya katılan sınıf rehber öğretmenlerine onikinci sınıflara yönelik uygulanan rehberlik programı kapsamında düzenlenen etkinliklerin ve hedef kazanımların sonuç değerlendirmesi üzerine görüşleri alınmış ve aşağıdaki tablo 8’de belirtilmiştir.

Tablo 8. Rehberlik Programı Değerlendirme Süreci

Madde	Frekans
a. Form yeterli değil	6
b. Yüzeysel değerlendirme	2
c. Ölçüt belirsizliği	2
d. Süre yetersizliği	3

Tablo 8’de öğretmenlerin bu görüşleri frekanslarıyla beraber analiz edildiğinde aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

a. Form yeterli değil: Araştırmaya katılan 10 sınıf rehber öğretmeninden 6 tanesi (%60) onikinci sınıf rehberlik programının etkinliklerinden sonra sonuç değerlendirmesi kısmında yer alan etkinlik değerlendirme formunun yeterli olmadığını beyan etmişlerdir. Bununla ilgili olarak Ali Osman öğretmen: *“Etkinlikleri Değerlendirme Formu genel anlamda yetersiz ne istendiği net değil süreç değerlendirme zor olduğundan bu formda yetersiz kalmaktadır.”*, ve Umutcan öğretmen: *“Bir kısım etkinliklerde öğrencilere uygulanan formlar var, o formlardan faydalanılıyor. Ama yeterli bulmuyorum”* şeklinde görüş belirtmişlerdir

b. Yüzeysel Değerlendirme: Araştırmaya katılan 10 sınıf rehber öğretmeninden 2 tanesi (%20) mevcut rehberlik programının sonuç değerlendirmesi kapsamında yapılan etkinliklerin yüzeysel kaldığını ve değerlendirmelerin yeterince sağlıklı olmadığını yönünde görüş belirtmişlerdir. Bu görüşlerini Emine öğretmen; *“Gerçeği söylemek gerekirse okuyoruz, anlayabildiysek öğrenciye farklı bakış açıları geliştirmeye çalışıyoruz. Eğer biz de anlayamadıysak yüzeysel olarak etkinlik uygulanmıştır yüzde yüz başarı sağlanmıştır ya da yüzde seksen başarı sağlanmıştır”*

şeklinde yüzeysel yada uydurma bir sonuç yazıp çıkıyoruz” ve Ayşe öğretmen; “Rehberlikteki yapılanlar tamamen kötü değil ama geneli için de çok uygun değil. Uygulayamıyoruz yani. Etkinlikten sonra değerlendirmeler yapılıyor ama bazısında çok doğru değerlendirme yapılırken bazısında kağıt üzerinde kalıyor” cümleleriyle ifade etmişlerdir.

c. Ölçüt belirsizliği: Araştırmaya katılan 10 sınıf rehber öğretmeninden 2 tanesi (%20) onikinci sınıflara yönelik uygulanan mevcut rehberlik programının sonuç değerlendirmesi yapılırken ölçütlerin tam olarak belirlenmemiş olmasının önemli bir sorun olduğunu belirtmişlerdir. Bu görüşlerini Umutcan öğretmen; *“Ama bir kısmında da bu form kısmı yok. Sadece değerlendirme olarak alınmış. İçerik yok. İçerik olmadığı için elimizde nasıl değerlendireceğimiz bilgisi olmadığı için değerlendirme kısımları genel olarak yapılamıyor. Neden yapılamıyor? ölçüt yok. Neye göre ölçeceğiz? Ölçek yok. Mesela matematikte filanca konuyu anlattım 3 soruyla bunu değerlendirebiliyorum, ama burada etkinliği uyguladığım zaman nasıl değerlendireceğimin yöntemi yok. Bana göre eksik yönlerden biri bu. Değerlendirme boyutu eksik”* ve Ali öğretmen; *“Bizlerin değerlendirme formu var. Her hafta bu formu dolduruyoruz. Yalnız bu formu dolduracak olan bizler tam da o konuda yetkin olmadığımızı düşünüyorum. Uzman olmadığımız için biraz göreceli bir değerlendirme formu oluyor. Örneğin aynı haftadaki etkinliğe ben yüzde 80 - 90 lar arasında bir puanlama verdiğimde aynı sınıfa o etkinliği uygulayan bir öğretmen buna 90 - 100 aralığında da verebilir. 70 -80 aralığında da verebilir, O konu biraz daha göreceli oluyor ”* şeklinde ifade etmişlerdir.

d. Süre yetersizliği: Araştırmaya katılan 10 sınıf rehber öğretmeninden 3 tanesi (%30) uygulanan rehberlik programı kapsamında sonuç değerlendirmesi yapılabilmesi için uzun gözlem süreci gerektiğini fakat mevcut programının buna izin vermediğini belirtmişlerdir. Bu görüşlerini Mustafa öğretmen; *“Bir kısım etkinliğin altında süre yetersiz kaldı gibi dipnotlar da düşmüşümdür. Bu tip dipnotlar gerek programı, gerek etkinliği, gerekse etkinlikteki hedeflere ulaşma düzeyini değerlendirme kısmında dile getiriyorum”* ve Meral öğretmen; *“Her etkinliğe bir ders saati ayrılmış. Yeterli olmadığı zamanlarda oluyor. Öğrenciye aktarıyorsunuz ama öğrenciden aldığımız cevapları kontrol edemiyorsunuz ya da her öğrenci o kazanımı yeterli olarak katılamıyor, bunun katılımını sağlayamıyorsunuz. 40*

dakikalık süre yetmiyor diyebilirim size. Konuyu aktarıyorsunuz ama değerlendirme noktasında eksik kalıyoruz” şeklinde ifade etmişlerdir.

4.6. Onikinci Sınıf Rehberlik Programının Güçlü Ve Zayıf Yönlerine İlişkin Sınıf Rehber Öğretmenlerinin Görüşleri

Araştırmaya katılan sınıf rehber öğretmenlerine onikinci sınıflara yönelik uygulanan rehberlik programının güçlü ve zayıf yönleri hakkındaki görüşleri sorulmuş ve bu görüşleri aşağıdaki tablo 9’da belirtilmiştir.

Tablo 9. Programın Güçlü Ve Zayıf Yönleri

Madde	Frekans
a. Standart	3
b. Seviyeye uygunluğu	6
c. Okul farklılıkları	2
d. Uygulama boyutu	4

Tablo 9’deki veriler frekanslarıyla beraber incelendiğinde aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir:

a. Programın Güçlü Yönleri

Araştırmaya katılan öğretmenlere programın güçlü ve zayıf yönleri hakkındaki görüşleri sorulmuş ve elde edilen veriler aşağıdaki alt başlıklar halinde değerlendirilmiştir.

a. Standart: Araştırmaya katılan 10 sınıf rehber öğretmeninden 3 tanesi (%30) onikinci sınıflara yönelik uygulanan rehberlik programının hazırlanışı ve uygulanışı itibarıyla belirli bir standarda sahip olduğunu ve bunun da mevcut programın güçlü yönlerinden biri olduğunu belirtmişlerdir. Bu konu hakkındaki görüşlerini Umutcan öğretmen; *“Şöyle söyleyelim, daha önceki uygulamalarda rehberlik saatine giderken elimizde bir şey yoktu şu anda bir plan, bir etkinlik sıralamasının olması bize yol gösteriyor. Rehberlik saatlerini daha bir etkinleştiriyor, yani elimizde bir program var. Programda hangi hafta ne yapacağımız belli. Standart bir program olması bizim için olumlu bir yön”* ve Ali öğretmen; *“Bence daha önceki yıllarla*

karşılaştırdığımızda bu program başlamadan öncekiyle bir öyle daha sağlıklı bir cevap veririz. Yıllık planımız var, her hafta ne yapacağımız gayet belli. Öğretmen sınıfa girdiği zaman elinde hangi konuda etkinlik yapacağına dair doküman var, onunla ilgili formlar var, bu yönleriyle güçlü” şeklinde ifade etmişlerdir.

b. Seviyeye uygunluğu: Araştırmaya katılan 10 sınıf rehber öğretmeninden 6 tanesi (%60) onikinci sınıflara uygulanan rehberlik programının güçlü yanlarından birisinin de mevcut programın öğrencilerin seviyesine uygun olduğuna dair görüş belirtmişlerdir. Bu düşüncelerini Mustafa öğretmen; *“Güçlü yanları uygulanabilir bir program büyük oranda öğrenci seviyesine uygun. Öğrencilerdeki davranış değişikliğini gerçekleştirmeye yönelik bir program. Gerçekten örgün eğitimdeki programlar ile ilgili birebir uyuyor”* ve Ayşe öğretmen ise; *“Artı yönleri kazanım alanları yazılmış. Aile ve toplum, eğitsel mesleki gelişim. Bunlar biraz daha uygulanabilir olmalıdır. Uygulamadığımız alanlar da var. Standart testler güzel, onları çok beğeniyorum”* şeklinde ifade etmişlerdir.

c. Okul farklılıkları: Araştırmaya katılan 10 sınıf rehber öğretmeninden 2 tanesi (%20) programın okul farklılıklarını önemsemediğini tüm okullar için aynı standartta olduğunu ve bu durumda mevcut rehberlik programının zayıf yönlerinden biri olduğunu belirtmişlerdir. Bu düşüncelerini Umutcan öğretmen; *“Bu programın okul türlerine göre uyarlanması, artı güncel olmayan etkinlik varsa bunların güncellenmesi faydalı olabilir. Program, standart bir program. Lise türlerine göre uyarlanabilir. Meslek liselerine ayrı program olmalı”* ve Hüseyin öğretmen ise; *“Zayıf olarak gördüğüm yanı şu: uygulanabilirliği tartışılır nasıl tartışılır? Anadolu, fen, meslek liseleri bütün faaliyetlerin temelinde farklı şeyler yatıyor. O zaman bütün herkesi aynı gruba, aynı kefeye koymak yanlış. Çünkü her okulun, her sınıfın profili farklı hatta, her öğrencinin profili farklı. Bir genelleme yapmak standartlaştırılmak yanlış”* cümleleriyle ifade etmişlerdir.

d. Uygulama boyutu: Araştırmaya katılan 10 sınıf rehber öğretmeninden 4 tanesi (%40) onikinci sınıflara yönelik uygulanan rehberlik programının zayıf yanlarından birinin de kağıt üzerindeki etkinliklerin uygulama boyutunda yetersiz kaldığı yönünde görüş beyan etmişlerdir. Bu görüşlerini Mehmet öğretmen; *“Sen demiş, bunu bunu kazandır kardeşim. Mükemmel. Zayıf yanları uygulamada. Uygulama boyutu kesinlikle zayıf. İstenilen seviyede değil. Belki de bu uygulama alanı onikinci*

sınıfın son dönemine doğru kayıyor” ve Hüseyin öğretmen ise; “Zayıf olarak gördüğüm yanı şu; uygulanabilirliği tartışılır” şeklinde görüş beyan etmişlerdir.

4.7. Onikinci Sınıf Rehberlik Programının İşlevselliğine İlişkin Sınıf Rehber Öğretmenlerinin Görüşleri

Araştırmaya katılan sınıf rehber öğretmenlerine onikinci sınıflara yönelik uygulanan rehberlik programının işlevselliği hakkında görüşleri sorulmuş ve bu görüşleri aşağıdaki tablo 10’da belirtilmiştir.

Tablo 10.Rehberlik Programının İşlevselliği

Madde	Frekans
a. İşlevsel	4
b.İşlevsel değil	3
c.Öğretmene bağlı	3

Tablo 10’daki veriler frekanslarıyla beraber incelendiğinde aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir:

a. İşlevsel: Araştırmaya katılan 10 sınıf rehber öğretmeninden 4 tanesi (%40) onikinci sınıflara uygulanan rehberlik programının işlevselliği hakkında olumlu görüş belirtmişler ve programın mevcut hali itibariyle yeterince işlevsel olduğunu söylemişlerdir. Bu düşüncelerini Mustafa öğretmen; *“Kesinlikle gerekli. Gerçek hayata uygun. Öğrencilere gerçek hayatta işine yarayabilecek, öğrencilere sosyal hayatta, gündelik hayatta, yüksek fayda getirebilecek bilgiler var diye düşünüyorum. İşlevsellik yönünden bence yeterli”*, Umutcan öğretmen; *“Muhakkak ki işe yarar bir program. Çünkü şöyle bir başlıklara baktığımız zaman üniversite kişiler arası iletişim gibi amaçların olması o yaş grubuna uygun. Çünkü daha çok o tip şeylerden sıkıntı yaşıyorlar.”*, ve Mehmet öğretmen; *“Gerçek hayatta; işlevselliği elbette vardır. Olmalı da zaten. Çünkü bütün dünyada etkin rehberlik yapılan ülkelerde bu tamamen güncel, toplumsal hayatın işlevselliği üzerine odaklanmıştır”* şeklinde ifade etmişlerdir.

b. İşlevsel değil: Araştırmaya katılan 10 sınıf rehber öğretmeninden 3 tanesi (%30) onikinci sınıflara uygulanan rehberlik programının işlevselliği konusunda olumsuz

görüş beyan etmişlerdir. Bu düşüncelerini Meral öğretmen ; *“Genel anlamda işlevselliği olduğunu düşünmüyorum ama; bu kazanımlardan daha çok bireysel olarak öğrenciye yöneliyoruz. Bunları anlatıyoruz ama çocuk maalesef fazla ciddiye almıyor. Ciddiye almadığı için de etkili bir yönlendirme yapamıyoruz”*, Ayşe Öğretmen; *“Rehberlik programı testlerin dışında işlevsel değil açıkçası. Hatta bazen bize okuma parçası veriliyor. Onun üzerinde konuşalım diyoruz. Okuma parçaları bile yaşlarına uygun değil gibi”* ve Ali öğretmen; *“İşlevsellik amaçlanarak hazırlandığını düşünüyorum ama bu ne kadar hayata yansıyor biraz tartışılır. Çok aşırı derecede de işlevsel bulmuyorum”* şeklinde ifade etmişlerdir.

c. Öğretmene bağlı: Araştırmaya katılan 10 sınıf rehber öğretmeninden 3 tanesi (%30) rehberlik programının işlevselliğinin öğretmenin etkililiğine bağlı olduğunu belirtmişlerdir. Bu düşüncelerini Emine öğretmen; *“Gerçek hayatta eğer tam anlamı ile uygulanabilmiş olsa çocuklara yararlı olabilecek etkinlikler olduğunu düşünüyorum. Ama her şey dönüp dolaşıp öğretmenin bunu tam olarak uygulayıp uygulayamamasında bitiyor”* Ali Osman öğretmen; *“Rehber öğretmenlerin yeterli olduğu, alt yapısının uygun olduğu okullarda işlevselliği bence iyi.”* ve Hüseyin Öğretmen; *“İşlevsel ama daha önce de söylediğim gibi uygulama yönünde sıkıntılarımız var. Bir haftalık süreç, o süre içerisinde sorulara cevap vermesi vb. şeyler gibi olumsuzluklar var. Bu olumsuzlukları ortadan kaldırmak için zamana ihtiyacımız var. Programın daraltılmasına ihtiyacımız var. Bunları yaparsak uygulanabilir. Niye uygulanmasın? Ama bunun için yine söylediğim gibi öğretmenin mutlaka bu yönde eğitim alması lazım”* şeklinde görüş belirtmişlerdir.

4.8. Onikinci Sınıf Rehberlik Programının Uygulanabilirliğine İlişkin Sınıf Rehber Öğretmenlerinin Görüşleri

Araştırmaya katılan sınıf rehber öğretmenlerine onikinci sınıflara uygulanan mevcut rehberlik programının uygulama boyutu hakkındaki görüşleri sorulmuş ve bu görüşleri aşağıdaki tablo 11’de belirtilmiştir.

Tablo 11. Rehberlik Programının Uygulanabilirliği

Madde	Frekans
a.Uygulanamaz	2
b.Uygulanabilir	2
c.Öğretmene bağlı	4
d.Öğrenciye bağlı	2

a. Uygulanamaz: Araştırmaya katılan 10 sınıf rehber öğretmeninden 2 tanesi (%20) onikinci sınıflara yönelik uygulanan rehberlik programının uygulanabilirliği konusunda yetersiz kaldığını beyan etmişlerdir. Bu düşüncelerini Meral öğretmen; *“Uygulanabilir bulmuyorum maalesef. Sınav stresinden uygulanmıyor.”*, ve Ayşe Öğretmen; *“Uygulanamıyor. Büyük ölçüde uygulanamıyor. Uygulanamama sebebi sınıfların çok kalabalık olması, yaşlarına uygun olmaması. Bize verilen şunu uygulayacaksınız diyorlar. Bazen bilgi verilmiyor uygulayamıyoruz”* cümleleriyle ifade etmişlerdir.

b. Uygulanabilir: Araştırmaya katılan 10 sınıf rehber öğretmeninden 2 tanesi (%20) rehberlik programının uygulanabilirliği konusunda yeterli olduğunu belirtmişlerdir. Bu düşüncelerini Emine öğretmen; *“Uygulanabilir evet uyguluyoruz. Uygulanmasını zorlaştıran bir program ya da etkinlik yok ama işte uygulama sonucunda ne kadar başarılı olduğumuz ya da öğrenciye ne kadar kazandırdığımız bence daha önemli”* ve Umutcan öğretmen ise; *“Uygulanabilir program olarak buluyorum. Çünkü öğrenciler hakkında daha çok bilgiye sahip oluyoruz bu program sayesinde. Önceki sınıflarda da eğer iyi uygulandıysa, her bir öğrenci hakkında detaylı bilgiye sahip olmuş oluyoruz. Bu da bize ne kazandırır, diğer derslerde de işimize yarar”* cümleleriyle ifade etmişlerdir.

c. Öğretmene bağlı: Araştırmaya katılan 10 sınıf rehber öğretmeninden 4 tanesi (%40) onikinci sınıflara yönelik rehberlik programının uygulama boyutunun öğretmenlerin etkililiğine bağlı olduğu yönünde görüş belirtmişlerdir. Bu düşüncelerini Mustafa öğretmen; *“Rehberlik programı kesinlikle uygulanabilir. Ama az önce de söylediğim gibi sınıf rehber öğretmenleri kesinlikle bir eğitim sürecinden geçirilmesi lazım. Okullarda rehberlik servislerinin sınıf öğretmenlerine program konusunda bilgilendirme çalışmaları yapmaları lazım”*, Ali Osman öğretmen; *“Yani öğrenciyi*

hayata hazırlamak konusunda en büyük rol öğretmene düşüyorsa öğretmenin işini kolaylaştırmak bu zayıf yönleri ya güçlendirmek ya da bunlarla ilgili yeni çalışmalar yapmak lazım. Artık orası rehberlik servislerini rehber öğretmenleri ilgilendiriyor ama madem bize bu kadar önemli bir rol düşüyorsa her şartta uygulamalıyız. Biraz daha çok çalışmalıyız uygulamalıyız” ve Metin öğretmen; “Türkiye koşullarında tüm okullar birçok hatta özel okullarda dahi zor uygulandığını düşünüyorum. Ama zaman ayrılırsa uygulanabileceğine inanıyorum yalnız bu özveri istiyor. Çok büyük ve donanımlı çalışma istiyor. Sınıf öğretmenlerinin bir kere çok donanımlı olması gerekiyor. Rehber öğretmeni ile çok iyi ilişkide olması lazım okul idaresinin hepsiyle ilişki içinde olması lazım” şeklinde ifade etmişlerdir.

d. Öğrenciye bağlı: Araştırmaya katılan 10 sınıf rehber öğretmeninden 2 tanesi (%20) rehberlik programının uygulama boyutunda verimli olabilmesi için öğrencinin ciddi ve samimi olması gerektiğine dair fikir belirtmişlerdir. Bu düşüncelerini Mehmet öğretmen; *“Uygulanabilir bir program. Ama uygulanabilir olabilmesi için uygulayan ve uygulatana bakmak lazım. Uyguladığın öğrenci profiline bunu ne kadar talep ettiğine bağlı. Siz arz edersiniz”* ve Ali öğretmen; *“Uygulama onikinci sınıf olması gereği on onbir ve 9. sınıflara karşılaştırdığımızda biraz daha zor oluyor. Çünkü öğrencilerin üniversiteyle ilgili bir hedefleri var. Yoğun bir çalışma programları var. Bu durumda öğrenciler için çok fazla da zorlayıcı olamıyoruz. Bazı haftalar yorgun oldukları olabiliyor. İsteksiz oldukları hafta olabiliyor. Veya kendi yoğun tempolarından dolayı başka sıkıntıları olabiliyor”* şeklinde ifade etmişlerdir.

4.9. Onikinci Sınıf Rehberlik Programına Yönelik Sınıf Rehber Öğretmenlerinin Önerileri

Araştırmaya katılan sınıf rehber öğretmenlerine onikinci sınıflara yönelik uygulanan mevcut rehberlik programının ilişkin önerileri sorulmuş ve önerileri aşağıdaki tablo 12’de belirtilmiştir.

Tablo 12. Rehberlik Programına İlişkin Öneriler

Madde	Frekans
a.Veli katılımı	2
b.Öğretmen eğitimi	2
c.Öğretmen istekliliği	5
d.Birebir iletişim	2
e.Hizmet öncesi eğitim	2
f.Güncellenmeli	3
g.Zaman	3

a. **Veli katılımı:** Araştırmaya katılan 10 sınıf rehber öğretmeninden 2 tanesi (%20) onikinci sınıflara yönelik uygulanan rehberlik programına öneri olarak velilerin de programa dahil olması gerektiğini belirtmişlerdir. Bu düşüncelerini Hüseyin öğretmen; *“Başarı ancak öğrencinin kendini gerçekleştirmesi ile oluyor. Bu da okul, aile, veli iş birliğinin artırılması gerekir. Rehberlik faaliyeti bence öğrenciye birebir değil de veliyi de içine katılarak yapılırsa çok daha verimli olur diye düşünüyorum”* Metin öğretmen ise; *“Mutlaka velilerin ve öğrencilerin bir arada olması gerekiyor. Ayrıca dershaneye gidenlerin, dershanecilerin neler söylediğinin bilmemiz lazım. Mümkünse dershanedeki rehber öğretmenlerle görüşülmeli. Öğrencileri anlamaya çalışmalıyız”* şeklinde ifade etmişlerdir.

b. **Öğretmen eğitimi:** Araştırmaya katılan 10 sınıf rehber öğretmeninden 2 tanesi (%20) mevcut rehberlik programına yönelik olarak öğretmenlerinde program hakkında bilgilendirilmesi ve eğitilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Bu düşüncelerini Emine öğretmen; *“Öneri olarak bana göre biraz önce de ifade ettiğim gibi önce öğretmeni eğitmek lazım. Uzmanlar tarafından mutlaka öğretmene eğitim verilmeli, öğretmen öğrenciye ne verileceğini bilmeli. Ondan sonra rehberlik yapmaya çalışmalı. Öğretmen daha ne yapacağını bilmezken öğrenciye rehberlik yapmaya çalışmak çoğunlukla zaman kaybından başka bir şey olmuyor.”* ve Meral öğretmen; *“öncelikle öğrencileri doğru tanımamız gerekiyor. Her bir etkinlik hakkında bilgi verilmeli. Daha sonra bunu onikinci sınıfa giren öğretmen arkadaşlarla değerlendirmemiz ve sınıf seviyelerine göre belirledikten sonra okul rehberlik*

servisiyle diyaloga girerek tespit ettiğimiz noktaların bir analizini yapmamız gerekiyor” cümleleriyle ifade etmişlerdir.

c. Öğretmenin istekliliği: Araştırmaya katılan 10 sınıf rehber öğretmeninden 5 tanesi (%50) program hakkında önerileri olarak; verimliliğin artmasını ve bu amaçla rehberlik öğretmenliğine zorunlu atamalar yerine gönüllülüğün ve istekliliğin esas olması gerektiğini belirtmişlerdir. Bu düşüncelerini Meral öğretmen; *“Bir de sınıf ve rehber öğretmenlerinin istekli olması da çok önemli. Zorunlu değil. İstekli öğretmenler çalışırsa verim ve performansın daha yüksek olacağını düşünüyorum”*, Metin öğretmen; *“Önce bunlar mutlaka tamamlanmalı tabi ki imkânınız varsa bu işi seven öğretmenlere verilmeli. Bunlar işte sorun bizim ülkemizde bunlar yok uygulamada bu hoca ne işe yarar diye okul idaresi düşünmüyor. Seminer bile verdirmiyor. Öğretmen olan donanımlı olan herkes bu işi yapar ve yapmak zorunda. Zorunlu kalınca da daha çok zarar veriyor fayda yerine”* ve Ali öğretmen; *“Burada sınıf rehber öğretmenliğini biraz daha bu işi seven, istekli öğretmenlerden seçilmesinde fayda var. Bazı öğretmenlerin tabii gönülsüz olduğu durum sadece kağıt üzerinde uygulanır”* şeklinde ifade etmişlerdir.

d. Birebir iletişim: Araştırmaya katılan 10 sınıf rehber öğretmeninden 2 tanesi (%20) onikinci sınıflara yönelik uygulanan rehberlik programına öneri olarak öğretmenlerin öğrenciyle birebir iletişim kurması gerektiğini belirtmişlerdir. Bu düşüncelerini Mehmet öğretmen; *“İşte orda istenilen başarıya ulaşamazsınız kusura bakmayın. Yani siz standart program uyulacaksınız ne zaman birebir iletişim kuracaksınız. Sadece siz formaliteleri uygularsınız. Yani uygulanabilir olması için takım çalışması ve samimiyet olması lazım. Rehberlik saati bitti rehberlikte bitti anlayışı olmaz”* Meral öğretmen; *“Öğrenci ile bir de şunu yapmamız lazım bana bireysel öğrenci ile ilgilenmemi sağlamaları lazım. Bu şans yok maalesef.”* cümleleriyle ifade etmişlerdir.

e. Hizmet öncesi eğitim: Araştırmaya katılan 10 sınıf rehber öğretmeninden 2 tanesi (%20) Üniversitelerin eğitim fakültelerinde sınıf rehber öğretmenliği içerikli dersler konulması gerektiğini düşünmektedirler. Bu konuda Mustafa öğretmen; *“Ben fakültede sınıf rehber öğretmenliği konusunda ders alsaydım belki daha faydalı olurdu. Ama sınıf rehber öğretmenliği nedir? Ne değildir? Hepsini deneme yanılmalarla öğreniyorum”* sözleriyle ifade etmiştir.

f. Güncellenmeli: : Araştırmaya katılan 10 sınıf rehber öğretmeninden 3 tanesi (%30) mevcut programın güncellenmesi gerektiğini belirtmiştir. Bu düşüncelerini Metin öğretmen; “ *Program uygulanmaya başlandığından bu yana yaklaşık 5 yıl olmuş, bakıyorum hep aynı şeyler. Ama 5 yıldır birçok şey değişti, niye program geliştirilmedi anlamakta zorluk çekiyorum* ” cümleleri ile ifade etmiştir.

g. Zaman: Araştırmaya katılan 10 sınıf rehber öğretmeninden 3 tanesi (%30) mevcut program için öngörülen zamanın yetersiz olduğunu belirtmiştir. Bu düşüncelerini Meral öğretmen; “*Programın içeriği özellikle etkinlik sayısı çok, etkinlikleri yetiştirmekte güçlük çekiyoruz, bu kazanımlara ister istemez de bu programın tümüne yansıyor*” sözleriyle ifade etmiştir.

5. TARTIŞMA-SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Tartışma

Araştırmanın bu bölümünde, on öğretmenle yapılan görüşmeler sonucu elde edilen bulgular, ilgili literatür çerçevesinde tartışılmıştır.

Elde edilen ilk temaya göre okullarda görüşme yapılan öğretmenler programın amaçlarına ilişkin farklı görüşler bildirmişlerdir. Araştırmaya katılan sınıf rehber öğretmenlerinin büyük bir çoğunluğu onikinci sınıf rehberlik programı genel amaçların öğrenci gelişim düzeyine uygun olduğunu belirtmişlerdir. Öğretmenlerin bir kısmı ise, programın güncellenmemesinden dolayı program amaçlarının öğrenci gelişim dönemine uygun olmadığını belirtmiştir. Araştırmanın bu bulguları sınıf rehber öğretmenlerinin onikinci sınıf rehberlik programının genel amaçlarını öğrenci gelişim düzeyine uygun bulduklarını ortaya koymaktadır. Berber (2010) onuncu sınıf rehberlik programının değerlendirilmesine yönelik yapmış olduğu çalışmada, program amaçlarının öğrenci gelişim düzeyine uygun olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Araştırma sonucunda görüşme yapılan sınıf rehber öğretmenlerinin yarısı onikinci sınıf rehberlik programı amaçlarının gerçekleştirilebilir nitelikte olduğunu belirtirken, sınıf rehber öğretmenlerinden iki tanesi genel amaçların kuramsal boyutta kaldığını belirterek rehberlik programının gerçekleştirilmesinin zor olduğunu belirtmiştir. Araştırmanın bu bulgusu sınıf rehber öğretmenlerinin onikinci sınıf rehberlik programının genel amaçlarını gerçekleştirilebilir olarak bulduklarını göstermektedir. Yurdakul (2010, s. 146) bu konudaki düşüncelerini hazırlanan bir eğitim programının amaçları, öğrenim süreci sonucunda gerçekleştirilebilir, ulaşılabilir olmalıdır şeklinde ifade etmektedir. Berber (2010) onuncu sınıf rehberlik programının değerlendirilmesine yönelik yapmış olduğu çalışmada, program amaçlarının gerçekleştirilebilir düzeyde olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Araştırma bulgularından bir diğeri de sınıf rehber öğretmenlerinin yarısı onikinci sınıf rehberlik programının amaçları anlaşılır bulmaktadır. Bir kısım öğretmen ise programın anlaşılmasında güçlük yaşadığını belirterek programın amaçlarını anlaşılır bulmamaktadır. Bu araştırma bulguları sınıf rehber öğretmenlerinin onikinci sınıf rehberlik programının genel amaçlarını anlaşılır bulduklarını göstermektedir. Yurdakul (2010, s. 146) bu duruma ilişkin şunları ifade etmektedir, hazırlanan bir eğitim programının amaçları öğrenenin kazanması gereken özelliği açık ve seçik belirtmelidir. Berber (2010) yaptığı çalışmada onuncu sınıf rehberlik programı amaçlarının anlaşılır düzeyde olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Görüşme yapılan sınıf rehber öğretmenlerinin yarıya yakını onikinci sınıf rehberlik programı amaçları içerisinde öğrencinin kendini tanıması, özgüven duygularının geliştirilmesine yönelik amaçlara daha çok ağırlık verilmesi gerektiğini belirtmiştir. Yeşilyaprak (2003, s. 86), kişisel rehberliğin, öğrencinin kendini tanıması, anlaması, üstün ve sınırlı yönleri ile kendini kabul etmesi ve geliştirmesi; kendine güvenen, kişilerarası ilişkilerde becerili; kişisel ve sosyal yönden dengeli ve uyumlu bir birey olarak yetişmesine yardım hizmetlerini kapsadığını belirtmiştir. Öğrencilerin bu dönemi değişik alanlarda yardıma ihtiyaç duyduğu bir dönemdir. Birey kendini gerçekleştirme çabası içindedir, bilinçli ya da bilinçsiz olarak bir takım kararlar alır. Bireyin bu kararlarının mümkün olduğu kadar zengin ve doğru bilgiye dayanmasına, içsel çatışmaların farkında olmasına, yaşamda karşısına çıkan seçenekleri görmesine ve giderek sorunlarını kendi başına çözebilen insan haline gelmesi rehberliğin başlıca amaçlarından biridir. Bu dönemde ergen bir birey olarak önemsinmek ve kabul edilmek gereksinimini daha yoğun hisseder. Bir yetişkinle yakınlaşma, özel bir ilişki geliştirme onun için önemlidir (Kuzgun, 1992, s. 4-5).

Ayrıca bir kısım rehber öğretmen, programda öğrenciye seçeceği bölüm ve üniversite hakkında ön bilgilendirme yapma amaçlarına ağırlık verilmesi gerektiğini belirtmiştir. Ercan (2001, s. 47-59), bu duruma ilişkin şunları ifade etmektedir, lise yılları eğitsel açıdan bazı çalışma alışkanlıklarının yerleştiği yıllardır. Genç, bu dönemde eğitsel hedefler belirleyerek, bu hedeflere ulaşmak için sistemli çalışmak zorundadır. Eğer gerçekçi planlar yapıp, bunlar uygulamada öz denetim geliştirmese yaşam boyu doyumsuzluk yaşaması olasıdır. Eğitsel planlara bağlı olarak genç, mesleki planlarını da oluşturmak durumundadır. İlgililik ve yetenekler bu yıllarda daha

belirgin ve kararlı hale gelir. Bu dönemde bireyi tanıma çalışmaları ile öğrencinin kendi ilgi ve yetenekleri, özellikleri konusunda bilinçlenmesi ve çeşitli meslek/iş alternatiflerini inceleyerek bir seçim yapması beklenir. Çocuğun kişisel, eğitsel ve mesleki gelişimi açısından ortaöğretim döneminde rehberlik hizmetlerinin yeterli ve kapsamlı olarak sürdürülmesi gerekmektedir. Bu dönem, ergenler için karar verme yıllarıdır. Öncelikle yükseköğrenime devam edip etmeme kararı, devam edecekse hangi mesleğe yöneleceği; devam etmeyecekse okulu tamamlayınca hangi iş ya da çalışma alanına gireceğidir. Rehberlik hizmetlerinin bu anlamda önemli bir işlevi vardır. Bu kararın gencin ilgi, yetenek ve özelliklerine uygun, aynı zamanda gerçekçi yani uygulanabilir olmasına yardımcı olmak. Bu, meslek seçeneklerinin incelenmesi, sonuçta da bilgilerin iyi bir şekilde değerlendirilmesi ile mümkündür. Tokalı'da (2007) dokuzuncu sınıf rehberlik programının değerlendirilmesine yönelik yapmış olduğu çalışmada alan seçimi konusunun programın genel amaçlarında yer alması gerektiğini belirtmiştir.

Elde edilen ikinci temaya göre okullarda görüşme yapılan öğretmenler programın yeterlilik alanlarına ilişkin farklı görüşler bildirmişlerdir. Araştırmaya katılan onikinci sınıf rehber öğretmenlerinin yarısı yeterlilik alanları içerisinde öğrencilerin kişiler arası ilişkilerinin geliştirilmesi konusuna daha çok önem verilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Yeşilyaprak (2003, s. 56) bu duruma ilişkin görüşlerini şu şekilde ifade etmektedir, ortaöğretim dönemindeki gencin eş seçme, evlenme, aile kurma gibi sosyal rollere hazırlık yapma; sevilme, sevmeye, sevgisini başkaları ile paylaşmayı öğrenme; değişen toplumsal gruplara dahil olmasını, bu gruplardaki değişik rolleri ve kendi rolünü öğrenme; kendi cinsinin psiko-sosyal, biyolojik rolünü öğrenerek buna uygun davranışlar, tavırlar geliştirme gibi gelişimsel ihtiyaçlarının olduğunu belirtmiştir. Bu ihtiyaçlar ise ancak başka kişilerle kuracağı ilişkilerle giderilebilmektedir. Kişiler arası ilişkileri kuvvetli olan genç fırtınalı dönem olarak adlandırılan bu dönemi daha rahat atlatabilecektir.

Araştırmaya katılan sınıf rehber öğretmenlerinin yarısı yeterlilik alanlarının geliştirilmesinde ailelerle işbirliği yapmanın önemli olduğunu belirtmiştir. Rehberlik çalışmalarının sağlıklı bir şekilde yürütülebilmesi için öğrenci ile ilişkili tüm sosyal çevrenin desteğine gerek vardır. Öğrenciyi en iyi tanıyan ve yönlendiren sosyal yapı

ailesidir. Aileler hem rehberlik çalışmasının bir parçası hem de rehberlik yapılacak önemli bir sosyal yapıdır.

Programın yeterlilik alanlarına ilişkin diğer önemli bulguda, araştırmaya katılan sınıf rehber öğretmeninin yarısı yeterlilik alanları içerisinde sosyalleşme konusunun önemli bir konu olduğunu vurgulamışlardır. Sosyalleşme, kişinin içinde yaşadığı toplum tarafından kabul edilebilir biçimde davranmayı öğrenme sürecidir. Çocuğun diğer insanlarla olan sosyal ilişkilerinin nasıl olacağı hayatın ilk yıllarındaki öğrenmelerine bağlıdır. Ergenlik dönemine gelindiğinde genç toplumda saygınlık kazanmaya ve statü sahibi olmaya gereksinim duyar. Toplumsal uyum geniş ölçüde bu gereksinimin karşılanmasına bağlıdır. Ergenlik yılları bir anlamda, toplumsal gelişim ve uyum yılları olarak da nitelenebilir. Toplumsal yapının çok hızlı bir şekilde değiştiği günümüzde gencin içinde yaşadığı toplumla barışık kişiler olarak yetişmesi, toplumsal değişim ve gelişimin öncüleri olabilmeleri açısından uygulanmakta olan programa önemli görevler yüklenmektedir (<http://www.ergenlikpsikolojisi.com/duygusal-gelisim/ergenlik-doneminde-duygusal-gelisim/>).

Demirel (2010) yapmış olduğu, “İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumları Sınıf Rehberlik Programının Değerlendirilmesi” adlı çalışmada, programın içerik boyutuna karşılık gelen yeterlik alanları belirlenirken bölgesel farklılıkların da göz önüne alınması gerektiği ve okul dışındaki yaşamı destekleyen bazı yeterlik alanlarının da programa eklenebileceğini belirtmiştir.

Araştırmaya katılan bir kısım sınıf rehber öğretmenleri öğrenci yeterlilik alanlarının geliştirilmesinin sınıf öğretmeninin yanında okuldaki diğer öğretmenlerinde sorumluluk taşıdığını belirtmiştir. Bu sorumluluğu yerine getirebilmeleri için de öğrenci ile etkileşime giren diğer öğretmenlerinde yeterlilik alanları konusunda eğitilmesi gerektiğini belirtmiştir. Rehberlik hizmetlerinde öğrencinin gelişimi ve uyumuna yardım sorumluluğu tüm öğretmenlere paylaştırılmış durumdadır. Bu hizmetlerde tüm öğretmenlerin çeşitli rol ve fonksiyonları bulunmaktadır. Bu fonksiyonları yerine getirebilmek için öğretmenlerin sürekli eğitilmesi programın başarısı açısından önemlidir (Yeşilyaprak 2003, s. 59-61).

Görüşlerine başvurduğumuz sınıf rehber öğretmenlerinin çoğunluğu programın yeterlilik alanlarının onikinci sınıf öğrencilerinin gelişim seviyesine uygun olduğunu

belirtmiştir. Öğretmenlerin bir kısmı ise, program yeterlilik alanlarının öğrencilerin gelişim seviyesine uygun olmadığını belirtmişlerdir. Araştırmanın bu bulguları sınıf rehber öğretmenlerinin onikinci sınıf rehberlik programı yeterlilik alanlarının öğrenci gelişim dönemi özellikleri dikkate alınarak belirlendiğini ortaya koymaktadır.

Elde edilen üçüncü temaya göre görüşme yapılan öğretmenler programın kazanımlarına ilişkin farklı görüşler bildirmişlerdir. Araştırmaya katılan sınıf rehber öğretmenlerinin çoğunluğu rehberlik programı kazanımların okul farklılıkları ve bu okullardaki öğrenci özellikleri dikkate alınarak tekrar düzenlenmesi gerektiğini belirtmiştir. Araştırmanın bu bulgusu program kazanımlarının okul farklılıkları dikkate alınarak hazırlanmadığı için sınıf rehber öğretmenleri tarafından öğrenci düzeylerine uygun bulunmadığını göstermektedir. Berber (2010) onuncu sınıf rehberlik programının değerlendirilmesine yönelik yapmış olduğu çalışmada kazanımların öğrenci gelişim özelliklerine uygun olmadığını belirtmiştir. Tokalı (2007)'da dokuzuncu sınıf rehberlik programına yönelik yaptığı çalışmada programda yer alan rehberlik kazanımlarının çoğunun öğrencinin düzeyine uygun olmadığı ve öğrencilerin kazandırılmak istenen becerileri yeteri kadar edinmediklerini tespit etmiştir. Demirel'de (2010) "İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumları Sınıf Rehberlik Programının Değerlendirilmesi" adlı çalışmasında, hazırlanan programın öğrenci düzeyine uygun olmayan bazı kazanımlar içerdiğini belirlemiştir. Ayrıca mesleki ve eğitsel alanların dışındaki alanlarda kazanım sayılarının az olduğu, kazanımların birçoğunun özellikle Hayat Bilgisi dersi kazanımları ile örtüştüğü ve bazı kazanımların bir ders saatinde gerçekleştirilemeyeceğini tespit etmiştir.

Araştırmaya katılan sınıf rehber öğretmenlerinin yarısı onikinci sınıflara yönelik hazırlanan rehberlik programı kazanımlarının öğrenci tarafından kazanılıp kazanılmadığını tespit edemediklerini ve bu durumun kendilerinde program kazanımlarının kazandırılmadığı duygusunun oluşmasına neden olduğunu belirtmiştir. Benzer bir çalışmada Tokalı'da (2007) dokuzuncu sınıf rehberlik programı kazanımlarının kazandırılmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Görüşlerine başvurduğumuz sınıf rehber öğretmenlerinin yarıdan fazlası onikinci sınıflara yönelik mevcut rehberlik programının edindirmeyi amaçladığı kazanımların öğrencilerin anlayabileceği düzeyde olduğu belirtmiştir. Bir kısım öğretmende

kazanımların öğrencilerin anlayamayacağı düzeyde olduğunu belirtmiştir. Berber (2010)'de yapmış olduğu onuncu sınıf rehberlik programının değerlendirilmesine yönelik çalışmasında benzer bir sonuç elde etmiştir. Yaptığı çalışma sonucunda program kazanımlarının açık ve anlaşılır düzeyde olduğunu belirtmiştir. Demirel (2010) “İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumları Sınıf Rehberlik Programının Değerlendirilmesi” adlı çalışmasında rehberlik programı kazanımlarının diğer öğretim programlarındaki kazanım ifadelerine benzer şekilde yazılarak dil birliğinin sağlandığını belirlemiştir.

Araştırmaya katılan sınıf rehber öğretmeninin bir kısmı onikinci sınıflara yönelik belirlenen kazanımları kazandırabilmek için öngörülen zamanın yetersiz olduğunu belirtmiştir. Sınıf rehber öğretmenlerinin bir kısmı da, onikinci sınıflara yönelik belirlenen kazanım sayısının çok olduğunu ve azaltılması gerektiğini belirtmiştir.

Elde edilen dördüncü temaya göre görüşme yapılan öğretmenler programın etkinliklerine ilişkin farklı görüşler bildirmişlerdir. Programın etkinliklerine ilişkin okullarda görüşlerine başvurduğumuz sınıf rehber öğretmenleri onikinci sınıf rehberlik programının etkinliklerine ilişkin farklı görüşler bildirmişlerdir. Araştırmaya katılan sınıf rehber öğretmenlerinin yarısı onikinci sınıflara yönelik uygulanan rehberlik programının verimliliğini artırabilmek amacıyla öğretmenlerin etkinlikler konusunda eğitilmesi gerektiğini belirtmiştir. Araştırmanın bu bulgusu sınıf rehber öğretmenlerinin etkinlikleri uygulama konusunda yetersiz kaldığını ortaya koymaktadır. “Millî Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği” sınıf rehber öğretmenine, sınıf rehberlik çalışmaları kapsamında eğitsel ve meslekî rehberlik etkinliklerini, rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri servisinin organizasyonu ve rehberliğinde yürütme görevini vermiştir. Sınıf ortamında etkinliğin gerçekleştirilebilmesinde öğretmen bilgi ve becerisinin yeterli olduğu oldukça önemli bir konudur. Berber'de (2010) yapmış olduğu çalışmada etkinlikleri uygulamada sınıf rehber öğretmenlerinin bir kısmının bilgi ve becerisinin yetersiz ya da tamamen yetersiz olduğunu belirlemiştir. Aynı çalışmada okul rehber öğretmenlerinin büyük bir oranı da öğretmen bilgi ve becerisinin yetersizliğini belirtmiştir. Tokalı (2007) dokuzuncu sınıf rehberlik programının değerlendirilmesine yönelik yaptığı çalışmada, sınıf öğretmenlerinin etkinlikler konusunda bilinçlendirilmeleri, hizmet içi eğitim almaları gerektiğini, belirlemiştir.

Kızıl (2007) “Ortaöğretim Kurumlarındaki Rehber Öğretmenlerin ve Sınıf Rehber Öğretmenlerin Sınıf İçi Rehberlik Etkinlikleri İle İlgili Görüşleri” adlı çalışmasında sınıf rehber öğretmenlerin etkinlikler konusunda ciddi anlamda bilgilendirilmeleri gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca, Demirel’de (2010) “İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumları Sınıf Rehberlik Programının Değerlendirilmesi” adlı çalışmasında program geliştirme uzmanları, alan uzmanları ve rehber öğretmenleri, hazırlanan programda etkinlik örneklerinin sınırlı olduğunu, sınıf öğretmenlerinin bu alandaki kazanımlara ilişkin uygun etkinlikler düzenlemede yeterli niteliğe sahip olmadıklarını programdaki etkinlik örneklerinin zenginleştirilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Araştırmaya katılan sınıf rehber öğretmenlerinin yarıya yakını onikinci sınıflara yönelik uygulanan etkinliklerin verimli olabilmesi için çeşitli dokümanların olması gerektiğini vurgulayarak bu alandaki doküman gereksinimi ortaya koymuşlardır. Berber’de (2010) yapmış olduğu onuncu sınıf rehberlik programının değerlendirilmesine yönelik çalışmasında, sınıf rehber öğretmenlerinin gerekli materyallere kolay bir biçimde ulaşamadıklarını belirlemiştir.

Araştırmaya ilişkin bir başka önemli bulguda, sınıf rehber öğretmenin yarıya yakını öğrencilerin uygulanan etkinlikleri yeteri kadar önemsemediğini belirtmiştir. Araştırmanın bu bulgusu sınıfta uygulanmakta olan rehberlik etkinliklerinin yeteri kadar verimli bir şekilde uygulanmadığı görüşünü desteklemektedir. Tokalı (2007) dokuzuncu sınıf rehberlik programının değerlendirilmesine yönelik yaptığı çalışmada rehber öğretmenlerin bir kısmı, etkinliklerin dikkat çekmediğini, öğrencilerin basit bulduğunu ve uygularken dalga geçip eğlendiklerini, ciddiye almadıklarını, havada kaldığını, yüzeysel olduğunu, lise düzeyinde olmadığını, her toplumsal–sosyal düzeye uymadığını belirtmişlerdir.

Araştırmaya katılan sınıf rehber öğretmenlerinin çoğunluğu mevcut rehberlik programı etkinliklerinin öğrencilerin gelişim düzeyine uygun olduğunu belirtmiştir. Bir kısmı ise mevcut rehberlik programı etkinliklerinin öğrencilerin gelişim düzeyine uygun olmadığını belirtmişlerdir. Araştırmanın bu bulgusu etkinliklerin öğrenci gelişim düzeyine uygun olmasına rağmen öğrenciler tarafından önemsenmediğini ortaya koymaktadır.

Elde edilen beşinci temaya göre görüşme yapılan öğretmenler programın ölçme ve değerlendirme boyutuna ilişkin farklı görüşler bildirmişlerdir. Araştırmaya katılan sınıf rehber öğretmenlerinden büyük bir çoğunluğu onikinci Sınıf rehberlik programının etkinliklerinden sonra sonuç değerlendirmesi kısmında yer alan etkinlik değerlendirme formunun yeterli olmadığını belirtmiştir. Ayrıca sınıf rehber öğretmenlerinin bir kısmı mevcut rehberlik programının sonuç değerlendirmesi kapsamında yapılan etkinlik değerlendirmenin yüzeysel kaldığını ve değerlendirmelerin yeterince yapılamadığı yönünde görüş belirtmişlerdir. Araştırmanın bu bulgusu programın ölçme değerlendirme boyutunun yetersiz kaldığını ortaya koymaktadır. Tokalı (2007) dokuzuncu sınıf rehberlik programının değerlendirilmesine yönelik yaptığı çalışmada etkinlik değerlendirme formunun yeterli olmadığı belirtmiştir. Tokalı (2007) yaptığı araştırmada etkinlik değerlendirme formunun ezber düzeyinde olduğunu, bilgi/ biliş düzeyinde kaldığını, davranışa yönelik sorunun olmadığını, gerçekçi kazanımlar elde edilip edilmediğinin anlaşılmadığını, genel ifadelerin olduğunu, birbirini kontrol eden soruların olmadığını ve düzeye uygun olmadığını belirlemiştir. Berber’de (2010) onuncu sınıf rehberlik programının değerlendirilmesine yönelik çalışmada benzer bir sonuca ulaşmıştır. Berber (2010) etkinlikler sonunda yapılan değerlendirmenin ölçütlerinin tam olarak belirlenmemiş olmasının önemli bir sorun olduğunu belirlemiştir. Ayrıca Demirel’de (2010) “İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumları Sınıf Rehberlik Programının Değerlendirilmesi” adlı çalışmada değerlendirme formların nasıl puanlanacağı ve değerlendirileceğinin belirtilmemesini programın olumsuz yönü olarak belirtmiştir.

Değerlendirme sürecine ilişkin önemli bir bulguda, sınıf rehber öğretmenlerinin bir kısmı uygulanan rehberlik programı kapsamında sonuç değerlendirmesi yapılabilmesi için uzun gözlem süreci gerektiğini fakat mevcut programın buna izin vermediğini belirtmeleridir. Araştırmanın bu bulgusu süreç değerlendirme konusunda öğretmenlerin sıkıntı yaşadığını ortaya koymaktadır. Berber’de (2010) onuncu sınıf rehberlik programının değerlendirilmesine yönelik çalışmada değerlendirme çalışmalarının öğrencilerin amaç ve kazanımlara ulaşip ulaşmadıklarını ortaya çıkaracak nitelikte olmadığını belirtmiştir.

Elde edilen altıncı temaya göre görüşme yapılan öğretmenler programın güçlü ve zayıf yönlerine ilişkin farklı görüşler bildirmişlerdir. Araştırmaya katılan sınıf rehber öğretmenlerinin bir kısmı onikinci sınıflara yönelik uygulanan rehberlik programının hazırlanışı ve uygulanışı itibariyle belirli bir standarda sahip olduğunu ve bunun da mevcut programın güçlü yönlerinden biri olduğunu belirtmişlerdir. Demirel (2010) hazırlanan programın, PDR hizmetlerinde standartlaşmayı sağlama ve sistematik olarak uygulama yapılmasına olanak sağlama açısından katkı getirdiği belirtmiştir. Berber'de (2010) yaptığı çalışmasında uygulanmakta olan programın standartlık sağladığı sonucuna ulaşmıştır.

Görüşlerine başvurumuz sınıf rehber öğretmenlerinin büyük bir çoğunluğunun güçlü yanlarından birisinin de mevcut programın öğrencilerin seviyesine uygun olduğunu belirtmişlerdir. Araştırmanın bu bulgusu sınıf rehber öğretmenlerinin programın genel amaçları ve etkinliklerine ilişkin belirttiği öğrenci seviyesine uygun görüşlerini desteklemektedir.

Araştırmaya katılan rehber öğretmenlerinden bir kısmı ise programın standartlığını mevcut rehberlik programının zayıf yönlerinden biri olarak belirtmişlerdir. Araştırmanın bu bulgusu programın standart olması öğretmenlerin bir kısmı tarafından programın güçlü yanı olarak bir kısmı tarafından da programın zayıf yönü olarak görüldüğünü ortaya koymaktadır.

Araştırmaya katılan rehber öğretmenlerinin yarıya yakını onikinci sınıflara yönelik uygulanmakta olan rehberlik programının zayıf yanlarından birinin de programın uygulama boyutunun yetersiz olduğu yönünde görüş beyan etmeleridir. Programın başarısı etkinliklerin yeterli düzeyde uygulanmasından geçmektedir. Araştırmanın bu bulgusu sınıf rehber öğretmenlerinin etkinlikler konusunda belirttiği görüşlerini desteklemektedir.

Elde edilen yedinci temaya göre görüşme yapılan öğretmenler programın işlevselliğine ilişkin farklı görüşler bildirmişlerdir. Araştırmaya katılan sınıf rehber öğretmenlerinin yarıya yakını onikinci sınıflara uygulanan rehberlik programının işlevselliği hakkında olumlu görüş belirtmişler ve programın mevcut hali itibariyle yeterince işlevsel olduğunu söylemişlerdir. Demirel (2010) hazırlanan programın örnek etkinliklere sahip olması, rehber öğretmeni olmayan okullarda da

uygulamalara fırsat vermesi açısından önemli ve işlevsel olduğu tespit etmiştir. Yine aynı konu ile ilgili sınıf rehber öğretmenlerinin bir kısmı onikinci sınıflara uygulanan rehberlik programının işlevsel olmadığını belirtmişlerdir. Araştırmanın bu bulgusu sınıf rehber öğretmenlerinin program sonucunda kazanımların kazanılıp kazanılmadığı tespit etmede zorlandıklarına ilişkin görüşünü desteklemektedir.

Araştırmaya katılan sınıf rehber öğretmenlerinin bir kısmı rehberlik programının işlevselliğinin öğretmenin etkililiğine bağlı olduğunu belirtmiştir. Araştırmanın bu bulgusu sınıf rehber öğretmenlerinin daha önceden belirttiği program konusunda öğretmenlerin eğitilmesi gerektiği görüşünü desteklemektedir. Tokalı'da (2007) dokuzuncu sınıf rehberlik programının değerlendirilmesine yönelik yaptığı çalışmada programın işlevsel olabilmesini öğretmene bağlı olduğunu belirlemiştir.

Elde edilen sekizinci temaya göre görüşme yapılan öğretmenler programın uygulanabilirliğine ilişkin farklı görüşler bildirmişlerdir. Araştırmaya katılan sınıf rehber öğretmenlerinden bir kısmı programın uygulanabilirliğini konusunda sınıf rehber öğretmenlerinin yetersiz bir kısmı ise rehberlik programının uygulanabilirliği konusunda sınıf rehber öğretmenlerinin yeterli olduğunu belirtmiştir. Araştırmaya katılan rehber öğretmenlerinin yarıya yakını da onikinci sınıflara yönelik rehberlik programının uygulama boyutunun öğretmenin etkililiğine bağlı olduğu yönünde görüş belirtmişlerdir.

Görüşme yapılan on sınıf rehber öğretmeninden bir kısmı rehberlik programının uygulama boyutunda verimli olabilmesi için öğrencinin ciddi ve samimi olması gerektiğine dair fikir belirtmişlerdir. Özellikle etkinlerin öğrenciler tarafından önemsenmesi programın uygulanmamasında önemli bir etkidir.

Elde edilen dokuzuncu temaya göre görüşme yapılan öğretmenler programın uygulanışına yönelik aksaklıkların giderilmesine yönelik farklı görüşler bildirmişlerdir. Araştırmaya katılan sınıf rehber öğretmenlerinden bir kısmı velilerin programda daha aktif rol alması gerektiğini belirtmişlerdi. Ayrıca mevcut rehberlik programına yönelik olarak okuldaki sınıf rehber öğretmenliği görevi olmayan öğretmenlerinde program hakkında bilgilendirilmesi ve eğitilmesi gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca sınıf rehber öğretmenliği uygulamalarında okul idareleri tarafından zorunlu atamalar yerine istekli öğretmenlerin bu işi yürütmesi gerektiği,

mevcut programın güncellenmesi gerektiği ve program uygulamaları için öngörülen zamanında arttırılması gerektiğini sınıf rehber öğretmenleri tarafından belirtilmiştir.

5.2. Sonuç

Sınıf Rehber Öğretmenlerinin Programın Genel Amaçlarına İlişkin Görüşlerinden Elde Edilen Sonuçlar:

Araştırmaya katılan sınıf rehber öğretmenleri onikinci sınıf rehberlik programı genel amaçlarının öğrenci gelişim düzeyine uygun olduğunu, gerçekleştirilebilir ve anlaşılabilir bir şekilde yazıldığını vurgulamışlardır. Sınıf rehber öğretmenleri genel amaçlar içerisinde öğrencinin kendini tanıma, özgüven duygularını geliştirme ve yöneleceği alanları tanıma amaçlarına daha çok ağırlık verilmesi gerektiğini düşünmektedirler.

Sınıf Rehber Öğretmenlerinin Programın Yeterlilik Alanlarına İlişkin Görüşlerinden Elde Edilen Sonuçlar:

Araştırmaya katılan sınıf rehber öğretmenleri onikinci sınıf rehberlik programı için belirlenen yeterlilik alanları içerisinde öğrencilerin kişiler arası ilişkilerinin geliştirilmesi ve öğrencinin sosyalleşmesi konularına daha çok önem verilmesi gerektiğini düşünmektedir. Sınıf rehber öğretmenleri ailelerle işbirliği yapmanın ve öğretmenlerin yeterlilik alanları konusunda eğitim almalarının programın başarısı için önemli olduğunu vurgulamışlardır. Ayrıca sınıf rehber öğretmenleri yeterlilik alanlarının öğrenci gelişim düzeyine uygun olduğunu belirtmişlerdir.

Sınıf Rehber Öğretmenlerinin Programın Kazanımlarına İlişkin Görüşlerinden Elde Edilen Sonuçlar:

Araştırmaya katılan sınıf rehber öğretmenleri onikinci sınıf rehberlik programı kazanımlarını açık ve anlaşılır bulduklarını belirtmişlerdir. Sınıf rehber öğretmenleri kazanımların okul türleri dikkate alınarak yeniden belirlenmesi gerektiğini düşünmektedir. Kazanımların öğrenciler tarafından kazanılıp kazanılmadığını tespit etmenin zor olduğunu bu durumda kendilerinde program kazanımların kazandırılmadığı duygusunun oluşmasına neden olduğunu belirtmişlerdir. Sınıf rehber öğretmenleri kazanımlara ayrılan sürenin yetersiz olduğu da düşünmektedir.

Sınıf Rehber Öğretmenlerinin Programın Etkinliklerine İlişkin Görüşlerinden Elde Edilen Sonuçlar:

Araştırmaya katılan sınıf rehber öğretmenleri onikinci sınıf rehberlik programı etkinliklerin öğrenci seviyesine uygun olduğunu fakat etkinlik uygulamalarının öğrenciler tarafından yeterince önemsenmediğini belirtmişlerdir. Sınıf rehber öğretmenleri bazı etkinliklerin doküman gerektirdiğini ve öğretmenlerin rehberlik etkinliklerini uygulama konusunda eğitilmesi gerektiğini düşünmektedir.

Sınıf Rehber Öğretmenlerinin Programın Ölçme ve Değerlendirme Boyutuna İlişkin Görüşlerinden Elde Edilen Sonuçlar:

Araştırmaya katılan sınıf rehber öğretmenleri onikinci sınıf rehberlik programında yer alan etkinlik değerlendirme formunu yetersiz kaldığını düşünmektedir. Sınıf rehber öğretmenleri değerlendirmenin yüzeysel kaldığını, değerlendirmenin yeterince yapılamadığını ve değerlendirme için uzun bir süreye gereksinimlerinin olduğunu vurgulamışlardır.

Sınıf Rehber Öğretmenlerinin Programın Güçlü ve Zayıf Yönlerine İlişkin Görüşlerinden Elde Edilen Sonuçlar:

Araştırmaya katılan sınıf rehber öğretmenleri onikinci sınıf rehberlik programının standart uygulamalara yer vermesini programın hem güçlü hem de zayıf yönü olarak görmektedir. Sınıf rehber öğretmenleri programı kuramsal açıdan güçlü; uygulama açısından zayıf olduğunu düşünmektedir.

Sınıf Rehber Öğretmenlerinin Programın İşlevselliğine İlişkin Görüşlerinden Elde Edilen Sonuçlar:

Araştırmaya katılan sınıf rehber öğretmenleri onikinci sınıf rehberlik programını işlevsel olduğunu düşünmektedir. Programın daha da işlevsel hale getirilmesi için öğretmen eğitimin önemini vurgulamışlardır.

Sınıf Rehber Öğretmenlerinin Programın Uygulanabilirliğine İlişkin Görüşlerinden Elde Edilen Sonuçlar:

Araştırmaya katılan sınıf rehber öğretmenleri onikinci sınıf rehberlik programının uygulanabilirliğini öğretmen etkililiğine ve öğrencilerin etkinlik uygulamalarına vereceği öneme bağlı olduğunu düşünmektedir.

Sınıf Rehber Öğretmenlerinin Programa İlişkin Getirdiği Önerilerden Elde Edilen Sonuçlar:

Araştırmaya katılan sınıf rehber öğretmenleri ailelerle işbirliği, öğretmenlerin hizmet öncesi eğitimi, gönüllü sınıf rehberliği uygulaması, öğrenci ile birebir iletişim ve etkinliklere ayrılan sürenin arttırılması konularını öneri olarak sunmuşlardır.

5.3. Öneriler

1. Sınıf rehber öğretmenlerinin onikinci sınıf rehberlik programını uygulama aşamasında zorluklar yaşadığı araştırma sonucunda ortaya çıkmıştır. Sınıf rehber öğretmenlerinin yaşadıkları zorlukları aşabilmeleri için rehberlik konusundaki bilgi, beceri ve deneyimlerinin arttırılması gerekmektedir. Bunu sağlayabilmek içinde:

- Öğretmenlerin rehberlik programının uygulanışına ilişkin ihtiyaçları belirlenerek sürekli hizmetiçi eğitim faaliyetleri düzenlenmelidir.
- Okul rehber öğretmenleri müşavirlik hizmetleri alanında daha etkili ve verimli olmalıdır.
- Okullarda sınıf rehber öğretmeni görevlendirilmelerinde gönüllü olan öğretmenlere öncelik verilmeli ve öğretmenlerin sınıf rehber öğretmenliği görevini almalarını sağlayacak özendirici çalışmalar (ek ders ücretin arttırılması vb.) yapılmalıdır.

2. Araştırmada sınıf rehber öğretmenleri onikinci sınıf rehberlik programı kazanımlarının büyük bir çoğunluğunun okul türü dikkate alınmadan ortak bir program anlayışı içinde belirlendiğini dile getirmiştir. Okul türleri farklılaştıkça öğrenciye kazandırılacak kazanımlarda farklılaşmaktadır. Tek bir program anlayışı içinde farklı okul türünün ihtiyacına cevap verecek kazanımlara yer vermek zor olduğundan okul türleri dikkate alınarak her okul türüne uygun programlar hazırlanmalıdır.

3. Araştırmada sınıf rehberlik etkinliklerine öğrencilerin yeteri kadar önem vermediği sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencileri etkinlik uygulamalarına istekli hale getirmek için:

- Sınıf rehber öğretmenleri etkinliklere hazırlıklı girerek öğrencileri etkinlikler konusunda güdülemelidir.
- Etkinliklere katılma konusunda istekli davranan öğrenciler değişik şekillerde (davranış puanını arttırma, teşekkür belgesi vb.) ödüllendirilmelidir.

4. Onikinci sınıf rehberlik etkinlikleri sonunda sınıf rehber öğretmenleri tarafından doldurulan “Etkinlik Değerlendirme Formu’nun” yetersiz olduğu, yapılan değerlendirme işleminin yüzeysel kaldığı ve değerlendirme işlemi için uzun bir süreye ihtiyaç duyulduğunu araştırma sonucunda belirlenmiştir. Programın değerlendirme boyutu ilgili uzmanlar tarafından tekrar düzenlenerek daha işlevsel hale getirilmelidir.

5. Araştırmada sınıf rehber öğretmenleri standart program anlayışını (Bir öğretim yılında 30 rehberlik saati için 30 etkinlik, 6 rehberlik saati için 6 test veya envanter uygulanması) rehberlik programının hem güçlü hem de zayıf yönü olarak görmektedir. Programda sınıf rehber öğretmenlerine serbest uygulamalar yapacakları rehberlik saatleri ayrılarak programın zayıf yönü olarak algılanan bu durum ortadan kaldırılmalıdır. Bu ise ancak etkinlik sayısının azaltılması ile mümkün olacaktır.

6. Araştırmada sınıf rehber öğretmenlerinin onikinci sınıf rehberlik programını uygulama aşamasında zaman gereksinimlerinin olduğu belirlenmiştir. Sınıf rehber öğretmenlerinin zaman gereksinimlerini karşılamak için okullarda rehberlik uygulamaları için ayrılan haftalık 1 ders saati süresi arttırılmalıdır.

7. Araştırmada ailelerle işbirliği yapmanın programın başarısına katkı getireceği sonucuna ulaşılmıştır. Bu işbirliğini sağlamayabilme adına ailelerle ortak yapılacak etkinlikler düzenlenmelidir.

KAYNAKÇA

- Ada, Ş. (1990). *Trabzon İli Ortaöğretim Okullarında Yürütülmekte Olan Rehberlik Hizmetlerinin Değerlendirilmesi*. Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trabzon.
- Avcı, Y. (2006). *Sınıf İçi Rehberlik Etkinliklerinin Öğrencilerin Verimli Ders Çalışma Alışkanlıkları Üzerindeki Etkisi*. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir.
- Bakırcıoğlu, R. (1994). *Rehberlik ve Psikolojik Danışma*. Ankara: Turhan Kitapevi.
- Berber, D. (2010). *Ortaöğretim Kurumları Onuncu Sınıf Rehberlik Programı Uygulamalarının Sınıf Rehber Öğretmenleri ve Rehber Öğretmenleri Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi*. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kayseri.
- Bilgin, Nuri (2006). *Sosyal Bilimlerde İçerik Analizi, Teknikler ve Örnek Çalışmalar*. (2. Baskı), Ankara: Siyasal Kitapevi.
- Bilhan, Saffet (1986). *Eğitim Sosyolojisi*. Ankara: DTCF Basımevi.
- Bozdoğan, Zülal (2003). *Okulda Rehberlik Etkinlikleri ve Yaratıcı Drama*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Can, Gürhan (2002). *Psikolojik Danışma ve Rehberlik*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Demirel, M. (2010). "İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumları Sınıf Rehberlik Programının Değerlendirilmesi" *Eğitim ve Bilim*, (156), 47-59
- Demirel, Özcan (2004). *Eğitimde Program Geliştirme*. (6. Baskı). Ankara: PegemA Yayıncılık.
- ____ Özcan (2002). *Eğitimde Program Geliştirme*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

- Doğan, İsmail (2001). *Modern Toplumda Vatandaşlık Demokrasi ve İnsan Hakları*. Ankara: Pegem A Yayınları.
- Doğan, S. (2000). “Okul Rehberliği Ve Danışmanlığı Alanında Çağdaş Bir Yaklaşım: Kapsamlı Rehberlik Program Modeli”. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, (13), 56-64.
- Erden, Münire (1998). *Eğitimde Program Değerlendirme*. (3. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Erkan, S. (1995). “Kapsamlı Rehberlik Programları”. *Milli Eğitim*, (128), 39-44.
- ____ S. (1995a). “Rehberlik Programlarının Değerlendirilmesi”. *Bilgi Çağında Eğitim*, (1), 14-18.
- ____ S. (1999). “Psikolojik Danışmada Bir Değerlendirme Tekniği: Amaç Erişim Ölçekleri”. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, (18), 271-281.
- ____ S. (1999). “Psikolojik Danışmada Bir Değerlendirme Tekniği: Amaç Erişim Ölçekleri”. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, (18), 271-281.
- Engin, Cennet. (1997). “Veli ve Öğretmen Algılarına Göre İlkokul Psikolojik Danışmanın Rol ve İşlevleri”. (3. *Ulusal Psikolojik Danışma Rehberlik Kongresi*), *Bildiriler Kitabı*, Çukurova Üniversitesi Yayınları, Adana, 1997, s.162.
- Esmer, A (1985). “*Orta Dereceli Okullarımızda Rehberlik Programlarının Uygulanmasına İlişkin Problemler*” Ankara Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Hanson, K. (1995). *Qualitative Resarch Methods*. (Second Edition). Boston: Allyn and Bacon.
- Karasar, Niyazi (2005). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kaya Alim. (2004). *Psikolojik Danışma ve Rehberlik*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kepçeoğlu, Muharrem (1994). *Psikolojik Danışma ve Rehberlik*. Ankara: Kadioğlu Matbaa.

- Kızıl, D. (2007). *Ortaöğretim Kurumlarındaki Rehber Öğretmenlerin Ve Sınıf Rehber Öğretmenlerin Sınıf İçi Rehberlik Etkinlikleri İle İlgili Görüşleri*. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikolojik Danışma ve Rehberlik Anabilim Dalı. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya.
- Koç, M. (2004). "Gelişim Özellikleri Açısından Ergenlik Dönemi ve Genel Özellikleri". *Erciyes Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(2), 231-256.
- Koçak, R. (2001). *Ortaöğretim Okullarındaki Mesleki Rehberlik Hizmetlerinin Değerlendirilmesi (Gaziantep Örneği)*. Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep.
- Koçer, Devrim (2005). *Okulda Uygulamalı Rehberlik*. Ankara: Piramit Yayıncılık.
- Kutlu, M. ve Güven, M. (2001). "Özel ve Resmi İlköğretim Okulu (II. Kademe) Öğrencilerinin Öğretmenlerden Bekledikleri ve Gözledikleri Rehberlik Davranışları" (VI. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi), ODTÜ Eğitim Fakültesi, Ankara, 5-7 Eylül 2001.
- Kuzgun, Yıldız (2000). *Rehberlik ve Psikolojik Danışma*. Ankara: ÖSYM Yayınları.
- ____ Yıldız (1992). *Rehberlik ve Psikolojik Danışma*. Ankara: ÖSYM Yayınları
- Külahoğlu, Şermin (2001). *Okul Psikolojik Danışma ve Rehberlik Programlarının Geliştirilmesi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- M.E.B, (2006). *İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumları Sınıf Rehberlik Programı*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi.
- ____ (2001). *Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği*. Resmi Gazete 24376, Tarih: 17/04/2001
- ____ (2000). *Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Konulu 2000/111 Nolu Genelge*. Sayı: 3969, Tarih: 06.12.2000.
- Murat, M. (1993). *Öğrencilerin Sınıf Öğretmenlerinin Sundukları Rehberlik Hizmetlerine İlişkin Alguları ve Beklentileri*. İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Malatya.

- Nazlı, S. (2005). *Kapsamlı Gelişimsel Rehberlik ve Psikolojik Danışma Programları*. Ankara: Anı Yayınları.
- Sönmez, Veysel (2001). *Program Geliştirmede Öğretmen El Kitabı*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Özçelik, İ.İskender, M. ve Palancı M. (1998). İlköğretim Okullarında Rehberlik Hizmetlerinin Değerlendirilmesi. *Dördüncü Sınıf Öğretmenliği Sempozyumu*, Denizli.
- Tan, Hasan (1992). *Psikolojik Danışma ve Rehberlik*. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Tokalı, H. (2007). *9. Sınıf Rehberlik Programının Rehber Öğretmen Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi*. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya.
- Varış, Fatma (1995). *Eğitim Bilimine Giriş*. Ankara: Alkım Kitapçılık Yayıncılık.
- Yeşilyaprak, Binnur (2003). *Eğitimde Rehberlik Hizmetleri*. (4.Basım). Ankara: Nobel Yayınları.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Yılmaz, H ve Üre, Ö. (1997). *Rehberlik Ders Notu*. Konya: Günay Ofset Matbaacılık.
- Yılmaz, R. (2008). *Ortaöğretim Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Sınıf Rehberlik Çalışmaları ile İlgili Uygulamalarının Araştırılması*. Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Yönetimi ve Denetimi Anabilim Dalı. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Yurdakul, Bünyamin (2009). *Program Geliştirme*. Ankara: Yediiklim Eğitim Bilgisayar Yayıncılık.

İNTERNET KAYNAKLARI

<http://www.psikolojikdanisman.org/icontent+index.page+1046.htm>

<http://www.ergenpsikolojisi.com/duygusal-gelisim/ergenlik-doneminde-duygusal-gelisim/>

EKLER**EK-1** Öğretmen Görüşme Formu**EK-2** İzin Belgesi**EK-3** Öğretmen Görüşme Sözleşmesi**EK-4** Örnek Görüşme Metni

EK-1**ÖĞRETMEN GÖRÜŞME FORMU**

1.Kendinizi tanıtır mısınız? (Bağlı bulunduğunuz kurum, branşınız, mesleki hizmet yılınız, mezun olduğunuz okul)

2. Onikinci sınıf rehberlik programının genel amaçları hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?

Sondaj sorular:

2.1. Sizce onikinci sınıf rehberlik programının temel amacı ne olmalıdır?

2.2. Sizce iyi bir onikinci sınıf rehberlik programının özellikleri neler olmalıdır?

3.Onikinci sınıf rehberlik programının öğrencilerde geliştirmeyi amaçladığı yeterlilik alanları hakkındaki düşünceleriniz nelerdir? (Yeterlilik Alanları: Eğitsel Başarı, Kendini Kabul, Kişiler Arası ilişkiler, Aile ve Toplum, Eğitsel ve Mesleki Gelişim)

Sondaj sorular:

3.1. Programın yeterlilik alanlarının onikinci sınıf öğrencilerinin gelişim dönemi ihtiyaçlarına uygunluğuna ilişkin görüşleriniz nelerdir?

4.Onikinci sınıf rehberlik programdaki yeterlilik alanlarının gelişimi için belirlenen öğrenci kazanımları hakkında neler düşünüyorsunuz?

Sondaj sorular:

4.1. Kazanımların, yeterlilik alanlarını geliştirme etkiliği hakkında ne düşünüyorsunuz?

4.2. Kazanımların anlaşılabilirliği hakkında neler düşünüyorsunuz?

5. Onikinci sınıf rehberlik programda öğrenci kazanımları için belirlenen rehberlik etkinlikleri hakkında ki düşünceleriz nelerdir?

Sondaj sorular:

5.1.Etkinlerin öğrenci kazanımları gerçekleştirmede ki etkililiği hakkında neler düşünüyorsunuz?

5.2.Etkinliklerin uygulanabilirliği hakkında ki görüşleriniz nelerdir?

5.3.Etkinliklerin öğrenci gelişim düzeyine uygunluğu hakkında ki görüşleriniz nelerdir?

6. Onikinci sınıf rehberlik programı etkinlikleri için öngörülen değerlendirme süreci hakkında ki görüşleriniz nelerdir?

Sondaj sorular:

6.1. Değerlendirme sürecinin yeterliliği hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?

6.2. “Etkinleri değerlendirme formu” hakkında neler düşünüyorsunuz?

7.Sizce Onikinci sınıf rehberlik programının güçlü ve zayıf yanları nelerdir?

8. Onikinci sınıf rehberlik programının işlevselliği hakkında ne düşünüyorsunuz?

Sondaj sorular:

8.1. Onikinci sınıf rehberlik programda yer alan konu ve etkinliklerin gerçek hayattaki yeri hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?

8.2. Onikinci sınıf rehberlik programının işe yararlılığı hakkındaki görüşleriniz nelerdir?

9. Onikinci sınıf rehberlik programının uygulanabilirliği hakkındaki görüşleriniz nelerdir?

10. Onikinci sınıf rehberlik programına ilişkin başka önerileriniz nelerdir?

EK-2

T.C.
KAYSERİ VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

28.10.2010*032939

Sayı:B.08.4.MEM.4.38.00.03-311/
Konu:Tez Araştırma İzni

VALİLİK MAKAMINA

İlgi:Bakanlığımız Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Daire Başkanlığı'nın 05/03/2007 tarih ve 1143 sayılı (Yönerge) emirleri.

Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı Öğrencilerinden Ali DEREBAŞI ekli listede isimleri belirtilen Okullarda "Ortaöğretim Kurumları Onikinci Sınıf Rehberlik programının Sınıf Rehber Öğretmeni Görüşleri Doğrultusunda (Kayseri İli Örneği) "değerlendirilmesi amacıyla ekte örneği sunulan tez çalışmasını yapma isteği ile ilgili Erciyes Üniversitesi Rektörlüğü Öğrenci İşleri Daire Başkanlığının 14/10/2010 tarih ve 1018 sayılı yazıları ilişikte sunulmuştur.

Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı Öğrencilerinden Ali DEREBAŞI ekli listede isimleri belirtilen Okullarda "Ortaöğretim Kurumları Onikinci Sınıf Rehberlik programının Sınıf Rehber Öğretmeni Görüşleri Doğrultusunda (Kayseri İli Örneği) "değerlendirilmesi amacıyla ekte örneği sunulan tez çalışmasını yapmasında bir sakıncanın olmadığı Anket Değerlendirme Komisyonu tarafından tespit edilmiş olup, eğitim-öğretimi aksatmadan Okul Müdürlüğünün gözetiminde ve sorumluluğunda Tez Çalışması yapılması, Tez Çalışması sonucundan Müdürlüğümüze bilgi vermek kaydıyla Müdürlüğümüzce de uygun görülmektedir.

Makamınızca da uygun görüldüğü takdirde ; olurlarınıza arz ederim.

Erdoğan AYATA
İl Millî Eğitim Müdürü

28./10/2010
İ.Hamit ÖZMAZTEKİN
Vali e.
Vali Yardımcısı

EKLER:

- 1-1 yazı (1 adet 1 sayfa)
- 2-Anket Örneği (1 dosya)
- 3-Liste (1 adet 1 sayfa)

	Kayseri İl Millî Eğitim Müdürlüğü - ARGE Osman Kavunu Bulvarı No:40/B Kocasinan KAYSERİ Tel: 352 330 1125 Faks:352 320 95 03 İnternet Adres: http://kayseri.meb.gov.tr , http://www.kayseriarsos.com İtibat İyic: Nurye YAŞAR (İl Koordinatörü) (320 20 84) E-posta: z638@meb.gov.tr, nuryeyasar38@hotmail.com	Bilgi: Mehmet ŞAHİN (Şb.Md.) (138) E-posta: msahin38@windrwslive.com Gulizar YALÇINOĞLU (Şef) (131) E-posta: gulizar@hmail.com

EK-3**ÖĞRETMEN GÖRÜŞME SÖZLEŞMESİ**

Merhaba, ben Ali Derebaşı. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalında yüksek lisans yapmaktayım. Aynı zamanda Kocasinan 75.Yıl Cumhuriyet Anadolu Lisesinde Rehber Öğretmen olarak çalışmaktayım. Bu görüşmeyi Kayseri İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden resmi izin alarak yapıyorum.

Sizinle görüşmek istememin amacı, Ortaöğretim onikinci sınıf rehberlik programı hakkındaki görüş ve önerilerinizi almaktır. Sizin görüş ve önerileriniz, benim araştırmamın temelini oluşturmaktadır.

Bana görüşme sürecinde söyleyeceklerinizin tümü gizli tutulacaktır. Yaptığım tüm görüşmelerde elde edilen bilgiler, sadece bu araştırmada kullanılacaktır. Ayrıca araştırma sonuçlarını yazarken, görüştüğüm bireylerin isimlerini kesinlikle rapora yansıtmayacağım ve bunların yerine kod isimler kullanacağım.

Başlamadan önce, bu söylediklerimle ilgili belirtmek istediğiniz bir düşünce ya da sormak istediğiniz bir soru varsa önce bunu yanıtlamak istiyorum. Zamanı daha iyi kullanmak ve yanıtların kaydını daha ayrıntılı tutmak adına izin vererseniz görüşmeyi kaydetmek istiyorum. Görüşme sonunda istemediğiniz bazı bilgileri silebiliriz. Görüşme yaklaşık olarak 30 dakika sürecektir. Bu araştırmaya katıldığınız ve zaman ayırdığınız için teşekkür ederim.

Görüşülen ve İmzası

Araştırmacı

Ali Derebaşı

EK-4**ÖRNEK GÖRÜŞME METNİ**

1.Kendinizi tanıtır mısınız? (Bağlı bulunduğunuz kurum, branşınız, mesleki hizmet yılınız)

2. Onikinci sınıf rehberlik programının genel amaçları hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?

Onikinci sınıf rehberlik programının genel amacı, genellikle öğrencileri yükseköğretime ve mesleğe yönlendiren amaçlar içermelidir. Genel amaçlar öğrenci gelişim alanlarına uygun amaçlar fakat amaçlara ulaşma konusunda aynı şeyi söylemek mümkün değil amaçlar belirlenirken okul şartlarında dikkate alsalar daha iyi olacağını düşünüyorum. Çünkü bizim okulun kaygıları ile başka bir okulun kaygıları bir olmayabilir. Temel olarak onikinci sınıf rehberlik programı öğrencileri bir bütün olarak geliştirmeli. Her okul türüne göre programın amaçlarının ağırlığı farklı olmalı. Çünkü beklentiler ile öğrenci yaşantıları her okulda ayrı.

3.Onikinci sınıf rehberlik programının öğrencilerde geliştirmeyi amaçladığı yeterlilik alanları hakkındaki düşünceleriniz nelerdir? (Yeterlilik Alanları: Eğitsel Başarı, Kendini Kabul, Kişiler Arası ilişkiler, Aile ve Toplum, Eğitsel ve Mesleki Gelişim)

Yeterlilik alanları öğrenci gelişim dönemi ihtiyaçlarına uygun fakat onikinci sınıfta özellikle bence eğitsel ve mesleki gelişim ile kişiler arası ilişkiler yeterlilik alanlarına biraz daha fazla zaman ayrılırsa ya da ağırlık verilirse daha iyi olacağı inancındayım. Çünkü onikinci sınıf meslek seçimi, eğitsel başarı, kişiler arası ilişkiler konusunda öğrencilerin yoğun isteklerinin olduğu bir sınıf.

4.Onikinci sınıf rehberlik programdaki yeterlilik alanlarının gelişimi için belirlenen öğrenci kazanımları hakkında neler düşünüyorsunuz?

Kazanımlar anlaşılır boyutta fakat kazanımları kazandırma boyutunda sıkıntı olduğundan ve kazanımların yeterlilik alanlarını geliştirip geliştirmediğini somut olarak gözlemleyemediğimizden kazanımların boyutu havada kalıyor. Kazanımların

yeterlilik alanlarını kazandırıp kazandırmadığı konusunda soru işaretleri var. Kazanımlar biraz daha güncellenirse daha da iyi belirlenmiş kazanımlar olarak nitelendirebiliriz.

5. Onikinci sınıf rehberlik programda öğrenci kazanımları için belirlenen rehberlik etkinlikleri hakkında ki düşünceleriz nelerdir?

Etkinliklerin uygulanması ve değerlendirilmesi konularında müthiş sıkıntılar var. Bir kere sınıf rehber öğretmenleri etkinlikleri uygulama boyutunda eğitilmedikleri için sıkıntı var. Bazı etkinlikler öğrencinin gelişim dönemine uygun değil etkinliği uygulamada zaman sıkıntısı var bazı etkinliklerde Zaman yetmeyebiliyor yada bazı etkinlikler hemen uygulanıp bitiyor. Bazı etkinlikler öğrenci gelişim özelliklerine göre çok basit geliyor. Etkinlikler genelde uygulanmıyor sınıflarda çünkü etkinliği uygulama ayrı bir beceri gerektiriyor. Uygulanmıyor ve kazanımların kazandırdığını düşünmüyorum. Etkinlikler evrak boyutunda kalıyor. Bu etkinlikleri kimin uygulayıp uygulayamamağına bakılmadan sınıf rehber öğretmenliği veriliyor. Ayrıca bazı etkinlikler hazırlık gerektiriyor bu hazırlık konusu ihmal ediliyor o zaman da etkinlik ihmal edilmiş oluyor.

6. Onikinci sınıf rehberlik programı etkinlikleri için öngörülen değerlendirme süreci hakkında ki görüşleriniz nelerdir?

Değerlendirme süreci yetersiz çünkü ortadaki ürünü göremiyoruz Ya da süreci takip edemiyoruz. Onikinci sınıf öğrencileri zaten 2.dönem okula pek gelmiyorlar onun için program tam uygulanmıyor süreci takip edemiyoruz. Bu programın sonucunu almak çok zor Çünkü öğrencilerdeki gelişim dönemlerini maalesef ülkemizde sistematik olarak takip edemiyoruz.

Etkinlikleri değerlendirme formu her etkinliği değerlendirme adına konmuş fakat burada yine süreç boyutu ağırlıklı olduğu için net bir şekilde değerlendirmeye katkısı bakımından yetersiz görüyorum.

7. Sizce Onikinci sınıf rehberlik programının güçlü ve zayıf yanları nelerdir?

Hazır standart bir program olması ve öğretmenin her hafta ne yapacağını bilmesi açısından güçlü görünmekle birlikte öğretmeni belli standarda bağlaması aynı zamanda zayıf yönü olmaktadır. Uygulamasının özellikle etkinlikleri ve

değerlendirilmesi zayıf yönü. Ayrıca sınıf rehber öğretmenlerine seçme hakkı tanınması yine zayıf yönü.

8. Onikinci sınıf rehberlik programının işlevselliği hakkında ne düşünüyorsunuz?

Sondaj sorular:

İşlevsel olup olmadığı konusunda net bir şey söylemek mümkün değil çünkü geri dönüt yok.bu programdan geçen bir öğrenci gerçek hayatta daha mı mutlu yada başarılı bilmek çok zor.işe yarayabilir fakat tam anlamıyla uygulanırsa oda maalesef tam anlamıyla uygulanmıyor.gerçek hayat ile programın beklentileri bazen uyuşmuyor.İşe yararlılığı olabilir kağıt üzerinde olmazsa.

9.Onikinci sınıf rehberlik programının uygulanabilirliği hakkındaki görüşleriniz nelerdir?

Uygulanabilir yanı uygulamayan yanı da var özellikle uzmanlık gerektiren kazanımları kazandırmada sınıf rehber öğretmenleri yetişmemiş ya da rehberlik anlayışından yoksun. Bazı kazanımları kazandırmak uzun soluklu bir iş her sene birbirini takip eden program her sene farklı öğretmenler tarafından uygulanıyor süreklilik olmadığı için genel anlamda uygulama boyutunda ciddi sorunlar var. Kağıt üzerinde uygulanıyor gibi geliyor bana. Buda sınıf rehber öğretmenin sınıf rehberliği konusunda yetişmemesinden kaynaklandığını sanıyorum.

10.Onikinci sınıf rehberlik programına ilişkin başka önerileriniz nelerdir?

Sınıf rehber öğretmenliği bence uzmanlık gerektiren bir alan olarak algılanmalı ve bu konuda yetişmiş öğretmenlere bu iş verilmeli. Program daha da güncel hale gelmeli ve programda yer alan etkinlik sayısı azaltılarak sınıf rehber öğretmenin kendi öğrencilerine zaman ayıracağı esneklikler olmalı bazen rehberlik konusu sınıfın atmosferine göre belirlenmeli yani katı olmamalı Üniversitelerde eğitim fakültelerine sınıf rehber öğretmenliği programları açılmalı öğretmenler üniversitelerden programla ilgili yetişerek gelmeli. Her yıl sınıf rehber öğretmeni değiştirilmemeli programın sürekliliği açısından. Okul rehber öğretmenleri sınıf rehber öğretmenlerini programın uygulaması aşamamsında sürekli desteklemeli ve okul idarecide denetim yapmalıdır. Sınıf rehber öğretmenliği ve rehberlik programı birer angarya iş olarak algılanmamalı.

ÖZGEÇMİŞ

Ali DEREBAŞI

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı

Yüksek Lisans

Eğitim

Lisans 1998 Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi, Eğitim Programları ve Öğretim Bölümü

Lise 1992 Kayseri, Sümer Lisesi, Sosyal Bilimler Bölümü

İş

1998 Öğretmen, Aydoğmuş İlköğretim Okulu, Güneysınır-Konya

1999 Müdür Yetkili Öğretmen, Çağlalık İlköğretim Okulu, Yahyalı-Kayseri

2001 Müdür Yetkili Öğretmen, Turanlı İlköğretim Okulu, Tomarza-Kayseri

2003 Öğretmen, Buğdaylı İlköğretim Okulu, Kocasinan-Kayseri

2004 Öğretmen, Sümer Lisesi, Kocasinan-Kayseri

2005 Öğretmen, 75.Yıl Cumhuriyet Anadolu Lisesi, Kocasinan-Kayseri

Kişisel Bilgiler

Doğum Yeri ve Yılı: Kayseri, 8 Ağustos 1974

Cinsiyet: Erkek

Yabancı Dil: Almanca

E-mail: aliderebasi@hotmail.com